

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง ทิศทางนโยบายต่างประเทศของไทยต่อ
สาธารณรัฐประชาชนจีนภายหลังปี 2558

จัดทำโดย นางสาวลดา ภูมาศ
รหัส 8032

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 8 ปี 2559
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
ลิขสิทธิ์ของกระทรวงการต่างประเทศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง ทิศทางนโยบายต่างประเทศของไทยต่อ
สาธารณรัฐประชาชนจีนภายหลังปี 2558

จัดทำโดย นางสาวลดา ภู่มาศ
รหัส 8032

หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 8 ปี 2559
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

เอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้ อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูตของกระทรวงการต่างประเทศ

ลงชื่อ.....
(เอกอัครราชทูต ดร. จิตริยา ปิ่นทอง)
อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....
(ศาสตราจารย์ ดร. ไชยวัฒน์ คำชู)
อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัครเดช ไชยเพิ่ม)
อาจารย์ที่ปรึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ความสัมพันธ์กับจีนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประเทศไทย ไม่เพียงเพราะเป็นสายใยแห่งความผูกพันระหว่างประชาชนของทั้งสองประเทศซึ่งมีมายาวนานและเป็นพื้นฐานที่ช่วยส่งเสริมให้ความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างกันดำเนินไปอย่างราบรื่นนับแต่ที่ประเทศไทยและจีนได้มีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2518 แต่ปัจจุบัน จีนเป็นมหาอำนาจสำคัญที่มีบทบาทและมีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์เพิ่มมากขึ้นทั้งกับประเทศไทย ภูมิภาคและเวทีโลก ทำที่และการดำเนินการของจีนในเรื่องต่างๆ ล้วนเป็นที่จับตามองของประชาคมโลกและส่งผลกระทบต่อประเทศไทยและภูมิภาคไม่มากก็น้อย ดังนั้น การดำเนินการต่างประเทศของไทยต่อจีนจึงจำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยรายล้อมอย่างรอบด้าน เพื่อทั้งรักษาผลประโยชน์ของไทย ใช้ประโยชน์จากโอกาสในความสัมพันธ์ไทย-จีน และขยายบทบาทสำคัญของไทยในการมีปฏิสัมพันธ์กับจีน เพื่อให้ไทยและจีนดำเนินความสัมพันธ์อย่างไวเนื้อเชื่อใจกัน และเคารพในการเป็นหุ้นส่วนความสัมพันธ์ทางยุทธศาสตร์ที่ตีระหว่างกัน

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่ผ่านมาของไทยต่อจีนและประเด็นที่อาจส่งผลกระทบต่อแนวทางการดำเนินความสัมพันธ์ไทย-จีนในด้านการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ศึกษาแนวนโยบายความสัมพันธ์ไทย-จีนจากปัจจัยรอบด้านที่มีผลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทยต่อจีน ตลอดจนนำเสนอข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาทิศทางนโยบายต่างประเทศของไทยในการดำเนินความสัมพันธ์กับจีนในอีก 10 ปีข้างหน้า ผู้เขียนได้ใช้ทฤษฎีการตัดสินใจนโยบายต่างประเทศ (Foreign Policy Decision Making Theories) และทฤษฎีระบบ (Systems Theory) มาอธิบายด้วยว่าสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ระบบ รวมทั้งปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น โครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภูมิภาคมีผลต่อการจัดทำนโยบายต่างประเทศของไทย นอกจากนี้ กระบวนการตัดสินใจนโยบายต่างประเทศของไทยต่อจีนยังขึ้นอยู่กับ ตัวผู้นำ ได้แก่ นายกรัฐมนตรี และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบาย เช่น รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ในระดับที่แตกต่างกันบนพื้นฐานความรู้ ความเข้าใจ ความสนใจ และประสบการณ์ส่วนตัว

ทั้งนี้ ผู้เขียนเห็นว่า การกำหนดนโยบายต่างประเทศควรมีกรอบที่ชัดเจนและเป็นระบบเพื่อประโยชน์ของความต่อเนื่องในการดำเนินนโยบาย และสอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการต่างประเทศได้อย่างลงตัว เพื่อให้การต่างประเทศเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศโดยเฉพาะกับจีนที่มีความกระตือรือร้น มีบทบาทรุก และมีสถานะที่สูงกว่าไทยทั้งในความสัมพันธ์กับไทยและในเวทีระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตาม นโยบายต่างประเทศที่ดีต้องมีความยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนไปไปตามความเหมาะสมตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้ตลอดเวลา และในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยต่อจีน ไทยจำเป็นต้องติดตามท่าทีและการดำเนินการของจีนในบริบทต่างๆ อย่างใกล้ชิด

จากการศึกษา ผู้เขียนเห็นว่า ไทยจะคงมีบทบาทสำคัญในความสัมพันธ์กับจีนต่อไป และในบริบทโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภูมิภาคที่มีความซับซ้อนและมีพลวัตสูงยิ่งขึ้น จีนจะ

คงเห็นไทยเป็นมิตรที่ดีกับจีน จีนจะดำเนินนโยบายต่างประเทศด้วยความมั่นใจมากยิ่งขึ้นและจะไม่ลดละความพยายามที่จะส่งเสริมบทบาทของตนในการมีปฏิสัมพันธ์เชิงรุกในกรอบเวทีต่างๆ สำหรับไทยในการมีความสัมพันธ์กับจีน นอกจากจะรักษาสายสัมพันธ์ที่ยาวนานและมีพัฒนาการในทุกกระดับและทุกมิติแล้ว ไทยจำเป็นต้องดำเนินนโยบายต่างประเทศกับจีนในลักษณะที่สอดคล้องกับนโยบายและพัฒนาการภายในประเทศ สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และวิสัยทัศน์ที่เกี่ยวข้อง และพยายามพัฒนายุทธศาสตร์ร่วมกับจีนในประเด็นที่เป็นผลประโยชน์ร่วมกัน ขณะเดียวกัน ไทยต้องดำเนินนโยบายต่างประเทศที่สร้างสรรค์และรักษาความสัมพันธ์ระหว่าง การเป็นมิตรที่ดีกับจีน และกับประเทศอื่นๆ ด้วย

แม้ว่าการศึกษานี้จะมีได้ให้คำตอบที่ชัดเจนว่าไทยต้องดำเนินนโยบายต่างประเทศกับจีนในลักษณะใดต่อไปเนื่องจากเป็นการคาดการณ์อนาคตความสัมพันธ์ที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา แต่ผู้เขียนได้พยายามถ่ายทอดข้อเสนอแนะในด้านโครงสร้างและระบบ รวมทั้งด้านนโยบายและการดำเนินการของนโยบายต่างประเทศของไทยต่อจีนกับภาครัฐ โดยเฉพาะกระทรวงการต่างประเทศ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดทำนโยบายต่างประเทศของไทยต่อจีนให้ร่วมกันพิจารณาใช้เป็นแนวทาง ซึ่งผู้เขียนสรุปว่า มีเพียงแต่ที่ไทยต้อง “เข้าใจ” ตัวเอง รวมทั้ง “รู้จัก” และ “เข้าใจ” จีนด้วยเท่านั้น แต่ไทยต้อง “ตระหนักรู้” และ “ตื่นตัว” อยู่ตลอดเวลาเพื่อให้ นโยบายต่างประเทศของไทย “ตามทัน” จีน

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้ จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาทิศทาง การดำเนินนโยบายต่างประเทศของ ไทยต่อสาธารณรัฐประชาชนจีนภายหลังปี 2558 ซึ่งครบรอบ 40 ปี ความสัมพันธ์ทางการทูต โดยผู้เขียนมีความสนใจเป็นพิเศษในฐานะที่ได้รับมอบหมายจากกระทรวงการต่างประเทศให้มีภารกิจสำคัญโดยตรงในการดูแลรักษาและส่งเสริมความสัมพันธ์ดังกล่าว กอปรกับที่ผ่านมา ได้เคยประจำการ ณ สาธารณรัฐประชาชนจีนถึงสองโอกาสทำให้มีความใกล้ชิดผูกพัน รวมทั้งมีประสบการณ์ตรงกับมิตรชาวจีนทั้งหลาย

ขอขอบพระคุณเอกอัครราชทูต ดร. จิตริยา ปิ่นทอง ศาสตราจารย์ ดร. ไชยวัฒน์ คำชู และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัครเดช ไชยเพิ่ม ที่กรุณาให้คำชี้แนะที่เป็นประโยชน์ในด้านเนื้อหา รูปแบบและโครงสร้างรายงาน ตลอดจนกำลังใจอันมีค่ายิ่ง ผู้เขียนได้รับความรู้มากมายจากความรู้ของ ท่าน ซึ่งทำให้สามารถจัดทำรายงานได้แล้วเสร็จในช่วงเวลาจำกัดและในขณะที่มีความรับผิดชอบมากมายต่อหน้าที่การงานในขณะการเข้ารับการอบรมหลักสูตรนักบริหารการทูต (นบท.) รุ่นที่ 8 ประจำปี 2559 นี้

ขอขอบพระคุณ นายสิงห์ทอง ลาภพิเศษพันธุ์ อธิบดีกรมเอเชียตะวันออก นายเชิดเกียรติ อรรถากร รองอธิบดีกรมเอเชียตะวันออก ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาต้นสังกัดของผู้เขียนที่ได้อนุญาตและกรุณาให้โอกาสมาเข้าร่วมรับการอบรม ผู้เขียนขอขอบคุณผู้ร่วมงานทุกคนในกองเอเชียตะวันออก 3 (จีน ฮองกง มาเก๊า ไต้หวัน และมองโกเลีย) ที่เข้าใจและเป็นผู้สนับสนุนเบื้องหลังในการจัดทำรายงานของผู้เขียน และขอขอบคุณทุกๆ คนที่ทำให้ผู้เขียนมีความรู้และวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลยิ่งขึ้นเพื่อประโยชน์ในการรับใช้กระทรวงการต่างประเทศอย่างมีคุณค่าและมีประโยชน์ในทางราชการอย่างสูงสุดต่อไป

ในท้ายสุดนี้ ผู้เขียนขอขอบคุณสถาบันและเจ้าหน้าที่สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการที่ได้จัดการอบรมศึกษาดูงานที่เป็นประโยชน์ ได้ให้การสนับสนุนและดูแลผู้เขียนในตลอดช่วงเวลาดังกล่าวมา ณ ที่นี้ด้วย

ลดา ภูมาศ
สิงหาคม 2559

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญภาพ	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 สภาพและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	5
1.3 ขอบเขตการศึกษา วิธีการดำเนินการศึกษา และระเบียบวิธีการศึกษา	5
1.4 ประโยชน์ของการศึกษา	5
1.5 นิยามศัพท์	5
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	8
2.1 แนวคิดทฤษฎี	8
2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	11
2.3 สรุปกรอบแนวคิด	12
บทที่ 3 ผลการศึกษา	14
3.1 การดำเนินนโยบายต่างประเทศที่ผ่านมาของไทยต่อจีนและประเด็นที่อาจส่งผลกระทบต่อแนวทางการดำเนินความสัมพันธ์ไทย-จีน	14
3.2 แนวนโยบายความสัมพันธ์ไทย-จีน	21
บทที่ 4 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	25
4.1 สรุปผลการศึกษา	25
4.2 ข้อเสนอแนะ	26
บรรณานุกรม	30
ภาคผนวก	33
ก ภาพรวมเศรษฐกิจการค้าไทย-จีน	34
ข สถิติการลงทุนจากจีน	37
ค สถิติการใช้จ่ายด้านการทหารรายปีของประเทศในภูมิภาค	38
ง ปาฐกถานายกรัฐมนตรี (พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา) ในการประชุม IISS Shangri-La Dialogue 15th Asia Security Summit “Towards Strategic New Equilibrium of the Asia-Pacific” วันที่ 3 มิถุนายน 2559 ณ โรงแรมแชงกรี-ลา สิงคโปร์	39

จ	ผลการเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีน (กรุงปักกิ่งและนครเซี่ยงไฮ้) ของรองนายกรัฐมนตรี (นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์) ระหว่างวันที่ 26–30 มิถุนายน 2559	49
ฉ	แถลงการณ์ของประเทศไทยว่าด้วยสันติภาพ เสถียรภาพ และการพัฒนา ที่ยั่งยืนในทะเลจีนใต้ 12 กรกฎาคม 2559	51
	ประวัติผู้เขียน	52

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1	กระบวนการกำหนดนโยบาย	9
ภาพที่ 2	ความสัมพันธ์ของส่วนนำเข้า กระบวนการและนโยบาย	10

บทที่ 1

บทนำ

1.1 สภาพและความสำคัญของปัญหา

1.1.1 สภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง

เอเชียตะวันออกเฉียงเป็นภูมิภาคที่มีความหลากหลายและมีพลวัตสูง เป็นภูมิภาคที่มีความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ต่อตัวแสดงที่สำคัญ (key players) ทั้งภายในและภายนอกภูมิภาค ไม่ว่าจะเป็นสหรัฐฯ รัสเซีย จีน อินเดีย ออสเตรเลีย และสหภาพยุโรป ซึ่งเข้ามามีปฏิสัมพันธ์และแข่งขันกันแสดงบทบาทด้วยผลประโยชน์ที่สอดคล้องหรือขัดแย้งกันภายใต้บริบทความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เป็นโลกาภิวัตน์ (globalization) สร้างทั้งโอกาสและความท้าทายให้กับภูมิภาค รวมทั้งประเทศไทย ซึ่งพัฒนาการต่างๆ ทั้งในระดับประเทศและภายในภูมิภาค ตลอดจนโครงสร้างความสัมพันธ์ในภูมิภาคที่เปลี่ยนแปลงไป ย่อมส่งผลต่อการกำหนดทิศทางนโยบายต่างประเทศของไทย ต่อจีนอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ โดยความสัมพันธ์ไทย-จีนนับว่าอยู่ในช่วงดีที่สุดในการเฉลิมฉลองการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตครบ 40 ปีเมื่อปี 2558

ในช่วงกว่าสามทศวรรษที่ผ่านมา จีนประสบความสำเร็จในการก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจของโลก ปัจจุบันจีนมีขนาดเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับ 2 และมีเงินทุนสำรองระหว่างประเทศมากเป็นอันดับ 1 ของโลก จีนมีมูลค่าการค้าอันดับ 1 ของโลก (3.95 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ) เป็นตลาดส่งออกที่สำคัญของหลายประเทศรวมถึงสหรัฐฯ สหภาพยุโรปและอาเซียน และในส่วนของความสัมพันธ์กับไทย จีนเป็นคู่ค้าอันดับ 1 ของไทย (เป็นตลาดส่งออกอันดับ 2 และแหล่งนำเข้าอันดับ 1 ของไทย) โดยในปี 2558 มูลค่าการค้าไทย-จีนมีปริมาณสูงถึง 64,808 ล้านดอลลาร์สหรัฐซึ่งไทยเป็นฝ่ายขาดดุลการค้า

จีนเป็นประเทศที่มีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ทั้งในภูมิภาคและการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทย ความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจของจีนให้มีเสถียรภาพและความก้าวหน้าเป็นปัจจัยส่งผลให้จีนมีความมั่นใจในสถานะของตนเองยิ่งขึ้น กอปรกับนโยบายการบริหารประเทศและการต่างประเทศของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ภายใต้วิสัยทัศน์เรื่อง “ความฝันของจีน” (China’s Dream) ซึ่งให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งและความเจริญรุ่งเรืองให้กับจีนโดยใช้แนวทางการพัฒนาอย่างสันติ การทำให้จีนมีความมั่นคงและมั่งคั่ง ประชาชนมีความสุขโดยมีการวางแผนยุทธศาสตร์ด้วยการปฏิรูปอย่างรอบด้านดังเช่นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (ปี 2559–2563) และการประกาศยุทธศาสตร์ “ทำในจีน ค.ศ. 2025” (Made in China 2025) เพื่อยกระดับศักยภาพด้านการผลิตของประเทศให้เป็นมหาอำนาจด้านการผลิตของโลกภายในปี 2592 ยิ่งส่งผลให้จีนมี “พื้นที่” และ “บทบาท” เพิ่มมากขึ้นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ขณะเดียวกัน จีนได้เพิ่มแสนยานุภาพทางทหารอย่างก้าวกระโดด เพิ่มงบประมาณทางทหารอย่างต่อเนื่อง และมีการปฏิรูปกองทัพปลดแอกประชาชนจีนครั้งสำคัญโดยรวมศูนย์อำนาจ

ไว้ภายใต้การนำของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง รวมทั้งท่าทีและการกระทำที่แข็งกร้าวมากขึ้นของจีนในกรณีข้อพิพาทด้านดินแดนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกรณีปัญหาข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ และข้อพิพาทเรื่องหมู่เกาะเตี้ยหยูและเซ็นกะกุกกับญี่ปุ่น ต่างเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างข้อห่วงกังวล ความไม่ไว้วางใจ และความหวาดระแวงให้แก่ประเทศในภูมิภาคที่มีข้อพิพาทกับจีน รวมทั้งประเทศนอกภูมิภาค โดยเฉพาะสหรัฐฯ

ในส่วนของความสัมพันธ์กับไทย จีนกำลังดำเนินการเชิงรุกโดยมีเป้าหมายสำคัญที่จะเพิ่มพูนความไว้วางใจกับไทยเพื่อรักษาเสถียรภาพ ความมั่นคงและการพัฒนาของจีนเอง จีนต้องการให้ไทยในฐานะมิตรประเทศที่สำคัญและมีความสัมพันธ์ที่ดีมากกว่า 40 ปี เป็นมิตรที่ “ใกล้ชิด” กับจีนต่อไป จึงได้พยายามสร้างมิตรจิต ผูกมิตร เสริมสร้างความเชื่อมโยงและการพึ่งพาทางเศรษฐกิจระหว่างกัน และรักษาการติดต่อไปมาหาสู่กันในทุกระดับ เพื่อให้ไทยสนับสนุนบทบาทของจีนในภูมิภาคในขณะที่จีนมีข้อห่วงกังวลเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ของสหรัฐฯ และญี่ปุ่นว่าจะดำเนินการปิดล้อมจีนหรือกระตุ้นให้ประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคมีท่าทีที่เป็นปรปักษ์กับจีน นอกจากนี้ จีนยังได้รุกและต้องการได้รับการสนับสนุนจากไทยในประเด็นที่เป็นผลประโยชน์หลักของจีน เช่น ประเด็นไต้หวัน และปัญหาข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ เป็นต้น

1.1.2 นโยบายต่างประเทศของจีนในปัจจุบัน

นายหวัง อี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศจีน ได้กล่าวถึงนโยบายต่างประเทศและความสัมพันธ์ภายนอกของจีนในการแถลงข่าวภายหลังการประชุมสภาประชาชนแห่งชาติ ครั้งที่ 12 สมัยที่ 4 ต่อผู้สื่อข่าวจีนและผู้สื่อข่าวต่างชาติ¹ สรุปได้ว่า ขณะนี้จีนกำลังดำเนินนโยบายทางการทูตแบบประเทศที่มีบทบาทหลัก (major-country diplomacy) ในลักษณะเฉพาะของจีน (Chinese characteristics) กล่าวคือ ในช่วง 3 ปีหลังจากการประชุมสมัชชาพรรคคอมมิวนิสต์จีน ครั้งที่ 18 เมื่อเดือนตุลาคม 2555 จีนได้พัฒนานโยบายต่างประเทศบนพื้นฐานประเพณีทางการทูต (diplomatic tradition) มีความพยายามที่กระตือรือร้นและสร้างมาตรฐานใหม่และภายใต้สถานการณ์ภายในและระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้นำจีนได้นำเสนอวิสัยทัศน์แนวคิดและการดำเนินการใหม่ๆ ซึ่งเป็นการกำหนดแนวทางการดำเนินนโยบายทางการทูตของจีน

เป้าหมายหลักของนโยบายทางการทูตของจีน ได้แก่ การทำ “ความฝันของจีน” (China’s Dream) ให้เป็นจริงและสร้างประชาคมที่มีชะตากรรมร่วมกัน (community of shared destiny) จีนยึดมั่นหลักการการแสวงหาความร่วมมือแบบ win-win และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในรูปแบบการเป็นหุ้นส่วนที่หลากหลาย ให้ความสำคัญกับการเจรจาและทำงานร่วมกับประชาคมโลกด้วยทัศนคติที่เปิดกว้าง ไม่ต้องการการเผชิญหน้า (confrontation) รวมทั้งมีท่าทีแข็งขันในกรอบความร่วมมือระดับภูมิภาคเช่นความร่วมมือแม่โขง-ล้านช้าง (Mekong-Lancang Cooperation: MLC) ซึ่งเป็นกลไกที่เพิ่งจัดตั้งขึ้นใหม่ที่จีนเห็นว่าเป็นส่วนเสริมต่อของความร่วมมืออาเซียน-จีน โดยจีนมองอาเซียนเป็นหุ้นส่วนสำคัญในความร่วมมือ “หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง” (One

¹ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China, Foreign Minister Wang Yi Meets the Press [Online], 2016, Available from:

http://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/zxxx_662805/t1346238.shtml [2016, May 28].

Belt One Road) ความร่วมมือด้านทะเล และความร่วมมือในกรอบความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน รวมถึงการเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจแบบรอบด้านในภูมิภาคด้วย

ตามบริบทของความเข้มแข็งภายในประเทศและการเติบโตของประเทศภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์จีนและบทบาทเชิงรุกของจีนในการมีปฏิสัมพันธ์ระดับระหว่างประเทศ จีนได้ดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างโดดเด่น แข็งขัน (assertive) และแข็งกร้าว (aggressive) มากขึ้นและต้องการแสวงหาพื้นที่ยืนที่กว้างขึ้นและให้เป็นที่ยอมรับในการมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอก จีนเชื่อมั่นว่าตนเป็นประเทศที่มีความสำคัญในประชาคมโลก สะท้อนได้จากคำกล่าวของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ที่ว่า “โลกนี้กว้างใหญ่และเผชิญปัญหามากมาย ประชาคมโลกหวังที่จะได้ยินเสียงของจีนและเห็นการแก้ไขปัญหาของจีน จีนไม่สามารถขาดหายไปจากโลกนี้ได้” ซึ่งเห็นได้จากการดำเนินการและท่าทีของจีนต่อกรณีปัญหาข้อพิพาทในทะเลจีนใต้รวมถึงต่อคำพิพากษาของอนุญาโตตุลาการเมื่อเดือนกรกฎาคม 2559 ที่ผ่านมา แสดงถึงความยึดมั่นที่ว่า จีนจะไม่ยอมประนีประนอมในผลประโยชน์หลัก (core interest) ของประเทศเมื่อมีประเด็นเกี่ยวกับการรักษาอำนาจอธิปไตยของชาติและบูรณภาพแห่งดินแดน

1.1.3 นโยบายต่างประเทศของไทยในปัจจุบัน

ประเทศไทยได้ดำเนินนโยบายต่างประเทศในลักษณะที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในภาพรวม ได้แก่ การกระชับความสัมพันธ์กับต่างประเทศและส่งเสริมบทบาทของไทยในเวทีระหว่างประเทศ ซึ่งมีแนวทางหลักในการสานต่อความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านและนานาประเทศทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี ต่อยอดความร่วมมือกับประเทศยุทธศาสตร์ และ/หรือประเทศที่มีศักยภาพ เพื่อส่งเสริมความมั่นคงและสันติภาพในระดับภูมิภาคและระดับโลก และส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืนร่วมกันในทุกมิติ การจัดทำนโยบายต่างประเทศของไทยนอกจากจะพิจารณาจากสถานการณ์และผู้เล่นภายในประเทศและสภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ในระดับภูมิภาคและโลกแล้ว ยังจำเป็นต้องคำนึงถึงบริบทและเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ในภาพรวมว่า ไทยมีเป้าประสงค์ใดในด้านการเมืองความมั่นคง เศรษฐกิจ และสังคม รวมถึงศักยภาพของไทยในด้านการต่างประเทศ

ด้านการเมืองความมั่นคง ประเทศไทยเช่นเดียวกับประเทศอื่นๆ ที่ต้องการเห็นบรรยากาศของสันติภาพ เสถียรภาพ และความคาดการณ์ได้ มีความไวเนื้อเชื่อใจกัน และมีความร่วมมือที่สร้างสรรค์ ตลอดจนดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจที่มีบทบาทสำคัญในภูมิภาคอย่างสมดุล ไทยประสงค์ให้ได้รับการสนับสนุนและยอมรับจากประเทศมหาอำนาจในฐานะศูนย์กลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ขณะเดียวกัน ไทยต้องมีบทบาทเชิงรุกเพื่อรักษาผลประโยชน์และมีความสัมพันธ์ที่สร้างสรรค์กับประเทศยุทธศาสตร์ได้ ด้านเศรษฐกิจ ไทยมีเศรษฐกิจขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ 5 ของภูมิภาคเอเชียและอันดับ 2 ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีที่ตั้งที่เหมาะสมในฐานะเป็นศูนย์กลางด้านคมนาคมขนส่งและความเชื่อมโยงในภูมิภาค และมียุทธศาสตร์ประเทศที่เอื้อต่อการส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศหรือในกลุ่มความร่วมมือต่างๆ ด้านสังคม ไทยให้ความสำคัญกับการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระดับประชาชนกับทุกประเทศเพื่อเสริมสร้างสันติภาพความมั่นคง และการอยู่ดีกินดีของประชาชน ซึ่งจะช่วยส่งเสริมผลประโยชน์ทางการเมืองและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน สำหรับศักยภาพด้านการต่างประเทศของไทยนั้น ที่ผ่านมา

ไทยมีบทบาทนำในความร่วมมือระดับภูมิภาคเช่นอาเซียน เป็นมิตรที่ดีกับประเทศมหาอำนาจทั้งในและนอกภูมิภาค จึงนับว่าไทยมีศักยภาพในการเป็นผู้สร้างสะพานเชื่อม (bridge builder) ผลประโยชน์ระหว่างประเทศต่างๆ ได้

ในการดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศยุทธศาสตร์สำคัญเช่นจีนนั้น ไทยต้องการส่งเสริมและพัฒนาความสัมพันธ์อย่างมีคุณค่ากับจีนโดยให้จีนมีความเคารพไทย ต้องการให้จีนเห็นความสำคัญและคุณค่าของการร่วมมือกับไทยอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะในประเด็นที่ไทยให้ความสำคัญ เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและความเชื่อมโยงในภูมิภาค โดยเห็นไทยเป็นตัวเชื่อมที่สำคัญกับประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ขณะเดียวกันไทยต้องการส่งเสริมและแสวงหาโอกาสใหม่ๆ ที่จะร่วมมือกับจีนทั้งในด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุนในฐานะที่จีนเป็นทั้งตลาดและแหล่งวัตถุดิบ การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ ของจีน รวมทั้งการส่งเสริม ความเชื่อมโยงในระดับประชาชนผ่านความร่วมมือด้านการศึกษา การท่องเที่ยวและวัฒนธรรม ไทยยังต้องการให้มีความร่วมมือและทำที่ที่สนับสนุนซึ่งกันและกันในเวทีระดับภูมิภาคและระดับโลก เช่น กรอบ MLC ซึ่งพัฒนามาจากข้อริเริ่มของไทยในการจัดประชุมด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืนของแม่น้ำล้านช้าง-แม่โขง และขณะนี้จีนมีบทบาทมากขึ้น รวมทั้งสนับสนุนบทบาทของไทยในฐานะประธานกลุ่ม G77 วาระปี 2559 เพื่อผลักดันการขับเคลื่อนความร่วมมือของการนำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 ไปสู่การปฏิบัติและส่งเสริมความร่วมมือใต้-ใต้ (South-South Cooperation) และจีนประสงค์เชิญผู้นำของไทยซึ่งเป็นประธานกลุ่ม G77 เข้าร่วมการประชุมกลุ่มประเทศเศรษฐกิจขนาดใหญ่ G20 ในฐานะแขกของเจ้าภาพ ซึ่งจีนจะจัดขึ้นในเดือนกันยายน 2559 ที่เมืองหางโจวด้วย

การกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทยต่อจีนจำเป็นต้องพิจารณาถึงโครงสร้างความสัมพันธ์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีพลวัตและพัฒนาการอย่างต่อเนื่องด้วย โดยเฉพาะการปรับตัวของประเทศต่างๆ ในภูมิภาค (Realignment) การรวมกลุ่มในระดับภูมิภาค (Regionalism) และนโยบายการกลับคืนสู่เอเชีย (Rebalancing with Asia) ของสหรัฐฯ ควบคู่ไปกับการ “ผงาดขึ้นของจีน” (Rise of China) และจีนเองได้ให้ความสำคัญกับวิสัยทัศน์ “ความมั่นคงรูปแบบใหม่ในเอเชีย” (New Asia Security Concept)² เพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างความสัมพันธ์ที่มีลักษณะหลายขั้วอำนาจ ปฏิเสธการเมืองระหว่างประเทศที่มีลักษณะ zero-sum และการครองอำนาจทางทหารโดยมหาอำนาจใดมหาอำนาจหนึ่ง (military hegemony) ดังนั้น การกำหนดและดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยต่อจีนจึงต้องวิเคราะห์เพิ่มเติมด้วยว่า ในขณะที่ไทย “รักษา” และ “ขยายพื้นที่” ในความสัมพันธ์ไทย-จีนแล้ว ไทยจะดำเนินการเช่นใดกับมิตรอื่นๆ ที่ใกล้ชิดกับไทยด้วย

² ความร่วมมือด้านความมั่นคงในภูมิภาค 4 ด้านที่จีนให้ความสำคัญ ได้แก่ (1) ความมั่นคงร่วม (common security) (2) ความมั่นคงรอบด้าน (comprehensive security) (3) ความร่วมมือด้านความมั่นคง (cooperative security) และ (4) ความมั่นคงที่ยั่งยืน (sustainable security)

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่ผ่านมามาของไทยต่อจีน และประเด็นที่อาจมีผลต่อแนวทางการดำเนินความสัมพันธ์ไทย-จีนในด้านการเมืองความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

1.2.2 เพื่อศึกษาแนวนโยบายความสัมพันธ์ไทย-จีนจากปัจจัยรอบด้านที่มีผลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทยต่อจีน

1.2.3 เพื่อนำเสนอข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาทิศทางนโยบายต่างประเทศของไทยในการดำเนินความสัมพันธ์กับจีนในอีก 10 ปีข้างหน้า

1.3 ขอบเขตการศึกษา วิธีการดำเนินการศึกษา และระเบียบวิธีการศึกษา

1.3.1 ขอบเขตเรื่อง

การดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยต่อจีน

1.3.2 ขอบเขตระยะเวลา

ช่วงระยะเวลา 10 ปีภายหลังการเฉลิมฉลอง 40 ปีความสัมพันธ์ทางการทูตไทย-จีน

1.3.3 วิธีการดำเนินการศึกษา

ใช้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายและการดำเนินความร่วมมือไทย-จีน และบทบาทของจีนในภูมิภาคในมิติรอบด้านจากเอกสารทางการ เอกสารวิชาการ เอกสารการวิเคราะห์ สื่อสิ่งพิมพ์ คำสัมภาษณ์และบทความต่างๆ รวมถึงการสังเกตปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลไทยและจีนจากประสบการณ์ของผู้ทำวิจัย

1.4 ประโยชน์ของการศึกษา

1.4.1 เพิ่มพูนความรู้เชิงลึกและเชิงกว้างในระดับผู้ปฏิบัติงานจริง ในการดำเนินความสัมพันธ์ไทย-จีน โดยแสวงหาองค์ความรู้และแนวคิดใหม่ๆ ที่จะสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์และอนาคตของการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยต่อจีน

1.4.2 สร้างการตระหนักรู้เกี่ยวกับบทบาทและอิทธิพลของจีนต่อไทย และเสริมสร้างเครือข่ายผู้รู้เกี่ยวกับจีน เพื่อสานต่อความร่วมมือและสร้างแนวร่วมที่จะช่วยสนับสนุนการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยต่อจีน

1.4.3 นำเสนอข้อเสนอแนะต่อกระทรวงการต่างประเทศเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาทิศทางการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยต่อจีนในระยะ 10 ปีข้างหน้า เพื่อใช้ความสัมพันธ์ไทย-จีนให้เกิดประโยชน์สูงสุดและมีความอย่างยั่งยืน

1.5 นิยามศัพท์

Foreign Policy (นโยบายต่างประเทศ)

มีผู้ให้คำนิยามของนโยบายต่างประเทศไว้หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น เจ ดี บี มิลเลอร์ เค เจ โฮลสตี เคลาส์ คเนอร์ และที บี มิลลาร์ นโยบายต่างประเทศหมายถึงวิธีการเพื่อนำไปปฏิบัติที่มุ่งเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือการตัดสินใจของประเทศอื่นๆ เพื่อประโยชน์ของประเทศตน ซึ่งการกระทำดังกล่าวจะ

มีส่วนเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และระหว่างตัวแสดงต่างๆ ซึ่งก่อให้เกิดสันติภาพ หรือความขัดแย้งขึ้นได้

องค์ประกอบที่สำคัญของการกำหนดนโยบายต่างประเทศ ได้แก่ ลักษณะของผู้กำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ ภาพลักษณ์และบุคลิกลักษณะของผู้กำหนดนโยบาย บทบาทของ ผู้กำหนดนโยบายทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ระบบราชการซึ่งหมายถึงโครงสร้างของหน่วยงานรัฐบาล กระบวนการดำเนินงานของหน่วยงานทางราชการ ชาติในฐานะองค์ประกอบที่กำหนดอำนาจของรัฐ และระบบซึ่งหมายถึงระบบระหว่างประเทศที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐ ทั้งนี้ องค์ประกอบดังกล่าวข้างต้นเป็นส่วนสำคัญของแนวคิดทฤษฎีการตัดสินใจนโยบายต่างประเทศ (Foreign Policy Decision Making Theories) นำโดยกลุ่มริชาร์ด ซี สไนเดอร์ และทฤษฎีระบบ (Systems Theory) ซึ่งเป็นแนวทางร่วมสมัยในการศึกษานโยบายต่างประเทศ

China's Dream (ความฝันของจีน)

ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ประธานาธิบดีจีนคนปัจจุบันและผู้นำรุ่นที่ 5 ของจีนได้เสนอแนวคิด “ความฝันของจีน” เป็นครั้งแรกเมื่อปี 2555 โดยให้นิยามว่า การบรรลุ “ความฝันของจีน” คือ ความไฝ่ฝันใน “การฟื้นฟูประชาชาติจีนอันยิ่งใหญ่” (national rejuvenation) ซึ่งมีที่มาจากคำพยานที่ส่งครามฝิ่นเมื่อปี 2397 และเป็นช่วงที่ตกต่ำที่สุดของประชาชาติจีน โดยปัจจุบัน แม้สถานะของจีนบนเวทีโลกจะดีมากรแล้ว แต่ผู้นำจีนก็ยังคงเดินหน้าฟื้นฟูประชาชาติจีนให้ยิ่งใหญ่ต่อไป โดยได้วางแผนการฟื้นฟูประเทศออกเป็นสามขั้น คือ ขั้นที่ 1 การสร้างสังคมกินดีอยู่ดีอย่างถ้วนหน้าให้สำเร็จก่อนการครบรอบ 100 ปีการสถาปนาพรรคคอมมิวนิสต์จีนในปี 2564 ขั้นที่ 2 การสร้างประเทศ “สังคมนิยมอันมีเอกลักษณ์เฉพาะของจีนที่ทันสมัย” ก่อนการครบรอบ 100 ปีการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนในปี 2592 และขั้นที่ 3 การฟื้นฟูประชาชาติจีนอันยิ่งใหญ่ให้สำเร็จก่อนสิ้นศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นเป้าหมายระยะยาวที่สุดของจีน

แนวความคิด “ความฝันของจีน” ประกอบด้วยเป้าหมายหลัก 7 ด้าน คือ จีนที่เข้มแข็ง/ แข็งแกร่ง จีนที่มั่นคง จีนที่มั่งคั่ง จีนที่อยู่ร่วมกันอย่างสงบ จีนที่ร่ำรวยด้วยอารยธรรม จีนที่สวยงาม (สิ่งแวดล้อม) และจีนที่เพียบพร้อมด้วยนวัตกรรม ซึ่งเป้าหมายทั้ง 7 เปรียบเสมือนเป็นห่วงที่เชื่อมโยงและไม่สามารถแยกออกจากกันได้

Made in China 2025 (ทำในจีน ค.ศ. 2025)

รัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนได้ประกาศแผนพัฒนาอุตสาหกรรม “ทำในจีน ค.ศ. 2025” ซึ่งเป็นแผนงานชั้นนำยุทธศาสตร์การสร้างประเทศให้เข้มแข็งด้วยอุตสาหกรรมการผลิตภายในระยะ 10 ปีฉบับแรก ตั้งเป้าหมายให้จีนเข้าสู่กระบวนการมหาอำนาจการผลิต เปลี่ยนจากมหาอำนาจการผลิตเป็นมหาอำนาจการผลิตที่เข้มแข็งภายในปี 2592 ซึ่งเป็นปีครบรอบ 100 ปีการจัดตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีน แผนงาน “ทำในจีน ค.ศ. 2025” ให้ความสำคัญกับโครงการ 5 ประเภท ได้แก่ สร้างศูนย์สร้างสรรค์อุตสาหกรรมใหม่ การผลิตสินค้าอัจฉริยะ สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการพัฒนาอุตสาหกรรม การผลิตแบบสีเขียว และมีความสร้างสรรค์ในอุปกรณ์ระดับสูง เพื่อเตรียมเงินเข้าสู่ยุค “Industry 4.0” ที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมการผลิต

One Belt One Road (หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง)

เป็นแนวคิดของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ประกอบด้วย “แถบเศรษฐกิจเส้นทางสายไหม” (Silk Road Economic Belt) และ “เส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ 21” (21st Century Maritime Silk Road) เพื่อเป็นเครื่องมือสนับสนุนการดำเนินนโยบายต่างประเทศของจีนในการขยายความร่วมมือด้านเศรษฐกิจการค้ากับต่างประเทศ ส่งเสริมความร่วมมือเพื่อเชื่อมจีนกับประเทศเพื่อนบ้าน และประเทศคู่ค้าทางยุทธศาสตร์ที่อยู่ตามแนวเส้นทางสายไหมในภูมิภาคต่างๆ กว่า 60 ประเทศ เป็นแนวคิดที่ผลักดันการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามแนวคิด “ความฝันของจีน” เมื่อปี 2556 ประธานาธิบดีสี ได้เสนอแนวคิด “แถบเศรษฐกิจเส้นทางสายไหม” และ “เส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ 21” ครั้งแรกในการเยือนเอเชียกลางและอินโดนีเซีย ตามลำดับ

นอกจากนี้ รัฐบาลจีนได้กำหนดบทบาทของมณฑลสำคัญต่างๆ ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ดังกล่าว อาทิ เขตปกครองตนเองซินเจียงอุยกูร์เป็นพื้นที่ศูนย์กลางของแถบเศรษฐกิจเส้นทางสายไหม มณฑลฝูเจี้ยนเป็นพื้นที่ศูนย์กลางของเส้นทางสายไหมทางทะเล มณฑลยูนนานเป็นพื้นที่ตอนในที่เชื่อมทางบกกับเอเชียใต้และอาเซียนและเป็นพื้นที่ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง และเขตปกครองตนเองกว่างซีจ้วง เป็นข้อต่อที่เชื่อมแถบเศรษฐกิจเส้นทางสายไหมกับเส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ 21 และเป็นประตูสู่อาเซียน

Soft Power (อำนาจละมุน)

เป็นแนวคิดของโจเซฟ เนย์ นักรัฐศาสตร์ชาวอเมริกัน หมายถึง ไม่ใช่อำนาจแข็งทางการทหาร เช่น สงครามหรือการบีบบังคับ หรือการบีบบังทางเศรษฐกิจและการคว่ำบาตร แต่เป็นความสามารถในการดึงดูดให้ผู้อื่นต้องการในสิ่งตนต้องการซึ่งจะนำไปสู่การยอมรับ รัฐบาลจีนใช้แนวคิดดังกล่าวเป็นเครื่องมือเชิงนโยบายในการมีปฏิสัมพันธ์กับรัฐอื่นๆ อาทิ ด้านวัฒนธรรม การสร้างความเชื่อถือ สร้างแรงจูงใจ ด้านมนุษยธรรมและการทูต เป็นต้น จีนใช้คำนี้หรือในภาษาจีนว่า “หรวนส์รื่อลี่” เป็นทางการครั้งแรกโดยประธานาธิบดีหู จิ่นเทา ในปี 2549 โดยในความหมายของจีน “Soft Power” หรือ “อำนาจละมุน” หมายถึงอำนาจทางการเมืองที่มั่นคง การเสริมสร้างความมั่นคงและความไว้วางใจ และการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธี

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดทฤษฎี

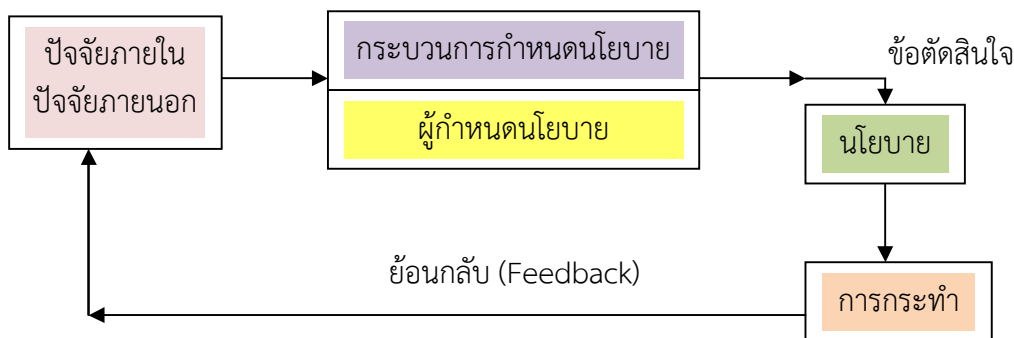
2.1.1 ทฤษฎีการตัดสินใจนโยบายต่างประเทศ (Foreign Policy Decision Making Theories)

การกำหนดนโยบายต่างประเทศ (Foreign Policy Making) มีการตัดสินใจ (Decision Making) ในมิติความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นพื้นฐานสำคัญ ทฤษฎีการตัดสินใจ (Decision Making Theories) เป็นการศึกษาที่ทำให้เข้าใจแนวทางการกำหนดทิศทางนโยบายต่างประเทศโดยพิจารณาว่าปัจจัยหรือแรงจูงใจใดส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจของรัฐ เหตุใด (Why) รัฐจึงตัดสินใจเลือกที่จะดำเนินนโยบายดังกล่าวและดำเนินการเช่นใด (How) หลักสำคัญของทฤษฎีการตัดสินใจประกอบด้วยลักษณะของผู้ตัดสินใจ การรับรู้และทัศนคติของผู้ตัดสินใจ กระบวนการกรอบ ขั้นตอน หลักเกณฑ์และเทคนิคในการตัดสินใจเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย (Goal) ของนโยบาย

ทฤษฎีการตัดสินใจเกิดขึ้นในช่วงกลางทศวรรษ 1905 โดยนักวิชาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกลุ่มแรก คือ กลุ่มริชาร์ด ซี สไนเดอร์³ ซึ่งได้ใช้แนวทางการตัดสินใจ วิธีการศึกษาและการเข้าถึง (Decision Making Approach) มาทำความเข้าใจการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และเมื่อมีการนำการตัดสินใจมาใช้ในการตัดสินใจนโยบายต่างประเทศ ทฤษฎีกลุ่มนี้จึงมีชื่อว่า Foreign Policy Decision Making Theories

ตัวแบบของริชาร์ด ซี สไนเดอร์ อธิบายว่า ในกระบวนการกำหนดนโยบายหรือข้อตัดสินใจจะประกอบด้วยผู้กำหนดนโยบาย ซึ่งอาจเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ทำการคัดเลือกทางเลือกที่มีหลายทางเลือกให้เหลือทางเลือกเดียวเพื่อกำหนดเป็นข้อตัดสินใจ โดยจะพิจารณาสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกตามความเหมาะสม ทั้งนี้ นโยบายต่างประเทศจะมี 2 ลักษณะ ได้แก่ นโยบายต่างประเทศที่ประกาศใช้และนโยบายต่างประเทศที่นำมาใช้ในการปฏิบัติ ซึ่งหากข้อตัดสินใจ (Decision) ประกาศออกมาแล้วแต่ไม่มีการนำไปปฏิบัติก็จะเรียกว่านโยบาย (Policy) ที่ประกาศใช้ และหากนำมาปฏิบัติก็จะออกมาเป็นการกระทำ (Action) และการนำไปปฏิบัติ (Implementation) เช่น สงคราม ความร่วมมือ ความขัดแย้ง แข่งขัน เป็นต้น และเมื่อกระทำแล้วอาจจะได้รับการต่อต้านหรือสนับสนุนจากภายในหรือภายนอกประเทศ จากนั้นก็จะมี การย้อนกลับเข้าไปเป็นปัจจัยภายในและภายนอกใหม่เพื่อเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของผู้ตัดสินใจ ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายใหม่ได้

³ เบ็ญจมาศ จินาพันธ์, คำบรรยายวิชา PS709 นโยบายต่างประเทศไทย [ออนไลน์], 2551, แหล่งที่มา: <http://www.scribd.com> [4 มิถุนายน 2559].

ภาพที่ 1 กระบวนการกำหนดนโยบาย

ส่วนสำคัญที่ทำให้เข้าใจการกำหนดนโยบายต่างประเทศ คือ สภาพแวดล้อมภายใน (Internal Setting) และสภาพแวดล้อมภายนอก (External Setting)

1) สภาพแวดล้อมภายใน (Internal Setting) ประกอบด้วยสภาพแวดล้อมที่ไม่ใช่มนุษย์และสังคมซึ่งได้แก่โครงสร้างและพฤติกรรมต่างๆ ทางสังคม อาทิ ทิศทางค่านิยมที่สำคัญร่วมกันของคนในชาติ แบบแผนสถาบันที่สำคัญ เช่น สถาบันด้านการเมือง สถาบันทางเศรษฐกิจ พรรคการเมือง หรือกลุ่มผลประโยชน์ ลักษณะขององค์การทางสังคมที่สำคัญ เช่น NGOs องค์การด้านธุรกิจ สหภาพแรงงาน การแยกแยะบทบาทและความเชี่ยวชาญ เช่น นักวิชาการที่มีความรู้เฉพาะด้าน กลุ่มแยกตามประเภทและหน้าที่ เช่น กลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มทางสังคมต่างๆ กลุ่มการศึกษา กระบวนการทางสังคมที่เกี่ยวข้อง เช่น การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย สำหรับประเทศที่เป็นประชาธิปไตย เป็นต้น

2) สภาพแวดล้อมภายนอก (External Setting) ประกอบด้วยสภาพแวดล้อมที่ไม่ใช่มนุษย์ วัฒนธรรมอื่นและสังคมอื่น เช่น วัฒนธรรมทางศาสนาและความเชื่อ สังคมอื่นของรัฐ เพื่อนบ้านหรือของรัฐมหาอำนาจ และสังคมที่รวมตัวกันและทำหน้าที่ในฐานะรัฐและการกระทำของรัฐบาลของต่างประเทศ เช่น การรวมกลุ่มระดับภูมิภาคของสหภาพยุโรป อาเซียน WTO และ IMF เป็นต้น

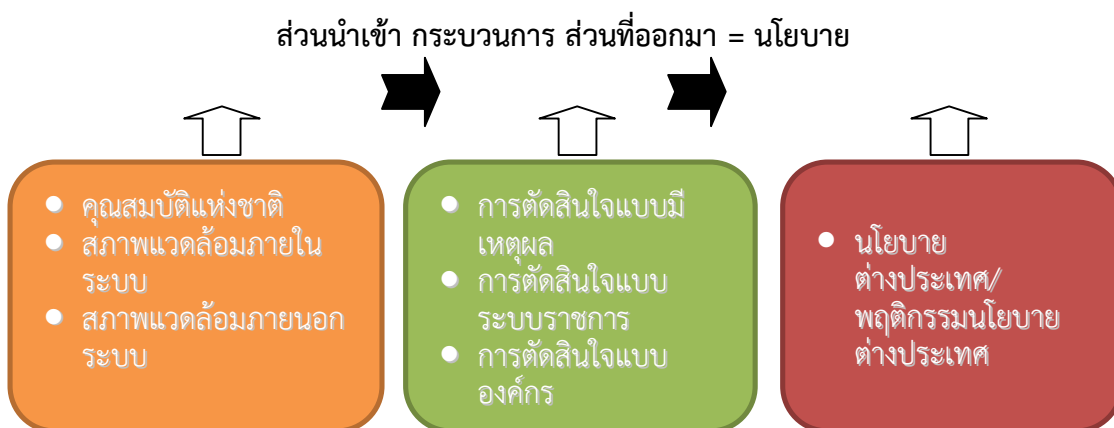
ในการกำหนดนโยบายต่างประเทศนั้น นอกจากตัวผู้ตัดสินใจ สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกแล้ว ผู้ตัดสินใจจะต้องประเมินสถานการณ์ที่เป็นผลมาจากความสัมพันธ์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบภายในของทั้งสองสภาพแวดล้อมดังกล่าว รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมกับตัวผู้ตัดสินใจด้วย

อย่างไรก็ดี กระบวนการกำหนดนโยบายต่างประเทศในลักษณะดังกล่าวข้างต้นยังมีข้อจำกัดอยู่เมื่อพิจารณาถึงคุณลักษณะเฉพาะตัวที่มีต่อตัวนโยบาย อาทิ ความสนใจ (Interest) ประสบการณ์ (Experience) การรับรู้ (Perception) และความไหวทัน (Sensitivity) ต่อสภาวะแวดล้อมของผู้ตัดสินใจหรือผู้กำหนดนโยบาย รวมถึงองค์ประกอบของคุณลักษณะที่ทำให้แต่ละคนมีความเฉพาะตัวลงไป ได้แก่ ความเชื่อที่แต่ละคนมีต่อสิ่งต่างๆ หรือต่อสถานการณ์ต่างๆ เหล่านี้ แรงจูงใจซึ่งเป็นตัวผลักดันหรือดึงดูดให้ผู้กำหนดนโยบายมีความประสงค์ที่จะทำอะไรลงไปหรือกระทำ

สิ่งใด รูปแบบการตัดสินใจซึ่งอาจเป็นการตัดสินใจแบบยืดหยุ่น ถูกบังคับทำตามข้อเรียกร้อง หรือแบบไม่เอาตัวเข้าไปเกี่ยวข้อง และรูปแบบการติดต่อระหว่างกันของผู้กำหนดนโยบายซึ่งรูปแบบแต่ละอย่างจะบ่งบอกบุคลิกภาพเฉพาะตัวของผู้กำหนดนโยบาย เป็นต้น นอกจากนี้ ความเสี่ยงของการตัดสินใจหรือกำหนดนโยบายยังรวมถึงการที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมิได้เป็นผู้กำหนดนโยบายโดยตรง ลักษณะภารกิจของการต่างประเทศที่ครอบคลุมมิติหลากหลายซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของหลายหน่วยงาน และการประสานงานด้านข้อมูลที่ชัดเจน ถูกต้องและทันเวลาอีกด้วย

2.1.2 ทฤษฎีระบบ (Systems Theory)

แนวทางร่วมสมัยในการศึกษานโยบายต่างประเทศที่เป็นประโยชน์กับการศึกษานโยบายต่างประเทศของไทยต่อจีนของงานวิจัยฉบับนี้อีกแนวทางหนึ่ง ได้แก่ แนวทางระบบ หรือทฤษฎีระบบ (Systems Theory) โดยเห็นว่าบริบทของการศึกษานโยบายต่างประเทศนั้น สามารถพิจารณาได้ว่ามีความต่อเนื่องเป็นระบบ และสามารถแยกส่วนของระบบออกมาศึกษาได้ว่า อะไรเป็นเหตุให้เกิดขึ้นส่วนนั้น ความเป็นระบบเกิดขึ้นเมื่อนโยบายต่างประเทศเป็นส่วนที่ออกมาจากกระบวนการสร้างนโยบาย และนโยบายต่างประเทศจะเกิดขึ้นได้เมื่อมีส่วนนำเข้า (input) ต่างๆ ผ่านกระบวนการผันแปร (process) เพื่อให้ได้นโยบาย แล้วนำนโยบายไปปฏิบัติก็จะเกิดเป็นผลที่ออกมา (output/outcome) ซึ่งได้แก่พฤติกรรมนโยบาย⁴ ทั้งส่วนนำเข้า กระบวนการ และส่วนที่ออกมา จำเป็นต้องความสัมพันธ์กันเพื่อให้การกำหนดนโยบายต่างประเทศประสบความสำเร็จและเป็นไปตามเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้ อย่างไรก็ตาม อาจมีกระบวนการตรวจสอบว่าผลการดำเนินนโยบายดังกล่าวโดยใช้ข้อมูลป้อนกลับ (feedback) ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการช่วยพัฒนาส่วนนำเข้าและกระบวนการต่อไปได้

ภาพที่ 2 ความสัมพันธ์ของส่วนนำเข้า กระบวนการและนโยบาย

⁴ อภิญา รัตนมงคลมาศ, นโยบายต่างประเทศ แนวทางศึกษา ทฤษฎีและระเบียบวิจัย (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548).

ทฤษฎีระบบเป็นพื้นฐานเพื่อสร้างความเข้าใจว่า การดำรงอยู่และการดำเนินไปของระบบ เกิดขึ้นจากความเกี่ยวข้องปฏิสัมพันธ์กันระหว่างหน่วยต่างๆ ภายในระบบเอง และระหว่างระบบย่อยภายในระบบใหญ่ รวมทั้งการปรับตัวของระบบทั้งระบบกับสภาพแวดล้อมที่ระบบนั้นอาศัยอยู่ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เพื่อใช้ประกอบการกำหนดนโยบายต่างประเทศในแนวทางระบบสามารถพิจารณาได้จากลักษณะภายในระบบซึ่งกระทบการอยู่รอดของระบบ กลไกควบคุมภายในระบบซึ่งช่วยให้ระบบสามารถเผชิญการเปลี่ยนแปลงอันเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมหรือจากพฤติกรรมของหน่วยงานภายในระบบเอง บทบาทของพลังย่อยภายในรัฐว่ามีผลกระทบต่อระบบการเมืองของรัฐและต่อระบบระหว่างประเทศ และความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างของระบบระหว่างประเทศ ระบบการเมืองของแต่ละประเทศ สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกประเทศกับกระบวนการกำหนดนโยบายของแต่ละประเทศ

ทฤษฎีระบบได้ขยายความคิดเพิ่มเติมว่าการมีปฏิสัมพันธ์ที่เป็นระบบและเกาะเกี่ยวยึดโยงกัน (interlocking) ระหว่างระบบที่ดำเนินต่อเนื่องกันมาเป็นกระบวนการ เป็นส่วนที่ทำให้เกิดภาพรวมที่เรียกว่า ความสัมพันธ์ระหว่างระบบนโยบายต่างประเทศกับสภาพแวดล้อม โดยสภาพแวดล้อมดังกล่าวจะเป็นเสมือนกรอบที่สร้างผลสะท้อน (affects) ต่อนโยบาย ซึ่งอาจเป็นการวางเค้าโครง (shape) หรือเป็นตัวกีดกัน (constraint) นโยบาย ทั้งนี้ สภาพแวดล้อมที่เป็นตัวแปรสำคัญของระบบนโยบายต่างประเทศมี 2 ระดับ ได้แก่ สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกระบบนโยบายต่างประเทศ สภาพแวดล้อมภายในระบบ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดที่เป็นตัวตนของผู้กำหนดนโยบายแต่ละคน ประกอบกับบทบาทที่ตัวผู้กำหนดนโยบายต้องแสดงตามสถานภาพหรือตามตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่ในองค์กร รวมถึงสภาพการเมืองการปกครองภายในรัฐและสภาพสังคมภายในรัฐ ส่วนสภาพแวดล้อมภายนอกระบบ ประกอบด้วย กิจกรรมของรัฐอื่นๆ ภายในระบบระหว่างประเทศ ระบบระหว่างประเทศซึ่งเป็นผลที่เกิดจากการกระทำกิจกรรมตามนโยบายต่างประเทศของรัฐต่างๆ ตามเป้าหมายของนโยบายที่รัฐเหล่านั้นวางไว้ และกิจกรรมของตัวแสดง อื่นๆ ไม่ใช่รัฐที่อยู่ภายนอกเขตแดนของรัฐที่กำหนดนโยบาย

2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 ปาฐกถาของนายกรัฐมนตรี (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา) ในการประชุม IISS Shangri-La Dialogue 15th Asia Security Summit ภายใต้หัวข้อ “Towards Strategic New Equilibrium of the Asia-Pacific” เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2559 ที่สิงคโปร์⁵ แสดงทัศนะรอบด้านเกี่ยวกับท่าทีและมุมมองของไทยต่อโครงสร้างความสัมพันธ์ในภูมิภาคที่มีความซับซ้อน มีความเชื่อมโยงและพึ่งพากันมากขึ้น ความท้าทายในการรักษาสมดุลด้านความมั่นคงเมื่อต้องเผชิญกับปัญหาที่มีผลกระทบต่อเสถียรภาพไม่ว่าจะเป็นภัยคุกคามรูปแบบดั้งเดิม และภัยคุกคามรูปแบบใหม่ โดยเห็นว่ามหาอำนาจ เช่น สหรัฐฯ จีน ญี่ปุ่น ยังคงเป็นผู้เล่นที่สำคัญในภูมิภาค ส่วนอินเดีย รัสเซีย เกาหลีใต้ และอาเซียนเป็นผู้เล่นที่มีความสำคัญเพิ่มขึ้น

⁵ กระทรวงการต่างประเทศ, ปาฐกถาของนายกรัฐมนตรีในการประชุม IISS Shangri-La Dialogue 15th Asia Security Summit [ออนไลน์], 2016, แหล่งที่มา: <http://www.mfa.go.th/main/th/media-center/28/6740> [4 มิถุนายน 2559].

นายกรัฐมนตรียังได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและดุลอำนาจ โดยสนับสนุนการหาดุลยภาพใหม่ที่มีเป้าหมายร่วมกันไม่ว่าในเรื่องสันติภาพที่มั่นคง การเจริญเติบโตที่ยั่งยืน และความเจริญรุ่งเรือง โดยเห็นว่าทุกประเทศต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากการเผชิญหน้าสู่ความร่วมมือ จากความขัดแย้งสู่ความเชื่อมโยง จากผลประโยชน์ร่วมสู่ค่านิยมร่วม และจากแนวคิดการแพ้-ชนะ สู่แนวคิดการชนะร่วมกันแบบ win-win ซึ่งกระบวนทัศน์ดังกล่าวควรตั้งอยู่บนหลักการ 3 ประการ ได้แก่ ความไว้วางใจร่วมกัน ความเคารพซึ่งกันและกัน และผลประโยชน์ร่วมกัน นอกจากนี้ นายกรัฐมนตรียังได้มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการปรับสมดุลและการสร้างความมั่นคงอย่างยั่งยืนในภูมิภาค และยังได้กล่าวถึงบทบาทของไทยซึ่งยังมีข้อจำกัดและเผชิญกับความท้าทายต่างๆ ภายใต้รัฐบาลชุดปัจจุบัน อาทิ ปัญหาการเมืองภายใน ปัญหาเศรษฐกิจ การสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุนไทยและต่างชาติทั้งภายในและต่างประเทศ การแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน การปรับปรุงกฎหมายให้ทันสมัย เป็นสากล การปฏิรูประบบราชการ การจัดระเบียบสังคม และลดความเหลื่อมล้ำ เป็นต้น

2.2.2 ปาฐกถาพิเศษของ ศ.ดร. สุรเกียรติ์ เสถียรไทย ประธานคณะมนตรีเพื่อสันติภาพและความปรองดองแห่งเอเชีย และอดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ภายใต้หัวข้อ “ความเปลี่ยนแปลงในภูมิสถาปัตยกรรมทางการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศในเอเชีย” เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2559 ที่กระทรวงการต่างประเทศ⁶ ซึ่งกล่าวถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบันและความท้าทาย การเปลี่ยนแปลงในภูมิสถาปัตยกรรมทางการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศไม่ว่าจะเป็น การผงาดขึ้นของเอเชีย การรวมตัวใหม่ๆ ทางเศรษฐกิจ กำเนิดของระบบการเงินและ การลงทุนเพื่อการพัฒนา ความขัดแย้งด้านเขตแดนทางทะเลและการทำให้ความขัดแย้งดังกล่าวเป็นประเด็นทางการเมือง นโยบายเศรษฐกิจของประเทศมหาอำนาจ ความเชื่อมโยงระหว่างประเด็นการเมืองกับเศรษฐกิจ และปัญหาหลักความเชื่อแบบสุดโต่ง เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังได้กล่าวถึงพัฒนาการของค่านิยมในระดับระหว่างประเทศ อาทิ ประชาธิปไตย หลักธรรมาภิบาล สิทธิมนุษยชน การพัฒนาที่ยั่งยืนและการดูแลสิ่งแวดล้อม ความจำเป็นที่จะต้องเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายและยุทธศาสตร์ของประเทศมหาอำนาจ ความสำคัญของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ รวมถึงได้วิเคราะห์เกี่ยวกับนโยบายการต่างประเทศและบทบาทของไทยในการมีปฏิสัมพันธ์กับประเทศและกลุ่มความร่วมมือระหว่างประเทศต่างๆ

2.3 สรุปกรอบแนวความคิด

การศึกษานโยบายต่างประเทศจำเป็นที่จะต้องพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกกรอบ รวมทั้งปัจจัยรายล้อมต่างๆ ที่ส่งผลต่อการกำหนดและดำเนินนโยบายต่างประเทศ และโดยที่สภาพแวดล้อมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวมีพลวัตและสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ผู้ดำเนินนโยบายต่างประเทศอาจใช้ประสบการณ์ที่ผ่านมาประกอบการคาดการณ์ทิศทางความสัมพันธ์ ตลอดจนจัดทำแนวนโยบายในอนาคตที่มีเป้าหมายเพื่อรักษาผลประโยชน์ของชาติ และ

⁶ วิทยากรรับเชิญพิเศษ บรรยายในหลักสูตรการฝึกอบรมนักการทูตบริหาร (นบท.) รุ่นที่ 8 สัปดาห์ที่ 4 วันพุธที่ 15 มิถุนายน 2559 ณ ห้องนราธิป กระทรวงการต่างประเทศ

เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งในด้านการเมืองความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม โดยในส่วนของ การศึกษานโยบายต่างประเทศของไทยต่อจีนนั้นก็จำเป็นต้องรู้และเข้าใจนโยบายต่างประเทศและการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของจีน คำนึงถึงความสัมพันธ์ไทย-จีนที่มีมายาวนาน เข้าใจ ปัจจัยต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นตัวผู้กำหนดนโยบายทั้งในระดับบุคคล กลุ่มบุคคลและรัฐ เข้าใจ สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกระบบ รวมทั้งพิจารณาถึงโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ที่มีผลต่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศของทั้งสองฝ่าย

บทที่ 3 ผลการศึกษา

ในการตอบคำถามว่านโยบายต่างประเทศของไทยต่อจีนในอีก 10 ปีข้างหน้าจะเป็นไปในทิศทางใด และไทยจะสามารถดำเนินการเช่นใดได้บนพื้นฐานหลักการความร่วมมือและ การเคารพซึ่งกันและกัน เพื่อประโยชน์ในการกำหนดยุทธศาสตร์และนโยบายต่างประเทศของไทยต่อไปนั้น ผลการศึกษาในบทนี้ประสงค์ที่จะสร้างความชัดเจนในประเด็นต่างๆ โดยคำนึงถึงแนวคิด ที่เกี่ยวข้อง ดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 2 ดังนี้

1) ศึกษาการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่ผ่านมาของไทยต่อจีน และประเด็นที่อาจมีผลต่อแนวทางการดำเนินความสัมพันธ์ไทย-จีน เพื่ออธิบายว่าผู้กำหนดนโยบายต่างประเทศของไทยควรมองจีนอย่างไร ไทยเป็นยุทธศาสตร์ใดในนโยบายต่างประเทศของจีน

2) ศึกษาแนวโน้มนโยบายความสัมพันธ์ไทย-จีนจากตัวผู้กำหนดนโยบายต่างประเทศของไทย ซึ่งหมายรวมถึงตัวบุคคล กลุ่ม/สถาบัน พิจารณาสภาพแวดล้อมภายใน/ภายนอกระบบ และโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

3.1 การดำเนินนโยบายต่างประเทศที่ผ่านมาของไทยต่อจีน และประเด็นที่อาจมีผลต่อ แนวทางการดำเนินความสัมพันธ์ไทย-จีน

จากการศึกษาการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยต่อจีนที่ผ่านมาและประเด็นที่อาจมีผลต่อแนวทางการดำเนินความสัมพันธ์ไทย-จีนโดยพิจารณาตามแนวทฤษฎีการตัดสินใจนโยบายระหว่างประเทศและทฤษฎีระบบนั้น จะทำให้เข้าใจถึงปัจจัยหรือแรงจูงใจที่ส่งผลให้ไทยตัดสินใจดำเนินนโยบายต่างประเทศกับจีนในลักษณะผูกมิตร มองการเป็นมิตรกับจีนว่าเป็นประโยชน์กับไทย และตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจระหว่างกัน เห็นได้นับแต่การที่ไทยได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนเมื่อปี 2518 ซึ่งมีนัยเชิงสัญลักษณ์สำคัญว่า ไทยกับจีนได้หันมาเป็นมิตรกัน ยุติความไม่เข้าใจ ความหวาดระแวงจีนนับจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นคอมมิวนิสต์ และสะท้อนว่าไทยและจีนสามารถเป็นมิตรที่สนับสนุนซึ่งกันและกันได้แม้จะมีความแตกต่างในด้านอุดมการณ์ ระบอบการปกครองและเศรษฐกิจ โดยขณะนั้น รัฐบาลไทยมองปัจจัยด้านการเมืองความมั่นคงระหว่างประเทศว่าจีนจะมีบทบาทสำคัญในการยับยั้งการคุกคามความมั่นคงของไทย จากเวียดนาม พิจารณาจากปัจจัยด้านการเมืองและความมั่นคงภายในว่าจะเป็นการบั่นทอนความเข้มแข็งของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย และปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่เน้นการติดต่อค้าขายระหว่างกัน ส่วนจีนได้คาดหวังที่จะสร้างแนวร่วมกับไทยในการสกัดกั้นการขยายอิทธิพลของสหภาพโซเวียต

บนพื้นฐานความร่วมมือและความเข้าใจอันดีระหว่างกันส่งผลให้ตลอดช่วง 40 ปี ที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ไทยและจีนมีความใกล้ชิดและเอื้อประโยชน์ต่อกันมากขึ้น มีการขยายตัว การไปมาหาสู่กัน ทั้งในระดับผู้นำรัฐบาลและระดับประชาชนอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าความสัมพันธ์ทาง การเมืองระหว่าง

ไทยกับจีนในหลายช่วงอาจประสบอุปสรรคอันเกิดจากสภาพแวดล้อมภายในในแง่ของสถานการณ์การเมืองภายในทั้งของไทยและจีน ไม่ว่าจะเป็นการปรับเปลี่ยนผู้นำ การยึดอำนาจการปกครอง และการปรับเปลี่ยนแนวทางการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่ต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างแข็งกร้าว รวมถึงอุปสรรคที่เกิดจากความไม่เข้าใจกันในกรณีต่างๆ เช่น ทะเลลามาและนโยบายจีนเดียวในเรื่องของไต้หวัน แต่ในภาพรวม ยังคงกล่าวได้ว่า ความสัมพันธ์ไทย-จีนด้านการเมืองความมั่นคงได้พัฒนาขึ้นตามลำดับ การดำเนินนโยบายทางการทูตของไทยทำให้ไทยเป็นมิตรประเทศที่ใกล้ชิดที่สุดประเทศหนึ่งของจีนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในปัจจุบัน โดยความสัมพันธ์ไทย-จีนตั้งอยู่ภายใต้หลักของผลประโยชน์ร่วมกัน ไม่แทรกแซงกิจการภายในของกันและกันและกันและเพื่อธำรงไว้ซึ่งความมั่นคงสันติภาพ และเสถียรภาพของภูมิภาค ไทยและจีนยังได้ช่วยเหลือเกื้อกูลกันยามยากลำบากเช่นกรณีปัญหาแกมพูชาและการต่อต้านอิทธิพลของสหภาพโซเวียตในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จากอดีตถึงปัจจุบัน ไทยยังมีบทบาทสำคัญในการพยายามอธิบายให้ประเทศสมาชิกอาเซียนอื่นๆ ยอมรับและเข้าใจจีนมากขึ้น จนจีนมักกล่าวถึงไทยเสมอๆ ว่าเป็น “มิตรแท้ในยามยาก”

ส่วนมิติความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจระหว่างไทย-จีนได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างมากทั้งในด้านการค้าและการลงทุน แสดงถึงผลประโยชน์ร่วมกันในระยะยาว และสายสัมพันธ์ไทย-จีนด้านสังคมและวัฒนธรรมก็แน่นแฟ้นขึ้นผ่านความร่วมมือในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านศาสนา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การท่องเที่ยว การศึกษา รวมถึงผ่านกลไกภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน เช่น สมาคมมิตรภาพและศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมต่างๆ ที่ได้จัดตั้งขึ้น จึงอาจกล่าวได้อีกว่า ความสัมพันธ์ไทย-จีนในตลอด 4 ทศวรรษ มีความใกล้ชิดสนิทสนมกันดุจ “ญาติมิตร” โดยพิจารณาจากปัจจัย เช่น ความคล้ายคลึงทางวัฒนธรรม การที่สังคมไทยเป็นสังคมเปิด ยอมรับการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม มีทัศนคติที่ไม่เป็น “อคติ” กับคนอื่น ซึ่งจีนเป็นตัวอย่างความสัมพันธ์ดังกล่าวได้เป็นอย่างดี

ปัจจุบันประเทศไทยกำหนดและดำเนินนโยบายต่างประเทศกับจีนบนพื้นฐานสถานการณ์การเมืองและเศรษฐกิจภายในประเทศ แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนยุทธศาสตร์กระทรวงการต่างประเทศในการดำเนินนโยบายและความสัมพันธ์กับจีนในฐานะประเทศยุทธศาสตร์⁷ ไทยกับจีนมีความร่วมมือในหลากหลายมิติทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี โดยวิสัยทัศน์ “ความฝันของจีน” (China’s Dream) ในฐานะยุทธศาสตร์สำคัญของจีนในการมีปฏิสัมพันธ์กับต่างประเทศก็ได้ส่งผลกระทบต่อไทยในการดำเนินนโยบายต่างประเทศในมิติต่างๆ ด้วย การศึกษาส่วนนี้จึงให้ความสำคัญกับประเด็นที่อาจมีผลต่อแนวทางการดำเนินความสัมพันธ์ไทย-จีนทั้งในด้านการเมืองความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม พิจารณาว่าไทยเป็นยุทธศาสตร์ใดในนโยบายต่างประเทศของจีน เพื่ออธิบายว่า ผู้กำหนดนโยบายต่างประเทศของไทยควรมองจีนอย่างไรต่อไป เพื่อที่จะใช้ประโยชน์จากนโยบายของจีนได้อย่างเต็มที่

⁷ ไทยได้สถาปนาความเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์อย่างรอบด้านกับจีนเมื่อปี 2555 และกำลังดำเนินความสัมพันธ์บนพื้นฐานแผนปฏิบัติการร่วมว่าด้วยความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์ไทย-จีน ฉบับที่ 2 (ปี 2555-2559) แผนพัฒนาระยะ 5 ปี (ปี 2555-2559) ความร่วมมือการค้าและเศรษฐกิจระหว่างไทยกับจีนภายใต้ความตกลงการขยายความร่วมมือทวิภาคีทางเศรษฐกิจและการค้าใน เชิงกว้างและเชิงลึก

3.1.1 ประเด็นด้านการเมืองความมั่นคงที่จีนต้องการให้ไทยสนับสนุน

จีนให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงอย่างมากโดยเฉพาะประเด็นอำนาจอิทธิพลและบูรณาการแห่งดินแดนซึ่งเป็นผลประโยชน์หลักแห่งชาติ โดยต้องการให้ไทยเป็นมิตรที่ไว้ใจได้และสนับสนุนจีนทั้งในระดับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและระหว่างประเทศ จากการประเมินข้อห่วงกังวลของฝ่ายจีนในโอกาสต่างๆ จะพบว่า ประเด็นหลักที่จีนต้องการการสนับสนุนจากไทย ได้แก่ ข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ ประเด็นไต้หวัน ความร่วมมือแม่โขง-ล้านช้าง กรณีลักลอบเข้าเมืองชาวอุยกูร์ และประเด็นด้านการเมืองความมั่นคงที่เป็นภัยคุกคามร่วมอื่นๆ

ข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ ท่าทีและการดำเนินการของจีนในเรื่องนี้อยู่บนพื้นฐานทางประวัติศาสตร์และความสำคัญทางยุทธศาสตร์ของทะเลจีนใต้ที่มีต่อจีน จีนจึงได้ดำเนินนโยบายเชิงรุกทางทะเลอย่างเต็มที่และแสดงจุดยืนชัดเจนว่ามีอธิปไตยที่ไม่อาจโต้แย้งได้เหนือหมู่เกาะในทะเลจีนใต้และน่านน้ำโดยรอบ โดยประสงค์จะแก้ไขปัญหานี้โดยสันติวิธีผ่านการเจรจาหรือกับประเทศที่เกี่ยวข้อง แต่ไม่ใช้กับอาเซียนโดยรวม ประเด็นทะเลจีนใต้มีความซับซ้อนมากขึ้นเมื่อมีผู้เล่นหลักหลายตัวทั้งจากภายในและภายนอกภูมิภาค รวมทั้งในกลุ่มการรวมตัวในภูมิภาคเช่นอาเซียน จีนยังมีข้อห่วงกังวลเกี่ยวกับบทบาทของสหรัฐฯ ที่จีนเห็นว่ามิได้มีเป้าหมายเพื่อปิดล้อมจีน และมีการกระทำที่ยั่วเพิ่มความตึงเครียดระหว่างจีนกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องรวมถึงอาเซียนซึ่งมีไทยเป็นหนึ่งในประเทศสมาชิก ที่ผ่านมา ไทยได้ดำเนินนโยบายต่างประเทศในเรื่องนี้อย่างสร้างสรรค์บนพื้นฐานแนวคิดในการส่งเสริมสันติภาพ เสถียรภาพและความมั่นคงในภูมิภาคซึ่งจะเป็นประโยชน์กับไทยด้วย และไทยไม่ประสงค์ให้ประเด็นข้อพิพาทในทะเลจีนใต้มาบดบังภาพรวมความสัมพันธ์อาเซียน-จีนที่มีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง

เมื่อเดือนกรกฎาคมที่ผ่านมา จีนประกาศไม่ยอมรับคำตัดสินของศาลอนุญาโตตุลาการที่ฟิลิปปินส์ยื่นฟ้อง โดยเห็นว่า การที่ฟิลิปปินส์นำข้อพิพาทเข้าสู่กระบวนการอนุญาโตตุลาการ ไม่ถูกต้องตามหลักนิติธรรมและเป็นการกระทำที่ขัดต่อข้อ 4 ของ Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea (DOC) ที่ให้แก้ไขปัญหโดยสันติวิธีบนพื้นฐานของกฎหมายระหว่างประเทศผ่านการเจรจาที่เกี่ยวข้อง และยืนยันว่า ศาลฯ ไม่มีอำนาจตัดสินเรื่องนี้ ซึ่งการดำเนินการของศาลฯ เป็นตัวอย่างที่ไม่ดีของกระบวนการยุติธรรมสากล และต่อ UNCLOS ค.ศ. 1982 ซึ่งจีนมีข้อสงวนหากเป็นข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดินแดนหรือกิจกรรมทางทหาร และจีนได้พยายามลอบบีหลายประเทศสมาชิกอาเซียนรวมทั้งไทยมิให้ออกแถลงการณ์สนับสนุนกระบวนการอนุญาโตตุลาการ รวมทั้งมิให้ออกแถลงการณ์อาเซียน ซึ่งภายหลังคำตัดสินดังกล่าว จีนได้ออกเอกสารยืนยันท่าทีและการดำเนินการของจีนในเรื่องนี้อย่างหนักแน่น โดยในส่วนของไทย จีนมองว่าไทยยังคงเป็นมิตรประเทศที่สำคัญโดยเฉพาะเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบท่าทีของไทยกับประเทศสมาชิกอาเซียนอื่นๆ

ประเด็นไต้หวัน จีนให้ความสำคัญกับประเด็นนี้สืบเนื่องจากการเข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีคนใหม่ของ น.ส. ซือ อิงเหวิน หัวหน้าพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้า (Democratic Progressive Party: DPP) ซึ่งสนับสนุนการแยกตัวเป็นเอกราชของไต้หวันจากจีน ส่งผลให้จีนจับตาดำเนินนโยบายของ น.ส. ซือฯ อย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะการประกาศนโยบาย New Southbound ที่ไต้หวันประสงค์จะขยายความร่วมมือกับอาเซียนมากขึ้นเพื่อลดการพึ่งพาจีน และการส่งผู้แทน

ระดับสูงไปส่งเสริมความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ เพื่อขยาย “พื้นที่ยืน” และ “visibility” ของไต้หวัน โดยจีนถือว่าไต้หวันเป็นส่วนหนึ่งของจีนและเรียกร้องให้ประเทศต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กับจีนยึดมั่นใน “นโยบายจีนเดียว” (One China Policy) อย่างเข้มงวดต่อเนื่อง

ในการนี้ ฝ่ายจีนได้ติดตามพัฒนาการของไต้หวันอย่างใกล้ชิด และได้แสดงท่าทีกับฝ่ายไทยโดยเฉพาะกับกระทรวงพาณิชย์ที่มีกลไกความร่วมมือด้านเศรษฐกิจกับไต้หวัน โดยเมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2559 รองอธิบดีสำนักงานกิจการไต้หวันของจีน (Taiwan Affairs Office of the State Council PRC) ได้แจ้งกับกระทรวงพาณิชย์ของไทยว่า รัฐบาลชุดใหม่ของไต้หวันยังไม่ยอมรับหลักฉันทามติปี ค.ศ. 1992 ในเรื่องนโยบายจีน และมีนโยบายต้องการแยกไต้หวันเป็นเอกราชเหมือนสมัยนายเฉิน ฉวนเป่ียน รวมถึงมีนโยบาย New Southbound ดังกล่าว ดังนั้น จึงย้ำท่าทีของรัฐบาลจีนที่คัดค้านไม่ให้ประเทศที่มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน มีความสัมพันธ์ทางการกับไต้หวัน หรือมีความตกลง ไม่ว่าจะเป็นด้านการค้าหรือเศรษฐกิจที่มีลักษณะรับรองอธิปไตยของไต้หวัน โดยถือว่าไต้หวันเป็นส่วนหนึ่งของจีน ซึ่งจีนได้ย้ำขอให้ไทยยึดมั่นในนโยบายจีนเดียว และระมัดระวังการมีปฏิสัมพันธ์กับไต้หวัน เพื่อมิให้กระทบต่อความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยกับจีน ล่าสุด การประกาศยกเว้นการตรวจลงตราให้กับนักท่องเที่ยวชาวไทยที่จะเดินทางเข้าไต้หวันในช่วงระยะทดลอง 1 ปี นับตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม 2559 ยิ่งทำให้จีนจำเป็นต้องติดตามสถานะความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับไต้หวันอย่างใกล้ชิดยิ่งขึ้น

ความร่วมมือแม่โขง-ล้านช้าง จีนสนับสนุนการจัดตั้งกรอบความร่วมมือแม่โขง-ล้านช้าง (Mekong-Lancang Cooperation: MLC) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ลดความเหลื่อมล้ำในการพัฒนาและส่งเสริมกระบวนการพัฒนาประชาคมอาเซียน จีนมอง MLC เป็นส่วนสำคัญที่สนับสนุนภาพรวมความร่วมมืออาเซียน-จีน และในที่ประชุมผู้นำ ครั้งที่ 1 ณ เมืองชานย่า จีนได้ประกาศจัดตั้งกองทุนแม่โขง-ล้านช้าง 300 ล้านดอลลาร์สหรัฐสำหรับการดำเนินโครงการเร่งด่วน และนับเวลาเพียง 3 เดือนหลังการประชุมดังกล่าว จีนได้พยายามผลักดันโครงการเร่งด่วนของจีน ได้แก่ การจัดตั้งศูนย์บูรณาการความร่วมมือบังคับใช้กฎหมายและความมั่นคงใน ล้านช้าง-แม่โขงซึ่งมีสถานะเป็นองค์การความร่วมมือระหว่างรัฐบาล โดยจะจัดตั้งศูนย์นี้ที่มณฑล ยูนนานและดำเนินกิจกรรมภายใต้กฎหมายจีน และต้องการให้ไทยสนับสนุนข้อเสนอดังกล่าวของจีน

ขณะนี้ ประเทศสมาชิกยังคงมีท่าทีที่แตกต่างกัน แต่จีนได้พยายาม “เจาะ” หน่วยงานความมั่นคงของประเทศต่างๆ รวมทั้งไทย ซึ่งมีท่าทีโน้มเอียงไปตามการผลักดันของจีน ส่วนกระทรวงการต่างประเทศของไทยโดยพิจารณาจากความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมภายนอกและระหว่างประเทศ ยังคงมีข้อสงวนโดยเห็นว่าเป็นความพยายามขยายอิทธิพลของจีนในแม่น้ำโขงซึ่งมีนัยด้านการเมืองและความมั่นคงของประเทศ และมีรายละเอียดที่ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ เช่น เรื่องอาณาบริเวณ (geographical areas) แนวทางความร่วมมือและการปฏิบัติการร่วม (joint operation) ซึ่งจะส่งผลกระทบต่ออำนาจอธิปไตย การดำเนินการและการบังคับใช้กฎหมายทั้งในแม่น้ำโขงและบนบกของไทยอย่างมีนัยสำคัญ การกระทำของหน่วยงานความมั่นคงของจีนที่พยายามรุกหน่วยงานความมั่นคงของไทยโดยมิให้มีผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศเข้าร่วมการเจรจาหรือเป็นการดำเนินการที่ขาดความโปร่งใส ซึ่งไทย (กระทรวงการต่างประเทศ) ได้แสดงจุดยืนชัดเจนโดย

คำนึงถึงพัฒนาการที่เกี่ยวข้องและยากับฝ่ายจีนว่า เห็นความจำเป็นในการนำเสนอโครงการตามช่องทางที่เหมาะสมภายใต้กลไก MLC เพื่อให้มีข้อสรุปก่อนที่จะหารือในรายละเอียดต่อไป

กรณีลักลอบเข้าเมืองชาวอุยกูร์ จีนถือว่าความต้องการในการแบ่งแยกดินแดนในเขตปกครองตนเองซินเจียง และอุยกูร์กับการก่อการร้ายสากล เป็นประเด็นผลประโยชน์แห่งชาติ และเป็นประเด็นภายในซึ่งจีนจะจัดการแก้ไขด้วยตัวเองและไม่ต้องการแทรกแซงกิจการภายในซึ่งกันและกัน อย่างไรก็ตาม แรงกดดันจากภายนอกโดยเฉพาะประเด็นด้านประเด็นสิทธิมนุษยชนเป็นประเด็นระดับสากลที่ประชาคมระหว่างประเทศจับตามองการดำเนินการของจีนในเรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง ขณะที่จีนต้องการความร่วมมือจากไทย ซึ่งรัฐบาลไทยจำเป็นต้องดำเนินการด้วยความระมัดระวังและแนบเนียน รวมถึงพิจารณาช่วงเวลาที่เหมาะสม

ประเด็นด้านการเมืองและความมั่นคงอื่นๆ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน โดยไทยและจีนมีกลไกคณะกรรมการนโยบายดำเนินการร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างกระทรวงกลาโหมไทยกับกระทรวงกลาโหมจีน ซึ่งมีการแลกเปลี่ยนการเยือนระดับสูง การฝึกอบรมหรือฝึกผสม และความร่วมมือด้านเทคโนโลยีและการศึกษาด้านกลาโหมอย่างต่อเนื่อง และประเด็นที่ไทยและจีนและประชาคมระหว่างประเทศสามารถมีความร่วมมือในลักษณะ win-win ได้ คือ ประเด็นความมั่นคงรูปแบบใหม่โดยเฉพาะการต่อต้านการก่อการร้าย อาชญากรรมข้ามชาติ และอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ เป็นต้น โดยประเด็นต่างๆ เหล่านี้เป็นประเด็นร่วมที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องรวมทั้งไทยและจีนเห็นพ้องกันว่าเป็นภัยคุกคามซึ่งส่งผลกระทบต่อสันติภาพและเสถียรภาพของภูมิภาค ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องร่วมมือแก้ไขและเตรียมรับมือกับความท้าทายดังกล่าว

3.1.2 ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่เป็นผลประโยชน์ร่วม

ไทยและจีนได้ตั้งเป้าหมายขยายมูลค่าการค้าสองฝ่ายเพิ่มเป็นสองเท่าของมูลค่าการค้าปัจจุบันภายในระยะเวลา 5 ปี (120,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2563) ในปี 2558 ไทยขาดดุลการค้ากับจีน 17,323.69 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นจากปี 2557 คิดเป็นร้อยละ 29.15 โดยสินค้านำเข้าจากจีนที่สำคัญในช่วงไตรมาสแรกของปี 2559 ได้แก่ สินค้าประเภททุน สินค้าวัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูป สินค้าอุปโภคบริโภค ยานยนต์ประเภทต่างๆ สินค้าเชื้อเพลิง และอาวุธ ยุทธปัจจัย สินค้าอื่นๆ ในส่วนของการลงทุน ในปี 2558 จีนเป็นนักลงทุนอันดับ 4 ของไทยรองจากญี่ปุ่น สิงคโปร์และอินโดนีเซีย มีมูลค่าการลงทุน 12,457 ล้านบาท ลดลงจากปี 2557 คิดเป็นร้อยละ 36.95 โดยอุตสาหกรรมที่จีนมีศักยภาพและสามารถลงทุนในไทย ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่มจากยางธรรมชาติ เครื่องจักรและอุปกรณ์ ยานยนต์และชิ้นส่วน อิเล็กทรอนิกส์และชิ้นส่วน อุปกรณ์เครื่องมือทางการแพทย์และชิ้นส่วน รถไฟและรถไฟฟ้าและอุปกรณ์ขนส่งระบบราง เป็นต้น

ไทยมีความสำคัญต่อจีนในมิติของการพึ่งพาทางเศรษฐกิจ (economic interdependence) ซึ่งมีเพียงแต่เป็นสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการกำหนดนโยบายเท่านั้น แต่ยังรวมถึงสภาพแวดล้อมภายในประเทศบนแนวคิดของการพัฒนาประเทศจีนด้วย โดยจีน (1) จะผลักดันความร่วมมือทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องเพื่อส่งเสริมและแสวงหาโอกาสใหม่ๆ ในด้านการค้าและการลงทุนกับไทยทั้งในระดับรัฐบาลกลางและระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะมณฑลทางใต้และ

ตะวันตก⁸ ซึ่งมีความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์กับไทย และสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (ปี 2559–2563) ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาภายในประเทศ สร้างงาน ลดความเหลื่อมล้ำของการพัฒนาและส่งเสริมการกระจายรายได้ (2) จะใช้ประโยชน์จากทำเลที่ตั้งทางยุทธศาสตร์ของไทยในภูมิภาคเพื่อสานต่อนโยบาย “หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง” (One Belt One Road) ในการยกระดับอำนาจทางเศรษฐกิจของจีนในภูมิภาคและเวทีโลกผ่านยุทธศาสตร์ “ทำในจีน ค.ศ. 2025” (Made in China 2025) และข้อริเริ่มด้านความเชื่อมโยง (connectivity) อาทิ การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ การลงทุนในโครงการโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ที่เชื่อมโยงกับจีน โครงสร้างรถไฟไทย-จีน การจัดตั้งธนาคารเพื่อการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชีย (Asian Infrastructure Investment Bank: AIIB) การผลักดันให้เงินหยวนเป็นสกุลเงินระหว่างประเทศ (RMB Internationalization) การยกระดับความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน และการเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจแบบรอบด้านในภูมิภาค เป็นต้น

ภายใต้แนวคิดความร่วมมือและการส่งเสริมผลประโยชน์ซึ่งกันและกันในลักษณะ win-win ไทยและจีนจะมีความใกล้ชิดกันยิ่งขึ้นในมิติเศรษฐกิจ โดยไทยเป็นจุดเชื่อมสำคัญระหว่างจีนกับอาเซียน จีนกับกลุ่มความร่วมมืออนุภูมิภาค และไทยสามารถใช้ประโยชน์จากนโยบายและแนวทางการพัฒนาประเทศของจีน รวมทั้งยุทธศาสตร์ในระดับมหัพภาคที่จะเชื่อมจีนสู่ภายนอก อย่างไรก็ตาม ความท้าทายประการหนึ่งต่อนโยบายต่างประเทศของไทย ได้แก่ อิทธิพลของจีนด้านการค้าการลงทุน และการเชื่อมโยงที่จะทวีความรุนแรงขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการที่จีนเริ่มเข้ามาเป็นผู้ประกอบการกิจการต่างๆ ในไทยโดยบริษัทไทยไม่สามารถสู้บริษัทของจีนได้ทั้งในเรื่องเงินทุน เครือข่ายและการบริหารจัดการด้านการค้า การที่จีนเข้ามา “เช่า” หรือ “ซื้อ” ที่ดินในไทยโดยจีนเป็นเจ้าของสิ่งปลูกสร้างไม่รวมทั้งเป็นเจ้าของสวนผลไม้ โดยใช้กลยุทธ์เช่าที่ดินจากคนในพื้นที่และผนวกพื้นที่ไปเรื่อยๆ และให้โนมีนีย์ (nominee) มากว่านซื้อที่ดิน ซึ่งไทยและจีนต้องร่วมมือกันป้องกันไม่ให้อิทธิพลจีนดังกล่าวส่งผลกระทบต่อภาพรวมความสัมพันธ์ไทย-จีน

3.1.3 ความสัมพันธ์ด้านสังคมและวัฒนธรรม

การดำเนินการของจีนในด้านสังคมและวัฒนธรรมมีผลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทย โดยจีนจะใช้ประโยชน์จากความเข้มแข็งของการมีปฏิสัมพันธ์ในระดับสูงซึ่งทำให้ความสัมพันธ์ไทย-จีนมีลักษณะพิเศษ และระดับประชาชนกับไทย โดยเฉพาะผู้ที่มีความผูกพันทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมเป็นตัวขับเคลื่อน/เครือข่ายความสัมพันธ์และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการต่อยอดความสัมพันธ์ไทย-จีน จีนจะขยายบทบาทและการมีตัวตน (presence) ในไทยและภูมิภาคผ่านความร่วมมือด้านการศึกษา การท่องเที่ยวและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นวิถีทางการดำเนินนโยบายเรื่องอำนาจละมุน (soft power) ที่มีประสิทธิภาพของจีน อาทิ การจัดตั้งสถาบันขงจื้อและห้องเรียนขงจื้อในไทย การมอบทุนการศึกษาให้นักเรียนไทยและนักเรียนในภูมิภาคไปศึกษาในจีน โครงการส่งครู

⁸ มณฑลยูนนานมียุทธศาสตร์หัวสะพานเชื่อมเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เขตปกครองตนเองกว่างซีจ้วง เป็นประตูเชื่อมจีนกับอาเซียน มณฑลเสฉวน/มณฑลนครฉงชิ่ง รัฐบาลจีนกำหนดยุทธศาสตร์พัฒนาให้นครเฉิงตูเป็น ศูนย์กลางการขนส่งระบบรางที่ใหญ่ที่สุดในภาคตะวันตกของจีน มณฑลส่านซีมีนครซีอานเป็นจุดต้นทางของเส้นทางสายไหมทางทะเลในสมัยโบราณ และปัจจุบันเป็นศูนย์กลางของภาคตะวันตกเฉียงเหนือของจีน

อาสาสมัครสอนภาษาจีนและอาสาสมัครผู้ช่วยสอนภาษาจีนมายังประเทศไทย การส่งเสริมการท่องเที่ยวของชาวจีนในประเทศไทย และการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมจีนในประเทศไทย

ทั้งนี้ นโยบายเรื่องอำนาจละมุนของจีนยังเกี่ยวข้องถึงการดำเนินความร่วมมือในมิติการเมืองความมั่นคง และเศรษฐกิจ โดยจีนได้จัดตั้งกลไกเพื่อเป็นช่องทางในการสนับสนุนทางการเงินแก่ประเทศที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย “หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง” โดยเฉพาะโครงการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน อุตสาหกรรม การขนส่งและโลจิสติกส์ และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กองทุนความร่วมมือทางทะเลจีน-อาเซียน (China-ASEAN Maritime Cooperation Fund) กองทุนเส้นทางสายไหม (Silk Road Fund) ธนาคารเพื่อการลงทุนในโครงการโครงสร้างพื้นฐานเอเชีย (Asian Infrastructure Investment Bank: AIIB) และธนาคารเพื่อการพัฒนา BRICS (BRICS Development Bank) ซึ่งผู้เขียนมองว่า กลไกดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์ทางการทูตที่พยายามโน้มน้าวหรือจูงใจประเทศต่างๆ ให้มาสนับสนุนนโยบาย “หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง” ของจีนโดยอาศัยศักยภาพด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงทางการเงินของจีนนั่นเอง

อย่างไรก็ดี ประโยชน์ที่ไทยมีต่อจีนในมิติการท่องเที่ยวนั้น ปัจจุบันได้กลายเป็นประเด็นท้าทายหนึ่งในความสัมพันธ์ไทย-จีน เนื่องจากปัญหาการผูกขาดของจีนในธุรกิจท่องเที่ยวในไทย ปัญหาทัวร์ศูนย์เหรียญ ปัญหาหมักคอคูเทศ์ชาวจีน ปัญหาความปลอดภัยและภาพลักษณ์ของนักท่องเที่ยวจีนในไทย การเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายของชาวจีนและก่ออาชญากรรมในรูปแบบต่างๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อประเด็นความมั่นคงภายในประเทศและเป็นความท้าทายในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยต่อจีน ในปี 2559 ไทยตั้งเป้าหมายว่าจะมีรายได้จากการท่องเที่ยวสูงถึง 2.3 ล้านล้านบาท (เป็นรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติ 1.5 ล้านล้านบาท และรายได้จากการท่องเที่ยวในประเทศ 8 แสนล้านบาท) และนักท่องเที่ยวจีนยังคงเป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติอันดับต้นๆ ที่เดินทางเข้าประเทศไทยสูงสุด ดังนั้น การสร้างสมดุลด้านการท่องเที่ยวกับตลาดนักท่องเที่ยวจีน และการส่งเสริมคุณภาพของนักท่องเที่ยวจีนจึงเป็นปัจจัยสำคัญในความสัมพันธ์ไทย-จีนด้วย

วิสัยทัศน์ ทศนคติและข้อริเริ่มต่างๆ ของจีนในด้านการเมืองความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมล้วนสนับสนุนแนวคิดหลักในการบริหารประเทศเรื่อง “ความฝันของจีน” ภายใต้การนำของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ซึ่งเป็นผู้นำรุ่นที่ 5 ของจีน โดยประธานาธิบดีสีฯ กล่าวว่า การบรรลุ “ความฝันของจีน” ก็คือ “การฟื้นฟูประชาชาติอันยิ่งใหญ่” ได้แก่ การสร้างชาติที่เข้มแข็งและมั่งคั่ง การฟื้นฟูประชาชาติ และการสร้างความสุขให้กับประชาชน โดยจุดเด่นของ “ความฝันของจีน” ได้ถูกสะท้อนไว้ใน การดำเนินนโยบาย ทำที่และการดำเนินการที่เป็นรูปธรรมของจีนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของจีนในด้านการเมือง การทหาร เศรษฐกิจและการทูต ขณะเดียวกันก็พยายามเชื่อมโยง “ความฝันของจีน” ดังกล่าวเข้ากับความฝันเชิงอุดมคติของประชาคมโลกและ “ความฝันของเอเชีย” โดยชูประเด็นเช่นการพัฒนาเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันและความรับผิดชอบของจีนในประเด็นที่จีนเห็นความสำคัญหรือถูกเรียกร้องโดยเฉพาะการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและความมั่นคงทางทรัพยากร เป็นต้น

3.2 แนวนโยบายความสัมพันธ์ไทย-จีน

ในหัวข้อนี้ ผู้เขียนจะกล่าวถึงการกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทยต่อจีนในปัจจุบันโดยพิจารณาจากส่วนประกอบที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ตัวผู้นำประเทศ ผู้นำองค์กร กลุ่มบุคคลที่มีส่วนในการกำหนดนโยบาย ไม่ว่าจะเป็นระบบราชการ กระทรวงการต่างประเทศ หรือสถาบัน/กระทรวงที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่วนประกอบที่เป็นพฤติกรรมของรัฐและการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มต่างๆ ระหว่างประเทศโดยพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกประเทศ เพื่อให้เกิดภาพการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนขึ้นและอธิบายถึงทิศทางการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยต่อจีนในอนาคต

ภายใต้การนำของรัฐบาลชุดปัจจุบัน รัฐบาลได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีโดยมีมิติภายในที่เกี่ยวกับการต่างประเทศ ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาค ซึ่งอำนาจเศรษฐกิจจะย้ายมาอยู่ที่เอเชีย ประชาคมอาเซียนจะมีบทบาทมากขึ้น การบริหารจัดการภาครัฐ เช่น บทบาทของประมุขแห่งรัฐในภูมิภาคอาเซียน การแข่งขันทางการค้าและการลงทุนจะมีความรุนแรงมากขึ้น ส่วนปัจจัยภายใน ได้แก่ การบริหารภาครัฐที่อ่อนแอส่งผลให้รัฐบาลไม่สามารถขับเคลื่อนการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ประเทศยังมีความเสี่ยงด้านความมั่นคงทั้งจากปัญหาการก่อความไม่สงบในประเทศ ปัญหาการก่อการร้าย ปัญหาเศรษฐกิจและการแข่งขันต่างๆ ในเวทีระหว่างประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีได้จัดทำขึ้นบนพื้นฐานสถานการณ์เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมที่ผ่านมาและในปัจจุบัน สรุปปัญหาของไทย วิเคราะห์ปัจจัยภายนอกและภายในในบริบทโลกอีก 20 ปีข้างหน้า ซึ่งผู้เขียนจะใช้ยุทธศาสตร์ชาติซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสภาพแวดล้อมภายในระบบที่ส่งผลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทยต่อจีนมาประกอบการศึกษาเพื่อเสนอแนะนโยบายต่างประเทศของไทยต่อจีนในอนาคต

จากการศึกษายุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีจะพบว่า เศรษฐกิจเป็นมิตินำที่สำคัญ ดังนั้น นโยบายของรัฐบาลในด้านเศรษฐกิจไม่ว่าการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศโดย การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม การส่งเสริมการลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน การลด ความเหลื่อมล้ำ การเชื่อมโยงเศรษฐกิจในภูมิภาค ล้วนเชื่อมโยงกับการกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทยต่อจีนอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ โดยกระทรวงการต่างประเทศจะมีสถานะเป็นกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจยิ่งขึ้นในการมีปฏิสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ ในระดับสถาบัน กระทรวง การต่างประเทศยังคงเป็นองค์กรนำในการขับเคลื่อนนโยบายต่างประเทศเพื่อรักษาและส่งเสริมผลประโยชน์ของไทย ซึ่งมีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์กระทรวงฯ 4 ปี (พ.ศ. 2558–2561) วางประเด็นยุทธศาสตร์กว้างๆ ที่เกี่ยวกับจีน ได้แก่ เสริมสร้างสถานะความสัมพันธ์กับประเทศยุทธศาสตร์โดยมีกลยุทธ์ (1) ใช้ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของไทยในการสร้างอำนาจต่อรองกับประเทศยุทธศาสตร์ (2) รักษาสมดุลความสัมพันธ์กับประมุขแห่งรัฐ (3) ต่อยอดความสัมพันธ์กับประเทศที่มีศักยภาพ และ (4) เพิ่มพูนการใช้ประโยชน์จากกรอบความสัมพันธ์ต่างๆ ที่ไทยมีกับประเทศยุทธศาสตร์

ทฤษฎีการตัดสินใจนโยบายต่างประเทศและทฤษฎีระบบต่างให้ความสำคัญกับตัวแสดงหรือผู้กำหนดนโยบายที่จะมีบทบาทสำคัญในการกำหนดและดำเนินนโยบายต่างประเทศ ในส่วนของการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยต่อจีนก็เช่นเดียวกัน จากการศึกษาจะพบว่า ผู้นำของรัฐบาลชุดปัจจุบันทั้งนายกรัฐมนตรี (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา) รองนายกรัฐมนตรีที่ดูแลงานด้านเศรษฐกิจ (ดร. สมคิด จาตุศรีพิทักษ์) และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ (นายดอน ปรมดีวินัย)

ล้วนเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์ตรงในการวางนโยบายซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการมีปฏิสัมพันธ์กับจีน โดยประเทศไทยอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย และต้องเผชิญกับความท้าทายต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งทางการเมือง ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ ปัญหาสังคม การค้ามนุษย์ อาชญากรรมและการละเมิดสิทธิมนุษยชน เป็นต้น ซึ่งล้วนเป็นปัญหา/ปัจจัยภายในของไทยที่ส่งผลต่อการมีปฏิสัมพันธ์กับต่างประเทศ นายกรัฐมนตรีได้กล่าวถึงบทบาทของทหารในการยุติความรุนแรงและนำประเทศสู่การปฏิรูปประเทศ รักษาความสงบเรียบร้อยภายใน แก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและเร่งสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุนไทยและต่างชาติทั้งภายในและต่างประเทศ มุ่งพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศพร้อมเข้าสู่โลกอุตสาหกรรมยุคที่ 4 (Industry 4.0) อย่างยั่งยืนด้วยนโยบาย Thailand 4.0 และเห็นว่าความเข้มแข็งของไทยจะช่วยรักษาและส่งเสริมดุลยภาพของอาเซียน ซึ่งจะมีส่วนสร้างดุลยภาพใหม่ให้กับภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ทั้งนี้ ได้เคยกล่าวด้วยว่า ในฐานะที่เคยรับราชการทหารมากกว่า 30 ปี เห็นว่า ทหารไม่ควรจำกัดบทบาทเพียงเพื่อการปกป้องอำนาจอธิปไตยของประเทศแต่อย่างเดียว แต่ควรมีบทบาทสนับสนุน การพัฒนาประเทศเพื่อวางรากฐานด้านความมั่นคงที่ยั่งยืนอีกด้วย

ในการเดินทางเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีน (กรุงปักกิ่งและนครเซี่ยงไฮ้) อย่างเป็นทางการของรองนายกรัฐมนตรีที่ดูแลงานด้านเศรษฐกิจของประเทศ ระหว่างวันที่ 26-30 มิถุนายน 2559⁹ รองนายกรัฐมนตรีได้นำเสนอนโยบายการพัฒนาและปฏิรูปประเทศที่สำคัญ สร้าง “ความเชื่อมั่น” ให้กับผู้นำ นักวิชาการและนักธุรกิจจีนในการพัฒนาเศรษฐกิจของไทย เผยแพร่การดำเนินโครงการตามนโยบายของรัฐบาล อาทิ การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ โครงสร้างพื้นฐานและการเชื่อมโยง ระเบียงเศรษฐกิจ Eastern Economic Corridor ที่ขยายต่อการพัฒนา Eastern Seaboard การส่งเสริมการลงทุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เศรษฐกิจดิจิทัลและกลุ่มอุตสาหกรรมใหม่ วิทยาศาสตร์และนวัตกรรม ฯลฯ ให้จีน “ไวใจ” ไทยในการเป็นสะพานเชื่อมโยงกับอาเซียน และ “ชักจูง” จีนให้จัดทำยุทธศาสตร์ร่วมของการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ไทย-จีนเพื่อร่วมกันพัฒนาความร่วมมือกับกลุ่มประเทศ CLMV ที่ไทยมีบทบาทนำ รวมทั้งสนับสนุนเป้าหมายของไทยที่จะเป็น digital hub ของอาเซียน โดย “ดึงดูด” ให้ภาควิชาการและภาคธุรกิจจีนสนับสนุนนโยบายการวิจัยและการพัฒนา และเข้ามาลงทุนในสาขาที่เกี่ยวข้องเพิ่มมากขึ้นในประเทศไทย ดังนั้น จะเห็นว่านโยบายต่างประเทศของไทยเกี่ยวข้องกับภาคส่วนต่างๆ ทั้งซึ่งเป็นการทำงานในระบบราชการระหว่างส่วนราชการที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นกระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และกระทรวงอุตสาหกรรม และภาคส่วนอื่นๆ เช่น สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ภาคเอกชนและภาควิชาการ เป็นต้น

ในส่วนของการบริหารจัดการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับจีน การสร้าง ดุลยภาพของไทยและภูมิภาคเช่นอาเซียน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศซึ่งเป็นนักการทูตอาชีพ มีความเข้าใจและประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับจีนในฐานะอดีตเอกอัครราชทูต ได้มีบทบาทสำคัญที่สร้างสรรค์ใน

⁹ ผู้เขียนได้ติดตามคณะของรองนายกรัฐมนตรีเยือนจีนในช่วงเวลาดังกล่าว มีส่วนร่วมจัดทำกำหนดการพบหารือ รวมทั้งประเด็นหารือและคำกล่าว และได้สังเกตการณ์ความสนใจ/ปฏิกิริยาของนักธุรกิจจีนที่เข้าร่วมงานสัมมนาเปิด 2 โอกาส ได้แก่ (1) ปาฐกถาในช่วงอาหารกลางวันที่มหาวิทยาลัยชิงหัว กรุงปักกิ่ง มีผู้เข้าร่วมราว 200 คน และ (2) สุนทรพจน์ในหัวข้อ “Thailand: New Economic Policies toward Sustainable Growth” ที่นครเซี่ยงไฮ้ มีผู้เข้าร่วมกว่า 600 คน

การเจรจาและมีปฏิสัมพันธ์กับจีน สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยสำหรับการหารือในประเด็นที่เป็นข้อห่วงกังวลโดยเฉพาะประเด็นทะเลจีนใต้ภายใต้กรอบอาเซียน-จีน รักษาบทบาทของไทยในอาเซียนที่มีมายาวนานนับแต่การก่อตั้งอาเซียนเมื่อปี 2510 และเพื่อสนับสนุนเอกภาพและการเป็นแกนกลางของอาเซียน พยายามหาทางออกให้จีน รวมถึงรักษาคุณภาพในความสัมพันธ์อาเซียน-จีน และปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนกับประเทศมหาอำนาจอื่น

ปี 2559 มีความสำคัญในการเฉลิมฉลองความสัมพันธ์อาเซียน-จีนครบรอบ 25 ปี และจะมีการจัดการประชุมสุดยอดอาเซียน-จีน สมัยพิเศษ ในเดือนกันยายน 2559 ที่เวียงจันทน์ ที่ผ่านมามีตลอดระยะเวลา 3 ปี ภายใต้การเป็นประเทศผู้ประสานงานความสัมพันธ์อาเซียน-จีนของไทย ไทยได้แสดงบทบาทอันเป็นที่ยอมรับในการสร้างบรรยากาศความไว้วางใจ การปฏิบัติตาม Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea (DOC) และเอื้ออำนวยต่อการเจรจา Code of Conduct (COC) ส่งผลให้จีนเปิดใจกลับเข้าร่วมการเจรจา COC ปัจจุบัน สถานการณ์ในทะเลจีนใต้มีพัฒนาการที่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ภายในอาเซียนและระหว่างอาเซียนกับจีน ทำให้อาเซียนและจีนไม่สามารถออกแถลงการณ์ร่วมกันในเอกสารการประชุมซึ่งสะท้อนภาพรวมความร่วมมืออาเซียน-จีนได้ในหลายโอกาส กอปรกับภายใต้การบริหารจัดการของสิงคโปร์ซึ่งเป็นประเทศผู้ประสานงานและมีความสัมพันธ์ลึกซึ้งกับสหรัฐฯ บทบาทของสหรัฐฯ ในเรื่องทะเลจีนใต้ การดำเนินการของจีนในบริเวณที่อ้างสิทธิ์ซ้อน และการนำข้อพิพาทที่มีกับจีนเข้าสู่กระบวนการอนุญาโตตุลาการของฟิลิปปินส์ ล้วนเป็นปัจจัยและสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อความไว้วางใจ เสถียรภาพและความมั่นคงในภูมิภาคทั้งสิ้น

ในส่วนของไทย เมื่อพิจารณาจากสภาพแวดล้อมต่างๆ รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ไทยยังคงยึดมั่นในหลักการที่ต้องการเสริมสร้างสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาค ซึ่งมีเพียงแต่จะเป็นประโยชน์ต่อความสงบสุขและความเจริญรุ่งเรืองของภูมิภาคเท่านั้น ยังมีประโยชน์โดยตรงกับไทยทั้งในมิติการเมืองความมั่นคง เศรษฐกิจและการติดต่อระหว่างประชาชนกับประชาชน ดังนั้น ไทยได้ดำเนินนโยบายต่างประเทศในเรื่องทะเลจีนใต้อย่างรอบคอบ ระมัดระวัง เพื่อรักษาหลักการและบทบาทของไทย รักษาการเป็นมิตรที่ดีทั้งกับอาเซียนและจีน ทั้งนี้ เห็นได้จากท่าทีและแนวคิดของไทยในเรื่องนี้ในการประชุม IISS Shangri-La Dialogue 15th Asia Security Summit การประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน-จีน และล่าสุดในการออกแถลงการณ์ประเทศ (national statement) ซึ่งแม้จะไม่ได้กล่าวถึงผลคำตัดสินของอนุญาโตตุลาการกรณีข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ที่ชัดเจน แต่ในฐานะหนึ่งในประเทศสมาชิกอาเซียน ไทยก็ได้คงสาระสำคัญสนับสนุนท่าทีที่ผ่านมามาของอาเซียน สนับสนุนการปฏิบัติตาม DOC อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ และย้ำความจำเป็นที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องทำงานอย่างเร่งด่วนเพื่อบรรลุการเจรจา COC ให้แล้วเสร็จโดยเร็ว

ทั้งนี้ จะเห็นว่าผู้กำหนดนโยบายต่างประเทศของไทยต่อจีนจะยังคงให้ความสำคัญกับการสร้างความไว้วางใจและส่งเสริมบทบาทของไทยในฐานะ “ผู้สร้างสะพานเชื่อม” (bridge builder) อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกรณีข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ซึ่งแม้ว่าไทยไม่ได้เป็นประเทศที่อ้างสิทธิ์แต่ก็เห็นความสำคัญของการเป็นแกนกลางของอาเซียน (ASEAN centrality) และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของอาเซียน (ASEAN unity) ขณะเดียวกันก็ยังคงเป็นมิตรที่จีนต้องการพึ่งพาและปรึกษาหารือด้วยความที่ไทยเป็นผู้เล่นที่ไม่ได้ “เข้าข้าง” (take side) ใครและสามารถปรับเปลี่ยนท่าทีได้บนจุดยืนที่มีอยู่

ซึ่งเอกอัครราชทูตจีนประจำประเทศไทย นายหนิง ฟู่ซู่ ได้กล่าวในการพบหารือระดับสูงที่กระทรวงการต่างประเทศในหลายโอกาสว่า “แม้ว่าไทยจะไม่ทำหน้าที่ประเทศผู้ประสานงานความสัมพันธ์อาเซียน-จีนแล้ว จีนหวังว่าไทยจะคงแสดงบทบาทที่สร้างสรรค์ในการผลักดันให้มีการแก้ไขปัญหาอย่างเหมาะสมเพื่อเสถียรภาพและสันติสุขของภูมิภาค”

ประเด็นข้อพิพาทในทะเลจีนใต้เป็นตัวอย่างหนึ่งที่สะท้อนการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทย ที่มีความยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนไปตามสภาพการณ์ได้เป็นอย่างดี แสดงให้เห็นว่ากระทรวงการต่างประเทศ คงมีบทบาทนำในด้านการกำหนดนโยบายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการเมืองความมั่นคง โดยพิจารณาทั้งจากปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก และปัจจัยโดยรอบ เพื่อให้ท่าทีไทยเป็นไปอย่างรอบคอบ รัดกุม และโดยคำนึงถึงช่วงเวลา (timing) ที่เหมาะสม ซึ่งว่าขณะที่ไทย “รักษา” และ “ขยาย” พื้นที่ของไทยในความสัมพันธ์กับจีน ไทยก็จำเป็นต้อง “รักษาสถานะและบทบาทของตนเอง” รวมทั้ง “รักษามิตรประเทศอื่น” เช่น ประเทศสมาชิกอาเซียน และสหรัฐฯ เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ความแตกต่างสำคัญได้แก่สถานะของไทยและจีนที่มีระดับแตกต่างกันอย่างมาก ทั้งในรูปแบบความสัมพันธ์ทวิภาคีและบทบาทในภูมิภาค ดังนั้น การกำหนดและดำเนินนโยบายต่างประเทศกับจีนจึงจำเป็นต้อง “เข้าใจจีน” ติดตามพัฒนาการต่างๆ ของจีนอย่างใกล้ชิด และ “ตื่นตัว” พร้อมๆ กับการ “เข้าใจตนเอง” และคำนึงถึงบริบทภายในประเทศ ในภูมิภาคและระหว่างประเทศ รวมถึงบทบาทของผู้เล่นสำคัญๆ ที่เกี่ยวข้อง กับเหตุการณ์ ผู้เขียนเห็นว่า ในอีก 10 ปีข้างหน้า จากประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ฉันมิตรที่มีรากฐานมายาวนานตลอดจนความสัมพันธ์ที่ครอบคลุมในทุกมิติและในเชิงลึก ไทยกับจีนจะคงมุ่งมั่นส่งเสริมและพัฒนาความร่วมมือยุทธศาสตร์ในทุกสาขาและทุกระดับที่มีอยู่ในปัจจุบัน พร้อมกันนี้จะสร้างและแสวงหาโอกาสใหม่ๆ โดยเฉพาะจากความเชื่อมโยงระหว่างกันซึ่งเป็นประเด็นที่มีผลประโยชน์ร่วมกันทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐาน กฎระเบียบและประชาชนกับประชาชน รวมถึงความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ วิทยาศาสตร์และนวัตกรรม และจะส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ไทย-จีนให้เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

บทที่ 4

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

4.1 สรุปผลการศึกษา

ในหลักการ นโยบายต่างประเทศของไทยก็เช่นเดียวกับนโยบายต่างประเทศของทุกประเทศที่ต้องการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติ รักษาคุณภาพของอำนาจในภูมิภาค แสวงหาหุ้นส่วนความร่วมมือที่จะส่งเสริมและเพิ่มพูนการพัฒนาและผลประโยชน์ภายในประเทศ ดังนั้น เมื่อจีนเข้มแข็งและมีบทบาทเพิ่มขึ้นในหลายมิติที่เกี่ยวกับการต่างประเทศ สภาพแวดล้อม ปัจจัยรายล้อมและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีผลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศมีพลวัตและเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ไทยจำเป็นต้องให้ความเอาใจใส่ติดตามพัฒนาการในจีน การมีปฏิสัมพันธ์ของจีนกับประเทศอื่นๆ รวมทั้งบทบาทของจีนในภูมิภาคอย่างใกล้ชิด เพื่อประเมินสถานการณ์และนำข้อประเมินกลับมาพิจารณาจัดทำนโยบายต่างประเทศ ขณะเดียวกันให้มีความระมัดระวังในการกำหนดและดำเนินนโยบายต่างประเทศ มิใช่เพราะ “เกรงกลัว” แต่เพื่อรักษา “มิตร” ที่มีมายาวนานและมีปฏิสัมพันธ์ในทุกระดับ และให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศระหว่างไทยกับจีน “ตอบโจทย์” ผลประโยชน์แห่งชาติของไทย ตลอดจนเพิ่มพูนบทบาทที่สร้างสรรค์ของไทยเพื่อให้ไทยมี “พื้นที่ยืน” ที่มั่นคงทั้งในความร่วมมือที่มีกับจีน และในกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศที่ไทยมีบทบาทสำคัญ

ตัวแสดงหรือผู้กำหนดนโยบายมีบทบาทต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศ แม้ว่าไทยจะมีการเปลี่ยนแปลงตัวผู้นำบ่อยครั้งด้วยเหตุผลและผลสรุปที่แตกต่างกันไป แต่ก็นับเป็นความโชคดีที่นโยบายต่างประเทศของไทยต่อจีนค่อนข้างมีความต่อเนื่อง อาจจะมีบางด้านที่พัฒนาในระดับที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมืองความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมโดยขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ระบบ รวมทั้งโครงสร้างความสัมพันธ์ในภูมิภาคขณะนั้น แต่โดยรวมแล้ว ตลอดช่วงเวลา 40 ปีที่ผ่านมา ทั้งสองฝ่ายต่างพอใจในสถานะความร่วมมือทั้งด้านการเมืองความมั่นคง การค้า การลงทุน การส่งเสริมการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการศึกษา รวมทั้งการติดต่อระหว่างภาคประชาชน ดังนั้น ในช่วง 10 ปีหลังการเฉลิมฉลองความสัมพันธ์ทางการทูตครบ 40 ปีเมื่อปี 2558 นี้ ผู้เขียนจึงเห็นว่าไทยกับจีนควรใช้ประโยชน์จากพื้นฐานความสัมพันธ์ที่มีมายาวนานและมีความเป็นพิเศษระหว่างกันเป็นตัวขับเคลื่อนความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์ให้ก้าวหน้า แก้ไขปัญหาและเตรียมรับมือกับความท้าทายต่างๆ ที่มีเพิ่มมากขึ้นตามสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งที่เกิดจากปัจจัยภายในและภายนอก ระบบ รวมถึงเพิ่มบทบาทของไทยเพื่อประกันว่าไทยจะยังคงอยู่ในจอร์แดนความสัมพันธ์กับจีน ไทยยังคงเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการดำเนินความสัมพันธ์กับต่างประเทศของจีน และเพื่อให้ไทยสามารถรักษาผลประโยชน์แห่งชาติรวมทั้งมีบทบาทนำได้บ้างไม่มากก็น้อยในการมีปฏิสัมพันธ์กับจีน ทั้งนี้ ในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยต่อจีน ควรแสดงจุดยืนที่ชัดเจนขณะเดียวกันก็มีความยืดหยุ่นตามสภาพแวดล้อม ควรพิจารณาความสัมพันธ์ที่ไทยมีกับมิตรประเทศอื่นๆ โดยนอกจากไทยจะคงรักษาความสัมพันธ์ที่

ใกล้ชิดดุจ “ญาติมิตร” กับจีนได้แล้ว ยังจำเป็นต้องรักษาความสัมพันธ์กับมิตรประเทศเหล่านั้นด้วย รวมทั้งให้พิจารณาต่อไปอย่างเป็นรูปธรรมว่าจะดำเนินการเช่นไรเพื่อส่งเสริมสถานภาพและบทบาทของไทยในการมีปฏิสัมพันธ์กับจีน สนับสนุนให้ความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยกับจีนมีพัฒนาการต่อเนื่องยั่งยืน

4.2 ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษานี้ชี้แนะว่า ผู้กำหนดนโยบายในระดับต่างๆ จะคงบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทยต่อจีน ในช่วงเวลา 10 ปีข้างหน้า คาดว่าบทบาทของจีนในภูมิภาคจะมีเพิ่มมากขึ้น เป็นประโยชน์กับไทยทั้งในแง่ศักยภาพและโอกาสความร่วมมือด้านการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจและการค้า การลงทุน และการไปมาหาสู่ระหว่างประชาชนที่เพิ่มมากขึ้น ความท้าทายของไทยและการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยจึงอยู่ที่การรับมือกับผลของการมีปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นซึ่งไทยยังไม่มีเตรียมความพร้อมที่ตึงเครียด ขณะที่จีนมีความพร้อมในทุกด้านและไม่เกรงกลัวต่อสิ่งใดๆ และจีนคงจะไม่เปลี่ยนแปลงท่าทีใดๆ ในการมีปฏิสัมพันธ์กับต่างประเทศในขณะนี้ ไทยจำเป็นต้องพิจารณาทั้ง “รักษา” และ “ขยาย” พื้นที่ในความสัมพันธ์ไทย-จีน และส่งเสริมความก้าวหน้าของความสัมพันธ์ในภาพรวม รวมถึงผลักดันวาระที่เป็นความสนใจร่วมกัน เช่น การพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งทั้งสองฝ่ายสามารถร่วมมือกันได้บนพื้นฐานของความเคารพและเชื่อมั่นระหว่างกัน

ผู้เขียนอาจมีคำตอบที่ชัดเจนว่าไทยจะต้องดำเนินนโยบายต่างประเทศกับจีนต่อไปในลักษณะใดเนื่องจากเป็นการคาดการณ์อนาคตความสัมพันธ์ซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาตามปัจจัยและองค์ประกอบต่างๆ แต่ผู้เขียนประสงค์นำเสนอข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์บนพื้นฐานของการศึกษาดังกล่าว โดยพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกระบบ รวมถึงปัจจัยรายล้อมต่างๆ ในองค์กรรวม เพื่อให้ผู้กำหนดนโยบายต่างประเทศของไทยต่อจีนในอนาคต ได้แก่ ภาครัฐบาล ภาคเอกชน ภาควิชาการ และภาคประชาชนตลอดจนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องร่วมกันพิจารณาเป็นแนวทาง ดังนี้

4.2.1 ด้านโครงสร้างและระบบ

1) จีนเป็นประเทศยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญเป็นลำดับต้นในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยและครอบคลุมทุกมิติ กอปรกับทุกส่วนราชการได้สร้างและสานความสัมพันธ์กับจีนอย่างกว้างขวาง จึงควรมีกองทัพประจำในระดับชาติโดยอาจจัดแยกตามกลุ่ม clusters เพื่อติดตามความคืบหน้าของการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเป็นเอกภาพ รับทราบอุปสรรคความท้าทาย และร่วมกันพิจารณากำหนดแนวทางความร่วมมือที่จะมีกับจีนต่อไป เพื่อให้ได้ภาพรวมความสัมพันธ์ที่ครบถ้วนและเป็นเครื่องมือที่ประโยชน์สำหรับการดำเนินนโยบายต่างประเทศกับจีนอย่างแท้จริง

2) ยกกระดับกลไกความร่วมมือไทย-จีนที่มีอยู่กระจัดกระจายและในระดับที่แตกต่างกัน ให้เป็นกลไกคณะกรรมการร่วมหรือในลักษณะ Joint Committee (JC) เพียงหนึ่งเดียว บูรณาการความร่วมมือในทุกด้านอย่างครอบคลุมและมีทิศทาง เพื่อรับมือกับบทบาทเชิงรุกของจีนในความสัมพันธ์ไทย-จีน และในโครงสร้างความสัมพันธ์ภายในภูมิภาค

3) ใช้ประโยชน์จากกลไกที่มีอยู่แล้วอย่างเต็มที่และในลักษณะต่อเนื่องประจำทุกปี เพื่อติดตามความคืบหน้าและกระตุ้นการดำเนินงานความร่วมมือในสาขานั้นๆ อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลลัพธ์ที่แท้จริง

4) จีน “เข้าใจ” ไทยและ “เจาะ” เข้าถึง “ผู้ใหญ่” ของไทยในระดับสูงได้โดยง่าย การปฏิบัติงานของไทยในการมีปฏิสัมพันธ์กับจีนจึงค่อนข้างไปเป็นลักษณะ “บนลงล่าง” และเป็นรายการที่มีผลประโยชน์หรือมีความจำเป็นเฉพาะด้านหรือเป็นความสนใจพิเศษของผู้นำหรือกลุ่มคนที่มีส่วนในการกำหนดนโยบายต่างประเทศ ทำให้เกิดอุปสรรคในการปฏิบัติงานจริงและกระทบความน่าเชื่อถือของผู้ปฏิบัติงานในสายตาของจีน จึงควรปรับทัศนคติและวิธีทำงานกับจีนใหม่ บนพื้นฐานความเป็นจริงที่เป็นไปได้ และเพื่อป้องกันการแทรกแซงทางการเมือง

5) จัดกระบวนการรับมือกับจีนใหม่โดยให้ทุกส่วนราชการที่เกี่ยวข้องรับแนวทางวัฒนธรรมการผนึกกำลังร่วมมือกันทำงานอย่างเป็นระบบ ให้มีการติดต่อประสานงานกันอย่างใกล้ชิด หลีกเลี่ยงการดำเนินงานที่ซ้ำซ้อน ใช้งบประมาณที่ไม่มีทิศทาง และให้ “ตกผลึก” การดำเนินนโยบายด้านต่างๆ กับจีน ป้องกันการเลือก “เจาะ” ประเด็นเฉพาะที่จีนเลือกให้ความสำคัญ รวมทั้งศึกษานโยบายของไทยและจีนอย่างลึกซึ้งเพื่อให้การดำเนินความสัมพันธ์และนโยบายต่างประเทศของไทยกับจีนสอดคล้องกัน และโดยสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาภายในประเทศ

6) การกำหนดและดำเนินนโยบายต่างประเทศมีน้ำหนักความสำคัญอยู่ที่ประเด็นการเมืองความมั่นคงทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคีมากกว่าประเด็นเศรษฐกิจซึ่งมีกระทรวงพาณิชย์และกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับงานด้านเศรษฐกิจอื่นๆ ดำเนินการเป็นหลักอยู่แล้ว ผู้เขียนจึงเห็นว่ามีความจำเป็นที่กระทรวงการต่างประเทศควรได้รับการจัดให้กลับเข้าไปอยู่ในกลุ่ม cluster งานด้านการเมืองและความมั่นคงในระดับประเทศ¹⁰ เนื่องจากเป็นองค์กรที่สามารถมองเห็นภาพรวมที่เกี่ยวข้องเนื่องได้ทั้งหมด มีข้อเสนอแนะที่เป็นรูปธรรมจากสภาพการณ์ปัจจุบันและประสบการณ์ที่ผ่านมา ตลอดจนเป็นผู้ดำเนินการชี้แจงต่อนานาชาติ

7) การปฏิรูปกระบวนการทำงานและมีปฏิสัมพันธ์กับจีนควรครอบคลุมถึงหน่วยราชการในต่างประเทศผ่านการทำงานในลักษณะที่มประเทศไทย บูรณาการการวางแผนงานและการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ลดความซ้ำซ้อน และโดยได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากส่วนราชการของตนในส่วนกลาง

8) ในการมีปฏิสัมพันธ์กับจีน เอกอัครราชทูตและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องควรเป็นผู้มีความรอบรู้เกี่ยวกับจีน เข้าใจจีน และรู้เทคนิคการบริหารจัดการความสัมพันธ์กับจีนในด้านต่างๆ ดังนั้น การดำเนินความสัมพันธ์กับจีนซึ่งมีลักษณะเฉพาะตัวและมีความเป็นพิเศษ จึงควรตั้งอยู่บนพื้นฐานความไว้วางใจในทั้งในระดับบุคคลและองค์กร ซึ่งจีนพร้อมและยินดีที่จะร่วมมือและมีปฏิสัมพันธ์ด้วย รวมทั้งเป็นผู้ที่เป็นมืออาชีพสูงในด้านการทูต สามารถรุกและรับมือกับจีนได้อย่างมีชั้นเชิง

¹⁰ สำนักนายกรัฐมนตรี, มอบหมายให้รองนายกรัฐมนตรี (นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์) มีอำนาจกำกับการบริหารราชการส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับงานด้านเศรษฐกิจโดยรวมถึงกระทรวงการต่างประเทศ, คำสั่ง 216/2558 (24 สิงหาคม 2558).

4.2.2 ด้านนโยบายและการดำเนินการ

1) ในฐานะการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์กับจีนและพิจารณาถึงผลประโยชน์ร่วม ไทย-จีน ไทยควรดำเนินนโยบายต่างประเทศกับจีนบนพื้นฐานการเป็นหุ้นส่วนที่เป็นมิตร เคารพและเกื้อหนุนซึ่งกันและกันอย่างเท่าเทียม ดังนั้น นโยบายระดับชาติกับจีนต้องมีความชัดเจนและต่อเนื่อง นโยบายและการดำเนินการของส่วนราชการและภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องควรเป็นระบบและสอดคล้องกัน สนับสนุนและยกระดับการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่น่าเชื่อถือของไทยที่มีต่อจีน

2) ใช้ประโยชน์จากที่ตั้งด้านภูมิรัฐศาสตร์ของไทยในการเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงในอนุภูมิภาคและภูมิภาค ดึงจีนเข้ามาร่วมมือเพื่อพัฒนาพื้นที่และส่งเสริมบทบาทและศักยภาพของไทย โดยต้องผูกพันกับจีนในลักษณะที่จีนเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในความร่วมมือ ซึ่งจีนต้องร่วมมือกับไทยในประเด็นผลกระทบที่เกิดจากความเชื่อมโยงไม่ว่าอาชญากรรมข้ามชาติ ความรับผิดชอบต่อสังคม และร่วมส่งเสริมภาพลักษณ์ความสัมพันธ์ไทย-จีน

3) ใช้ประโยชน์จากแนวคิดและข้อริเริ่มต่างๆ ของจีนโดยมีการศึกษาอย่างละเอียดถี่ถ้วนถึงผลกระทบที่จะมีต่อประเทศทั้งด้านการเมืองความมั่นคง เศรษฐกิจ และความเชื่อมโยง เพื่อนำมาใช้สนับสนุนและผลักดันผลประโยชน์ของไทยทั้งในระดับประเทศและในระดับภูมิภาค

4) ใช้ประโยชน์จากความหลากหลายและลักษณะพิเศษทางยุทธศาสตร์ของมณฑลในจีนอย่างสมประโยชน์และสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศ โดยส่งเสริมให้ภาคเอกชนและสมาคมการค้าของไทยสามารถมีปฏิสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนความร่วมมือกับสมาคมของจีนในระดับมณฑลมากขึ้น โดยเฉพาะกับสภาส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศของจีนที่มีสาขาในทุกมณฑลผ่านกิจกรรมต่างๆ ที่จะเกิดประโยชน์รูปธรรม เช่น การสัมมนา จัดหรือเข้าร่วมนิทรรศการการค้าและการลงทุนในมณฑลนั้นๆ เป็นต้น

5) ใช้ประโยชน์จากจุดอ่อนของจีนจากระบบการเมืองจีนซึ่งจีนมักถูกโจมตีจากนานาชาติ ทำให้จีนต้องพึ่งพาการสนับสนุนจากไทย เช่น ปัญหาสิทธิมนุษยชนและข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ ขณะเดียวกัน ให้ทบทวนมาตรการและการดำเนินความร่วมมือทางเศรษฐกิจ วิชาการ และการไปมาหาสู่ระหว่างกันกับไต้หวันโดยยังคงยึดมั่นใน “นโยบายจีนเดียว” ทั้งนี้ เพื่อตอบสนองความต้องการในการยกระดับการพัฒนาประเทศและผลประโยชน์ของไทย

6) ปรับกลยุทธ์ลดการพึ่งพาทางเศรษฐกิจจากจีน และหันมาให้ความสำคัญกับความร่วมมือที่เป็นหุ้นส่วนและการพัฒนาที่ยั่งยืน ผ่านการวิจัยและพัฒนา ความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขั้นสูง รวมถึงนวัตกรรม ซึ่งสอดคล้องกับการปฏิรูปภาคเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม การเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

7) ส่งเสริมการใช้ soft power ได้แก่ การศึกษา การทูตเชิงวัฒนธรรมและพลังประชาชน เพื่อขยาย “พื้นที่เย็น” ของไทยในจีน ส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีของไทย สร้างความไว้วางใจในระดับเยาวชนมากยิ่งขึ้น และให้ดำเนินโครงการด้านวัฒนธรรมโดยตอบสนองผลประโยชน์ของไทยในเชิงพาณิชย์เพื่อเป็นมูลค่าเพิ่มที่สำคัญของการดำเนินนโยบายทางการทูต

8) จัดทำกลยุทธ์ในระดับพื้นที่ในการรับมือกับการหลั่งไหลเข้าไทยของนักธุรกิจ นักท่องเที่ยวชาวจีน และสินค้าจีน อาทิ การออกกฎระเบียบให้มี nominee ในการประกอบธุรกิจ

และควบคุมพฤติกรรมบริเวณสถานที่ท่องเที่ยว เตรียมความพร้อมในการช่วยเหลือเกษตรกรไทยที่ได้รับผลกระทบจากสินค้าจีน จัดระเบียบและควบคุมมาตรฐานสินค้าจากจีน เป็นต้น

9) แก้ไขปัญหาและจัดทำคู่มือประสานงานในด้านการแลกเปลี่ยนด้านการศึกษา โครงการแลกเปลี่ยนและครูอาสาสมัคร และการท่องเที่ยว รวมถึงวางแผน จัดระเบียบ ควบคุมและบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพในเรื่องต่างๆ ทั้งการท่องเที่ยวและการเดินทางเข้าเมือง เป็นต้น

10) ส่งเสริมคนรุ่นใหม่ให้ตระหนักรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย-จีนในปัจจุบัน เพื่อปูแนวทางไปสู่อนาคต 10 ปีข้างหน้าที่มีความไว้วางใจ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการต่อยอดและพัฒนาความสัมพันธ์อย่างยั่งยืน รวมทั้งใช้ประโยชน์จากช่องทางสื่อมวลชนออนไลน์ในรูปแบบต่างๆ เพื่อเข้าถึงสาธารณชนจีน เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีและเสริมสร้างสัมพันธภาพไทย-จีน

11) ส่งเสริมนักวิชาการไทยรุ่นใหม่ให้เป็นผู้รู้และเข้าใจจีนอย่างแท้จริง รวมทั้งสนับสนุนให้มีประสบการณ์ตรงกับจีนในมิติต่างๆ ควรมีการสร้างเครือข่ายนักวิชาการไทย-จีนที่เป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และนำเสนอแนวทางความร่วมมือไทย-จีน รวมทั้งมีแลกเปลี่ยนนักวิชาการระหว่างกันอย่างสม่ำเสมอ

12) ไทยกับจีนควรคงการสนับสนุนซึ่งกันและกัน ตลอดจนขยายความร่วมมือในประเด็นที่อยู่ในความสนใจร่วม เช่น การพัฒนาที่ยั่งยืน รวมทั้งประสานทำทีในเวทีสหประชาชาติ และองค์การระหว่างประเทศต่างๆ

ท้ายนี้ ผู้เขียนเห็นว่า จีนเป็นประเทศมหาอำนาจและมีบทบาทสำคัญเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบันและต่อไปในอนาคต ไทยควรศึกษาเรียนรู้และปรับตัวให้ทันต่อบทบาทและความสำคัญของจีน รวมทั้งสภาพการณ์ที่เกี่ยวข้อง ให้ “รู้” “เข้าใจ” และ “ตื่นตัว” อยู่ตลอดเวลาในการมีปฏิสัมพันธ์และดำเนินนโยบายต่างประเทศกับจีน

บรรณานุกรม

หนังสือ

กระทรวงการต่างประเทศ. 30 ปีความสัมพันธ์ทางการทูตไทย-จีน ความร่วมมือระหว่างกัลยาณมิตร 2518-2548. กรุงเทพฯ: กรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กระทรวงการต่างประเทศ, 2559.

จุฑาทิพ คล้ายทับทิม. หลักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555.

จุลชีพ ชินวรรณโณ. ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แนวคิด ทฤษฎีและกรณีศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547.

ณัฐพล ชันธุริธ. นโยบายการต่างประเทศจีนต่อไทยระหว่างปี ค.ศ. 2006-ค.ศ. 2011. รายงานการศึกษาส่วนบุคคล หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 4. กรุงเทพฯ: 2555.

ปรัชญา เวสารัชช์. หลักและวิธีวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2534.

อภิญา รัตนมงคลมาศ. นโยบายต่างประเทศ แนวทางศึกษา ทฤษฎีและระเบียบวิจัย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2558.

Graham Evans and Jeffrey Newnham. The Penguin Dictionary of International Relations. Penguin Books Ltd, England, 1998.

Hassan Abu Nimak. Globalization and International Order. Abu Dhabi United Arab Emirates: The Emirates Centre for Strategic Studies and Research (ECSSR), 2008.

บทความในหนังสือพิมพ์

จาริตร สิทธุ. ส่องเกม “อาลีบาบา” “สุข” อีคอมเมิร์ซไทย. กรุงเทพธุรกิจ (27 มิถุนายน 2559): 3.

สุทธิชัย หยุ่น. กระทบไต้หวันอย่างไร จีน: ว่าด้วยลึกลับกับพิน และ Big Brother. กรุงเทพธุรกิจ (7 มิถุนายน 2559): 2.

สุภัค แสงกระจ่าง. “ทะเลจีนใต้”: แก้วข้อพิพาท อนุญาโตตุลาการไต้หวัน? เดลินิวส์ (17 กรกฎาคม 2559): 11.

อักษรศรี (อดิสุธาโกชน) พาณิชยศาสตร์. ใครคือ “น้องเลิฟ” ของจีนภายใต้ยุทธศาสตร์ The Belt and Road?. กรุงเทพธุรกิจ (16 มิถุนายน 2559): 5.

อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์. แม่น้ำโขงภาคพื้น: ความมั่นคงทางพืชน้ำสู่พื้นดิน. มติชนสุดสัปดาห์ (1-7 กรกฎาคม 2559): 108.

Asia Focus. Asian Military Spending Rises in China’s Shadow. Bangkok Post (6 มิถุนายน 2559): 4.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

- กระทรวงการต่างประเทศ. ปาฐกถานายกรัฐมนตรีในการประชุม IISS Shangri-La Dialogue 15th Asia Security Summit. [ออนไลน์]. 2016. แหล่งที่มา: <http://www.mfa.go.th/main/th/media-center/28/6740> [4 มิถุนายน 2559].
- _____. แถลงการณ์ของประเทศไทยว่าด้วยสันติภาพ เสถียรภาพและการพัฒนาอย่างยั่งยืนในทะเลจีนใต้. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.mfa.go.th/main/th> [12 กรกฎาคม 2559].
- _____. ปาฐกถานายกรัฐมนตรีในการประชุม IISS Shangri-La Dialogue 15th Asia Security Summit. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.mfa.go.th/main/th/media-center/28/6740> [6 มิถุนายน 2559].
- _____. แผนยุทธศาสตร์กระทรวงการต่างประเทศ (พ.ศ. 2558-2561). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.mfa.go.th/main/th/policy> [7 มิถุนายน 2559].
- เบ็ญจมาศ จีนาพันธ์. คำบรรยายวิชา PS709 นโยบายต่างประเทศไทย. [ออนไลน์]. 2551. แหล่งที่มา: <http://www.scribd.com> [4 มิถุนายน 2559].
- ศุทธาวีร์ ลีสุวรรณ. แนวความคิดผลประโยชน์แห่งชาติในทฤษฎีสัจนิยมของฮานส์ มอร์แกนธอ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.kmutt.ac.th> [7 มิถุนายน 2559].
- ศูนย์ข้อมูลธุรกิจไทย-จีน. ข้อมูลรายมณฑล. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.thaibizchina.com> [8 กรกฎาคม 2559].
- ศูนย์วิจัยกิจการไทย. แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ของจีน (ค.ศ. 2016-ค.ศ. 2020) ยกเลิกนโยบาย ลูกคนเดียว เร่งปฏิรูป เพิ่มบทบาทในเวทีโลก. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.kasokornresearch.com> [8 มิถุนายน 2559].
- Baohui Zhang. Chinese Foreign Policy in Transition: Trends and Implications. Journal of Current Chinese Affairs 2/2010 [Online]. Available from: <http://www.foreignaffairs.com> [2016, June 7].
- China Daily. “Made in China 2025” Plan Unveiled. [Online]. Available from: <http://www.chinadaily.com> [2016, June 7].
- Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. Foreign Minister Wang Yi Meets the Press. [Online]. 2016. Available from: http://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/zxxx_662805/t1346238.shtml [2016, May 28].
- Stockholm International Peace Research Institute. [Online]. Available from: <http://www.sipri.org>.
- The State Council of the People’s Republic of China. “Made in China 2025.” Plan Issued. [Online]. Available from: <http://www.english.gov.cn/policies> [2016, June 7]

The World Bank. Overview per country. [Online]. Available from:
<http://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL>.

The World Of Smokeless Cigarettes!. [Online]. Available from:
<http://www.aseansec.org>.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก ภาพรวมความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-จีน

ด้านเศรษฐกิจการค้า

- ไทยและจีนมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดในทุกมิติมาเป็นเวลานาน ด้านเศรษฐกิจการค้า จีนมีความสำคัญในฐานะคู่ค้าและนักลงทุนในอันดับต้นๆ ของไทย ในปี 2559 (มกราคม-เมษายน) จีนเป็นคู่ค้าอันดับ 1 ของไทย โดยเป็นตลาดส่งออกอันดับ 2 และเป็นแหล่งนำเข้าอันดับ 1 ในขณะที่ไทยเป็นคู่ค้าอันดับที่ 39 ของจีน โดยเป็นตลาดส่งออกลำดับที่ 12 และแหล่งนำเข้าลำดับที่ 10 ของจีน

- การประชุมคณะกรรมการร่วมว่าด้วยการค้า การลงทุน และความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างไทย-จีน (JC) ครั้งที่ 4 เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2558 ทั้งสองฝ่ายเห็นพ้องตั้งเป้าขยายมูลค่าการค้าสองฝ่ายให้เพิ่มเป็นสองเท่าของมูลค่าการค้าปัจจุบันภายใน 5 ปี (120,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2563)

- ด้านการค้า การค้ารวมไทย-จีน ในช่วง 4 เดือนแรกของปี 2016 (มกราคม-เมษายน) การค้ารวมมีมูลค่า 20,080 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ลดลงจากช่วงเดียวกันของปีที่แล้วร้อยละ 1.70 การส่งออกมีมูลค่า 6,985.43 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ลดลงจากช่วงเดียวกันของปีที่แล้วร้อยละ 6.30 การนำเข้ามีมูลค่า 13,094.92 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปีที่แล้วร้อยละ 7.44 ไทยขาดดุลกับจีนเป็นมูลค่า 6,109.49 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปีที่แล้วร้อยละ 5.77

- ในปี 2558 การค้าสองฝ่าย มีมูลค่า 64,807.85 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นจากปี 2557 ร้อยละ 1.93 ไทยส่งออกไปจีนมีมูลค่า 23,742.08 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และไทยนำเข้าจากจีนมูลค่า 41,065.77 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ไทยขาดดุลการค้ากับจีนมูลค่า 17,323.69 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

- การค้ารวม ในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา (ปี 2554-2558) การค้ารวมมีมูลค่าเฉลี่ย 62,818.50 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยในปี 2558 การค้ารวมมีมูลค่า 64,807.85 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นจากปี 2557 ร้อยละ 1.93 และเป็นคู่ค้าอันดับที่ 1 ของไทย

- การส่งออก ในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา (ปี 2554-2558) การส่งออกมีมูลค่าเฉลี่ย 25,435.96 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยในปี 2558 การส่งออกมีมูลค่า 23,742.08 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ลดลงจากปี 2557 ร้อยละ 5.35

- การนำเข้า ในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา (ปี 2554-2558) การนำเข้ามีมูลค่าเฉลี่ย 36,982.54 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยในปี 2558 การนำเข้ามีมูลค่า 41,065.77 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นจากปี 2557 ร้อยละ 6.67

- ดุลการค้า ไทยเป็นฝ่ายขาดดุลการค้ากับจีนมาโดยตลอด โดยในปี 2558 ไทยขาดดุลการค้าแก่จีน 17,323.69 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นจากปี 2557 คิดเป็นร้อยละ 29.15

- สินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ เม็ดพลาสติก ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง ยางพารา เคมีภัณฑ์ เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ แผงวงจรไฟฟ้า น้ำมันสำเร็จรูป ข้าว ผลิตภัณฑ์ยางเครื่องจักรกลและส่วนประกอบของเครื่องจักรกล เครื่องใช้ไฟฟ้าและส่วนประกอบอื่นๆ ผลไม้สด แช่เย็น แช่แข็งและแห้ง วงจรพิมพ์ เครื่องยนต์สันดาปภายในแบบลูกสูบและ

ส่วนประกอบ เป็นต้น ทั้งนี้ ในช่วงปี 2559 (มกราคม-เมษายน) สินค้าส่งออกของไทยไปจีนส่วนใหญ่ เป็นสินค้าอุตสาหกรรม (ร้อยละ 64.27) รองลงมาคือสินค้าเกษตรกรรม (ร้อยละ 24.59) สินค้าเกษตร-อุตสาหกรรม (ร้อยละ 7.17) และสินค้าเหมืองแร่และเชื้อเพลิง (ร้อยละ 3.97)

- สินค้านำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ เครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบ เครื่องจักรกลและส่วนประกอบเครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้าน เคมีภัณฑ์ เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ รถยนต์และส่วนประกอบ เหล็ก เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์โลหะ สินแร่โลหะอื่นๆ เศษโลหะและผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์พลาสติก ผัก ผลไม้และของปรุงแต่งที่ทำจากผัก ผลไม้ ผ่าฝืน ลวดและสายเคเบิล เครื่องใช้เบ็ดเตล็ด แผงวงจรไฟฟ้า เป็นต้น โดยในช่วงปี 2559 (มกราคม-เมษายน) สินค้านำเข้าส่วนใหญ่ของไทยจากจีนเป็นสินค้าประเภททุน (ร้อยละ 40.13) รองลงมา ได้แก่ สินค้าวัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูป (ร้อยละ 32.97) สินค้าอุปโภคบริโภค (ร้อยละ 20.75) ยานยนต์ประเภทต่างๆ (ร้อยละ 5.89) สินค้าเชื้อเพลิง (ร้อยละ 0.20) และอาวุธ ยุทโธปกรณ์ และสินค้าอื่นๆ (ร้อยละ 0.06)

- สินค้าที่มีโอกาสส่งออก ได้แก่ สินค้าเกษตร สินค้าอาหารทะเล สินค้าอาหารแช่แข็ง และอาหาร เพื่อสุขภาพสินค้าไลฟ์สไตล์ อัญมณีเครื่องประดับเทียม ผลิตภัณฑ์เวชสำอาง และธุรกิจเครื่องสำอางแนวสปา โดยเฉพาะเวชสำอางที่ใช้สมุนไพรหลากหลายชนิดเป็นวัตถุดิบ เป็นต้น

ด้านการลงทุน

- การลงทุนผ่านสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ในปี 2558 จีนเป็นนักลงทุนอันดับที่ 4 ของไทย รองจากญี่ปุ่น สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย โดยมีมูลค่าการลงทุนประมาณ 12,457 ล้านบาท ซึ่งลดลงจากปีก่อนหน้าร้อยละ 36.95 BOI ได้ตั้งอุตสาหกรรมเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการลงทุนไทย-จีน ในปี 2558 โดยแบ่งเป็น (1) อุตสาหกรรมที่ต้องการชักจูงการลงทุนจากจีนมายังไทย และ (2) อุตสาหกรรมที่ต้องการสนับสนุนนักลงทุนไทยไปลงทุนในจีน

- อุตสาหกรรมที่ต้องการชักจูงการลงทุนจากจีนมายังไทย ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่มสูงจากยางธรรมชาติ เครื่องจักรและอุปกรณ์ เช่น เครื่องจักรสำหรับบรรจุภัณฑ์ เครื่องทาแม่พิมพ์สำหรับงานหล่อ เครื่องจักรสำหรับขึ้นรูปโลหะ และเครื่องจักรกลการเกษตร ยานยนต์และชิ้นส่วน อิเล็กทรอนิกส์และชิ้นส่วน อุปกรณ์เครื่องมือทางการแพทย์และชิ้นส่วน รถไฟและรถไฟฟ้าและอุปกรณ์ขนส่งระบบราง

- อุตสาหกรรมที่ต้องการสนับสนุนนักลงทุนไทยไปลงทุนในจีน ได้แก่ เกษตรแปรรูปและอาหาร กิจการบริการ (โรงแรม และบริการที่ต่อเนื่อง) อสังหาริมทรัพย์ ค่าปลีก-ค้าส่ง ความร่วมมือด้านรถไฟระหว่างไทย-จีนมีความคืบหน้า

การท่องเที่ยว

- ในปี 2558 นักท่องเที่ยวจีนเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยเป็นอันดับ 1 คือ 7.93 ล้านคน หรือคิดเป็นสัดส่วน 1 ใน 4 ของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมาไทย สำหรับนักท่องเที่ยวไทยไปจีน ปี 2558 (มกราคม-มิถุนายน 2558) มีจำนวน 245,959 คน ทั้งนี้ สำหรับปี 2559 ทั้งสองฝ่ายตั้งเป้าให้มีนักท่องเที่ยวสองฝ่ายเดินทางระหว่างกัน 10 ล้านคน

ข้อมูลโดยกระทรวงพาณิชย์
สำหรับการเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีน
ของรองนายกรัฐมนตรี (นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์)
26-30 มิถุนายน 2559

ภาคผนวก ข
สถิติการลงทุนจากจีน

1. การลงทุนจากจีนในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ปี 2553–2557) โครงการที่ได้รับอนุมัติส่งเสริมการลงทุนมี 172 โครงการ มูลค่า 85,372.5 ล้านบาท กิจกรรมที่มีมูลค่าการลงทุนสูง ได้แก่ เครื่องจักร อุปกรณ์ ยางรถยนต์ โซล่าเซลล์ และการประกอบรถยนต์ เป็นต้น
2. ในปี 2558 โครงการที่ได้รับอนุมัติส่งเสริมการลงทุนมี 81 โครงการ มูลค่า 85,099.5 ล้านบาท โดยมูลค่าการลงทุนเพิ่มสูงขึ้นจากปี 2557 ที่มีการลงทุนเพียง 40 โครงการ มูลค่า 38,247 ล้านบาท
3. การลงทุนเดือนมกราคม–เมษายน 2559 โครงการที่ได้รับอนุมัติส่งเสริมการลงทุนมี 2 โครงการ มูลค่า 5,913 ล้านบาท
4. บริษัทรายใหญ่จากจีนที่ลงทุนในประเทศไทย เช่น
  - บริษัท ซานตง หลิงหลง ไทร์ จำกัด
(ผลิตรยางล้อรถยนต์ ลงทุนประมาณ 20,000 ล้านบาท)
  - บริษัท ชิงเต่า เซ็นจูรี่ ไทร์ จำกัด
(ผลิตรยางล้อรถยนต์ ลงทุนประมาณ 9,000 ล้านบาท)
  - บริษัท เอสเอไอซี มอเตอร์ จำกัด
(ผลิตรถยนต์ ลงทุนประมาณ 9,000 ล้านบาท)
  - บริษัท กว่างเจิน รับเบอร์ กรุ๊ป
(ผลิตรยางแท่ง ยางผสม ยางแผ่นรมควัน ลงทุนประมาณ 4,000 ล้านบาท)
  - บริษัท ยิงลี่ กรีนเอ็นเนอร์จี้ โซลติง จำกัด
(ผลิตรโซลาร์ เซลล์ พาแนล/ โซลาร์ โมดูล ลงทุนประมาณ 4,000 ล้านบาท)

ข้อมูลโดย BOI
สำหรับการเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีน
ของรองนายกรัฐมนตรี (นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์)
26–30 มิถุนายน 2559

ภาคผนวก ค
สถิติการใช้จ่ายด้านการทหารรายปีของประเทศในภูมิภาค

*สิ้นสุดสงครามเย็น (หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐ)

	1991*	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Brunei	245	249	293	323	362	350	391	415	411	412	528	424
Cambodia	43	71	71	76	79	83	137	168	192	217	243	278
China	9,954	45,729	55,337	68,090	86,412	105,634	115,701	137,967	157,446	177,848	199,651	214,787
India	8,622	23,072	23,952	28,255	33,002	38,722	46,090	49,634	47,217	47,404	50,914	51,257
Indonesia	1,697	2,146	2,612	3,349	3,232	3,304	4,663	5,838	6,531	8,384	6,929	7,641
Japan	32,785	44,301	41,553	40,530	46,361	51,465	54,655	60,762	60,012	49,024	45,867	40,885
Laos	-	12	13	15	16	14	15	19	20	23	-	-
Malaysia	1,572	3,120	3,266	3,971	4,412	3,965	3,854	4,692	4,507	4,916	4,919	4,549
Myanmar	-	-	-	-	-	-	-	-	2,969	2,367	2,373	2,193
Philippines	913	1,373	1,607	2,014	2,271	2,116	2,438	2,701	2,899	3,377	3,103	3,870
Singapore	2,023	5,464	5,831	6,519	7,454	7,538	8,109	8,922	9,172	9,346	9,668	9,417
South K.	10,957	22,160	25,177	27,726	26,072	24,576	28,175	30,992	31,952	34,354	37,286	36,435
Thailand	2,598	1,984	2,442	3,523	4,466	4,800	4,962	5,513	5,492	5,901	5,730	5,737
Vietnam	428	1,026	1,287	1,784	2,138	2,401	2,672	2,687	3,361	3,727	4,256	4,571

ที่มา: Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI)

*สิ้นสุดสงครามเย็น (% ของ GDP)

	1991*	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Brunei	6.4	2.6	2.6	2.6	2.5	3.3	3.2	2.5	2.4	2.6	3.1	3.7
Cambodia	2.3	1.1	1.0	0.9	0.8	1.3	1.5	1.5	1.5	1.6	1.7	-
China	2.3	2.0	2.0	1.9	1.9	2.1	1.9	1.9	1.9	1.9	1.9	1.9
India	3.0	2.8	2.5	2.3	2.6	2.9	2.7	2.6	2.5	2.4	2.5	2.3
Indonesia	1.3	0.8	0.7	0.8	0.6	0.6	0.7	0.7	0.7	1.0	0.8	0.9
Japan	0.9	1.0	1.0	0.9	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
Laos	-	0.4	0.4	0.4	0.3	0.3	0.2	0.2	0.2	0.2	-	-
Malaysia	3.2	2.2	2.2	2.1	1.9	2.0	1.5	1.6	1.4	1.5	1.5	1.5
Myanmar	3.2	1.6	1.6	-	-	-	-	-	4.6	4.7	4.3	3.9
Philippines	2.0	1.3	1.3	1.3	1.3	1.3	1.2	1.2	1.2	1.2	1.1	1.3
Singapore	4.4	4.3	4.3	3.6	3.9	3.9	3.4	3.2	3.2	3.1	3.1	3.2
South K.	3.7	2.5	2.5	2.5	2.6	2.7	2.6	2.6	2.6	2.6	2.6	2.6
Thailand	2.6	1.1	1.1	1.4	1.6	1.8	1.6	1.6	1.5	1.5	1.5	1.6
Vietnam	5.6	1.8	1.8	1.9	2.2	2.3	2.3	2.0	2.2	2.2	2.3	2.3

ที่มา: Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI)

ภาคผนวก ง
 ปาฐกถาของนายกรัฐมนตรี (พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา)
 ในการประชุม IISS Shangri-La Dialogue 15th Asia Security Summit
 “Towards Strategic New Equilibrium of the Asia-Pacific”
 วันที่ 3 มิถุนายน 2559 ณ โรงแรมแซงกรี-ลา สิงคโปร์

ฯพณฯ นายลี เซียน ลุง นายกรัฐมนตรีสิงคโปร์

ดร. จอห์น ซิปแมน ผู้อำนวยการบริหารสถาบันยุทธศาสตร์ศึกษาระหว่างประเทศ

แขกผู้มีเกียรติทุกท่าน

1. สวัสดีครับ ผมรู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ได้รับเชิญจากนายกรัฐมนตรีสิงคโปร์ และจากผู้อำนวยการสถาบันยุทธศาสตร์ศึกษาระหว่างประเทศ ให้กล่าวปาฐกถาในการประชุม Shangri-La Dialogue ในปีนี้ ผลสำเร็จของการมาปรึกษาหารือกัน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างต่อเนื่องตลอด 15 ปีที่ผ่านมา เป็นสิ่งที่ยืนยันได้เป็นอย่างดีว่า การประชุมนี้ มีบทบาทสำคัญที่สร้างสรรค์ต่อการส่งเสริมความร่วมมือด้านความมั่นคงของภูมิภาคระหว่างเราทุกประเทศ
2. นอกจากนี้ ผมยังมีความยินดีที่ได้เยือนสาธารณรัฐสิงคโปร์อีกครั้งหลังจากที่ได้ร่วมเฉลิมฉลองเอกราชครบ 50 ปีในปีที่ผ่านมา สิงคโปร์นับเป็นแบบอย่างของประเทศที่น่าชื่นชม เพราะนอกจากประสบความสำเร็จในการพัฒนาประเทศและมีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมความมั่นคงของภูมิภาคอีกด้วย
3. เมื่อ 14 ปีที่แล้ว ท่านลี กวน ยู บิดาผู้ก่อตั้งสิงคโปร์และนายกรัฐมนตรีคนแรก เป็นผู้นำในเอเชีย-แปซิฟิกคนแรกที่ได้กล่าวปาฐกถาในการประชุม Shangri-La Dialogue ครั้งแรก ประเด็นหลักๆ ที่ท่านลี กวน ยู ได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับสถานการณ์ความมั่นคงในภูมิภาคไว้นั้น ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงผู้เล่นหลักไปจากเดิม แต่สถานการณ์ความมั่นคงกลับมีความสลับซับซ้อน มีความเชื่อมโยงกันและมีความท้าทายมากยิ่งขึ้น ท่านลี กวน ยู ได้คาดการณ์ไว้ด้วยว่าหลายประเทศจะมีบทบาทในภูมิภาคมากขึ้นและจะมีการแพร่ขยายของการก่อการร้ายข้ามชาติ
4. ผมคิดว่าโลกเราผ่านร้อนหนาวมาหลายยุคหลายสมัย จากยุคสงครามเย็นที่ โลกแบ่งเป็น 2 ขั้ว (bipolar world) จนเป็นโลกหลายขั้ว (multipolar world) ในปัจจุบัน ความมั่นคงในโลกใบนี้ มีความเชื่อมโยงกัน มีการพึ่งพาอาศัยกันมากยิ่งขึ้น (Interdependence) เราต้องเผชิญปัญหาสำคัญๆ ที่มีผลกระทบต่อเสถียรภาพของโลกไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของภัยคุกคามดั้งเดิม (Traditional Threats) เช่น ปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ในทะเลจีนใต้และคาบสมุทรเกาหลี รวมไปถึงภัยคุกคามรูปแบบใหม่ (Non-traditional Threats) ซึ่งเป็นภัยคุกคามที่เผชิญเหมือนกันทั่วโลก (Global Common) เช่น ความขัดแย้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ประชาธิปไตยที่ยังไม่สมบูรณ์และไม่มีธรรมาภิบาล ความไม่มั่นคงทางพลังงานและอาหาร ภัยพิบัติ โรคระบาด การก่อการร้ายข้ามชาติ ยาเสพติดข้ามชาติ ภาวะโลกร้อน ปัญหาหมอกควัน

ข้ามแดน อาชญากรรมไซเบอร์ การประมงผิดกฎหมาย การค้ามนุษย์ การย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติ สังคมผู้สูงอายุ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ การรักษาสมดุลด้านความมั่นคงจึงทำได้ยากขึ้นมากในปัจจุบัน ประเทศไทยเป็นตัวอย่างของประเทศหนึ่งที่เสียดุลยภาพไปในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ทั้งๆ ที่ไทยเคยประสบความสำเร็จในการรักษาสมดุลและดุลยภาพได้เป็นอย่างดีในอดีต เช่น ช่วงสงครามและวิกฤตการณ์ต่างๆ ปัจจุบัน ประเทศไทยด้วยความร่วมมือของหลายฝ่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ ผมคิดว่าไทยได้เดินกลับเข้ามาสู่สถานะที่ดีขึ้น แม้ว่าจะยังคงมีความท้าทายต่างๆ รอเราอยู่ข้างหน้ามากก็ตาม ผมจึงจำเป็นยืนอยู่ตรงนี้

5. ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ ไร้พรมแดน การคมนาคมและเทคโนโลยีการสื่อสารที่รวดเร็วถึงกันภายในเวลาไม่กี่วินาที ซึ่งก็อาจจะทำให้เกิดทั้งวิกฤติและโอกาสได้ตลอดเวลา และปัญหามีมิติข้ามชาติมากขึ้น กล่าวคือจากนี้ไป ผู้คนในโลก “สุขจะสุขด้วยกัน ทุกข์ก็จะทุกข์ด้วยกัน” จากปัญหาดังกล่าว ทำให้ประชาคมโลกค่อยๆ ขยับจากแนวคิด “หนึ่งประเทศหนึ่งจุดหมาย” (One country, One Destiny) เป็น “หนึ่งโลก หนึ่งจุดหมาย” (One World, One Destiny) ทุกประเทศจึงควรร่วมกันพิจารณาว่า จะทำอย่างไรที่จะร่วมกันแก้ปัญหาเพื่อให้ได้ผลประโยชน์อย่างเท่าเทียม ลดความหวาดระแวง และมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพครับ

6. ในปัจจุบัน สถาปัตยกรรมของภูมิภาคขาดดุลยภาพที่เหมาะสม ปัญหาความมั่นคงร่วมกันในภูมิภาค จำเป็นต้องอาศัยโครงสร้างสถาปัตยกรรมที่ดี การสิ้นสุดของสงครามเย็น ได้ทำให้โครงสร้างดังกล่าวในภูมิภาคเปลี่ยนไป กลายเป็นโครงสร้างที่มีหลายขั้วอำนาจและยังไม่มีกฎระเบียบหรือกติกาที่ชัดเจน จึงเกิดความไม่แน่นอน จนกลายมาเป็นเรื่องที่ทำลายทุกประเทศในภูมิภาคมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่มีขนาดเล็กและกำลังพัฒนา
7. ปัจจุบันความมั่งคั่งและศักยภาพของภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกดึงดูดให้ประเทศต่างๆ หันมาดำเนินนโยบายขยายบทบาททั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคมมากยิ่งขึ้น สหรัฐฯ มีนโยบายปรับสมดุล (Rebalancing) และนโยบายผลักดันเขตการค้าเสรี TPP (ทีพีพี) ซึ่งไทยเองก็มีความสนใจและเร่งพิจารณาในการเข้าร่วมโดยให้มีการศึกษา ทำประชาพิจารณ์ (public hearing) จากทุกภาคส่วนขอให้บรรดาประเทศสมาชิกช่วยพิจารณาผลกระทบบางประการให้ด้วย ซึ่งก็น่าที่จะทำให้หลายประเทศได้ตัดสินใจได้รวดเร็วขึ้น นอกจากนี้ จีนมีนโยบายหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง และผลักดันการค้าเสรีผ่าน FTAAP (เอฟแทป) และ เขตการค้าเสรี RCEP (อาร์เซป) ขณะที่รัสเซีย มีนโยบายมุ่งเอเชียและเขตการค้าเสรียูเรเชีย (Eurasia Economic Union) และอินเดียมุ่งนโยบายมุ่งตะวันออก (Act East Policy)
8. สหรัฐฯ จีน และญี่ปุ่นยังคงเป็นผู้เล่นที่สำคัญในภูมิภาค ส่วนอินเดีย รัสเซีย เกาหลีใต้และอาเซียนเป็นผู้เล่นที่มีความสำคัญเพิ่มขึ้น ขณะที่จีนมองว่า ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาศักยภาพด้านความมั่นคงของตนเป็นไปในเชิงสันติและสร้างสรรค์ หลายประเทศกลับมีความกังวลว่า พัฒนาการดังกล่าวจะกระทบต่อดุลแห่งอำนาจและความมั่นคงของภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ดังนั้น อาเซียนต้องมีเอกภาพ และมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างดุลยภาพ

ใหม่ทางยุทธศาสตร์ (Strategic New Equilibrium) ในภูมิภาค เพื่อส่งเสริมพื้นที่แห่งสันติภาพ และเอื้ออำนวยให้ทุกฝ่ายดำเนินการตามหลักการกฎระเบียบ และค่านิยมที่ยอมรับร่วมกันได้อย่างสร้างสรรค์ เป็นเวลาเกือบครึ่งศตวรรษแล้ว อาเซียนก็ได้แสดงให้เห็นแล้วว่าสามารถสร้างพื้นที่แห่งสันติภาพระหว่างสมาชิกที่เคยขัดแย้งกันได้อย่างเป็นที่น่าพึงพอใจ และบรรลุวิสัยทัศน์ของผู้ก่อตั้งอาเซียนในการเป็นประชาคมที่มีพลวัตสำหรับอนาคต

9. นี่คือการท้าทายที่ผมคิดว่า ผู้เชี่ยวชาญในที่ประชุมแห่งนี้ จะได้หาทางออกหรือหาคู่มือที่เหมาะสม สำหรับภูมิภาค โดยแสวงหาแนวทางที่จะร่วมมือกันวางรากฐาน บรรทัดฐานและแนวปฏิบัติร่วมกัน แสวงหาความร่วมมือทำกิจกรรมร่วมภายใต้ความแตกต่างของแต่ละประเทศในปัจจุบัน ทั้งนี้ เพื่อลดช่องว่างและสร้างสมดุล ให้แก่โครงสร้างสถาปัตยกรรมในภูมิภาคได้โดยเร็ว เพื่อป้องกันปัญหา ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต และที่สำคัญเพื่อนำทุกประเทศในภูมิภาคไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและมีความเสถียรภาพอย่างยั่งยืน โดยไม่ทอดทิ้งประเทศใดไว้เบื้องหลัง ทั้งนี้ก็เพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน และเพื่ออนาคตของลูกหลานพวกเราทุกคน

ท่านผู้มีเกียรติครับ

10. เราจะต้องเตรียมความพร้อมเหล่านี้กันไว้อย่างไร? เราพร้อมหรือยัง? ทุกประเทศต้องเริ่มจากความมั่นคง มีเสถียรภาพในทุกมิติเป็นปัจจัยหลัก คงจะไม่มีประเทศใดประเทศหนึ่งสามารถเผชิญกับภัยคุกคามทั้งหมดได้โดยลำพัง แนวคิดความมั่นคงแห่งชาติ (National Security) ของแต่ละประเทศเพียงอย่างเดียว อาจจะไม่เกิดผลเท่าที่ควรต่อการแก้ปัญหาโดยรวม จะต้องขยายแนวคิดออกไปเป็นความมั่นคงในภูมิภาค (Regional Security) และ ความมั่นคงของโลก (Global Security) ซึ่งจะครอบคลุมถึงความมั่นคงทางเศรษฐกิจ อาหาร น้ำ พลังงานไปจนถึงความมั่นคงทางไซเบอร์ อื่นๆ
11. สิ่งที่กำลังมาทั้งหมดล้วนเกี่ยวข้องกับประเด็นความมั่นคงทั้งสิ้น เราควรมาช่วยกันระดมความคิดส่งเสริม ต่อจิ๊กซอว์ต่างๆ อย่างสร้างสรรค์ให้เป็นรูปภาพโลกอันสวยงามของเราให้ได้อย่างรวดเร็ว

ท่านแขกผู้มีเกียรติทั้งหลาย

12. แม้เราจะเผชิญปัญหาต่างๆ ที่มีผลต่อความมั่นคง บนโลกใบนี้มากมาย เราจะร่วมกันอย่างไร? ผมคิดว่า หลักการพื้นฐาน คือ (1) หนึ่ง เข้าใจกัน (2) สอง ร่วมมือกัน (3) สาม สนับสนุนส่งเสริมกัน และ (4) สี่ ให้โอกาสและสนับสนุนให้ประเทศที่ประสบปัญหาสามารถแก้ปัญหาภายในของตัวเองได้ เพราะปัญหาภายในของแต่ละประเทศหากไม่ได้รับการสนับสนุนจากภายนอกในการแก้ไขด้วยตัวเองอาจทำให้ปัญหาเดิมเหล่านั้น ยิ่งยุ่งยาก บานปลาย มีผลกระทบต่อความมั่นคงของทุกประเทศทั่วโลกอย่างเช่นที่เคยเกิดขึ้น และกำลังเกิดขึ้นอยู่ในทุกซีกโลกในปัจจุบัน
13. ดังนั้น เราต้องหาคู่มือใหม่ให้พบโดยเร็ว จึงจะแก้ปัญหาได้ มิฉะนั้นแล้ว เราล้วนแต่ผู้มีหน้าที่รักษาความมั่นคงก็จะล้มเหลว ทั้งนี้ ในการหาคู่มือใหม่ เราจะต้องมีเป้าหมายร่วมกัน (Common Goals) ของความมั่นคงในภูมิภาคและของโลก ซึ่งมีอยู่ 4 ประการ คือ สันติภาพที่มั่นคง (Secured Peace) / การเจริญเติบโตที่ยั่งยืน (Sustainable Growth) / ความ

เจริญรุ่งเรืองร่วมกัน (Shared Prosperity) และการอนุรักษ์โลก (Saved the Planet) ไปพร้อมกันๆ ด้วย

14. เราจำเป็นต้องสร้างจุดยืนร่วมกัน (Common Ground) เพื่อไปสู่เป้าหมายร่วมกัน (Common Goals) โดยแสวงจุดร่วม สงวนจุดต่างให้มากที่สุด ทุกประเทศต้องปรับเปลี่ยนทุกกระบวนการทัศนจากการเผชิญหน้า (Confrontation) สู่ความร่วมมือ (Collaboration) ภายใต้แนวคิดที่ว่า จะต้องแข็งแกร่งไปด้วยกัน “Stronger Together” และที่สำคัญต้องไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง (Leave No One Behind) จากความขัดแย้ง (Conflict) สู่ความเชื่อมโยง (Coherent) จากผลประโยชน์ร่วม (Common Interest) สู่ค่านิยมร่วม (Shared Value) และจากแนวคิดการแพ้-ชนะ (Zero-Sum Attitude) สู่แนวคิดการชนะร่วมกัน (Positive Sum Attitude) แบบ Win-Win
15. กระบวนทัศน์ดังกล่าวตั้งอยู่บนหลัก 3 M คือ ความไว้วางใจร่วมกัน (Mutual Trust) ความเคารพซึ่งกันและกัน (Mutual Respect) และผลประโยชน์ร่วมกัน (Mutual Benefit)
16. ผมมีความเห็นว่าความร่วมมือในภูมิภาค ดุลยภาพใหม่ที่เกื้อกูลกันและไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ผมมีความเห็นว่า แนวทางการปรับสมดุลและการสร้างความมั่นคงอย่างยั่งยืนในภูมิภาคร่วมกันนั้น จำเป็นต้องอาศัยสภาวะแวดล้อมที่เอื้ออำนวย ซึ่งจะต้องมีองค์ประกอบสำคัญ 7 ประการดังต่อไปนี้
17. หนึ่ง การส่งเสริมความไว้วางใจระหว่างประเทศในภูมิภาค ต้องอาศัยเวลาและความคุ้นเคย ดังนั้น ประเทศต่างๆ จึงควรร่วมมือกันอย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับวัฒนธรรม “การให้” ในเอเชีย คือยิ่งให้จะยิ่งได้รับ ตอบแทน ดังนั้น ยิ่งมีความไว้วางใจกัน ยิ่งได้รับความมั่นคงตอบแทน
18. สอง ความเป็นหุ้นส่วนแบบเหมาะสมและเกื้อกูลกัน เช่น เป็นกลุ่ม หรือแบบไตรภาคี ประเทศในภูมิภาคควรส่งเสริมความเป็นหุ้นส่วนแบบดังกล่าว เช่น ความร่วมมือระหว่างประเทศ ที่มีระดับการพัฒนาในระดับกลางด้วยตนเอง หรือ ความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีระดับ การพัฒนาสูง กับประเทศที่มีระดับการพัฒนาน้อยกว่า หรือประเทศที่เป็นชาติมหาอำนาจร่วมมือ สนับสนุนช่วยเหลือ ประเทศที่พัฒนามาก ประเทศที่กำลังพัฒนา และประเทศที่พัฒนาน้อย ไปพร้อมๆ กัน ตามศักยภาพของแต่ละประเทศที่มีอยู่ เพื่อลดช่องว่างระหว่างกันให้มากที่สุดในทุกมิติ
19. สาม การไม่ติดกับดักของการเลือกข้าง หรือแบ่งฝักฝ่าย โลกปัจจุบันเป็นโลกหลายขั้วอำนาจ ประเทศขนาดเล็กและขนาดกลาง จึงจำเป็นต้องคบหามิตรประเทศต่างๆ รอบด้าน และต้องรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่นเพื่อสร้างดุลยภาพที่เหมาะสม และ ส่วนใหญ่แล้วนั้นไม่มีใครอยาก ถูกบังคับให้เลือกข้าง เราอยากได้ความจริงและความเข้าใจจากมิตรประเทศทุกประเทศ
20. สี่ การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศมหาอำนาจ ที่เป็นผู้เล่นสำคัญในภูมิภาค ควรหาทางร่วมมือกันเสริมสร้างดุลยภาพให้มากขึ้น ซึ่งไม่เพียงแต่จะเป็นประโยชน์แก่ประเทศมหาอำนาจด้วยตนเอง แต่จะเป็นผลดีต่อทุกประเทศในภูมิภาคโดยรวม จึงจะเรียกได้ว่า เราช่วยกันทำให้โลกใบนี้มีความเท่าเทียมกันได้อย่างแท้จริง

21. ห้า ประเทศในภูมิภาคควรจะปรับเปลี่ยนแนวทางการรักษาอธิปไตยให้ส่งเสริมซึ่งกันและกันมากขึ้น ทั้งนี้ ก็เพื่อส่งเสริมความมั่นคงร่วมกันในระยะยาว จริงอยู่ ประเทศต่างๆ ยังคงต้องให้ความสำคัญกับนโยบายการป้องกันประเทศ แต่ตัวอย่างของการก่อตั้งอาเซียนเมื่อ 49 ปีที่ผ่านมา และตัวอย่างของการรวมตัวขององค์การความร่วมมือต่างๆ ในทุกภูมิภาคบนโลกใบนี้ ได้สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนถึงทางเลือกที่ดีกว่า ด้วยการตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการรักษาความมั่นคงร่วมกัน การคำนึงถึงประโยชน์ร่วมกัน ตลอดจนการเคารพกฎหมายระหว่างประเทศและกติกาสากล ผมคิดว่า นี่คือทิศทางของความมั่นคงที่แท้จริงในอนาคต ให้เส้นเขตแดนเป็นเส้นแห่งความร่วมมือมากกว่าทำให้เกิดความขัดแย้งเพิ่มขึ้น
22. หก การส่งเสริมการพัฒนาควบคู่กับความมั่นคง ความมั่นคงเป็นรากฐานของการสร้างความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ในทางกลับกัน ปัญหาความมั่นคงของมนุษย์ (human security) ก็สามารถบั่นทอนความมั่นคงของประเทศและภูมิภาคได้ ไทยจึงให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ คือ การพัฒนาจากภายใน รัฐบาลจึงได้วางรากฐานที่สมดุล มั่นคงและยั่งยืนทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม และดำเนินนโยบาย “ประชารัฐ” เพื่อให้ทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ โดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงมีประสบการณ์ด้านการพัฒนากว่า 40 ปี และทรงดำเนินงานพัฒนาโดยมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง ทั้งนี้ ในปีนี้เป็นโอกาสครบรอบ 10 ปีที่สหประชาชาติได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย “รางวัลความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนา มนุษย์ของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ” (UNDP Human Development Lifetime Achievement Award) ในปี ค.ศ. 2006 ซึ่งสอดคล้องกับวาระการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ
23. ในฐานะที่ประเทศไทยเป็นประธานกลุ่ม 77 วาระปี ค.ศ. 2016 ข้อเสนอของผม และของรัฐบาลไทยในที่ประชุมแห่งนี้ คือ ในวันที่ การทำงานของประเทศไทยไม่ใช่เพื่อประเทศไทยเพียงอย่างเดียว ข้อเสนอเหล่านี้ อยู่บนแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำระหว่างประเทศที่สอดคล้องกับวาระการพัฒนาอย่างยั่งยืน 2030 ของสหประชาชาติ และที่สำคัญคือ เป็นการแก้ปัญหาด้วยการพัฒนาไปด้วยกัน ค้นหาศักยภาพของทุกประเทศและช่วยสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยไม่ทอดทิ้งประเทศใดประเทศหนึ่งไว้ข้างหลัง และต้องเสริมสร้างบทบาท ความร่วมมือในอาเซียนและความร่วมมือกับประชาคมอื่นๆ ได้อย่างมีศักดิ์ศรีในทุกเวทีโลก
24. ผมในฐานะที่เคยรับราชการทหารมากกว่า 30 ปี ผมเห็นว่าทหารไม่ควรจำกัดบทบาทเพียงเพื่อการปกป้องอำนาจอธิปไตยของประเทศแต่เพียงอย่างเดียว หากควรมีบทบาทสนับสนุนการพัฒนาประเทศเพื่อช่วยวางรากฐานด้านความมั่นคงที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นบทบาทที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญไทยทุกฉบับ ไทยเองได้เข้าร่วมปฏิบัติการกองกำลังรักษาสันติภาพของสหประชาชาติของไทยในประเทศต่างๆ อาทิ ที่ติมอร์-เลสเต บรูไน และชูดาน โดยกองกำลังรักษาสันติภาพของไทยไม่เพียงแต่ทำ การสู้รบเท่านั้น แต่ยังได้ช่วยนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปเผยแพร่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศเหล่านั้นด้วย

25. เจ็ด สันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาคและโลกเป็นผลประโยชน์ร่วมกันของทุกประเทศ ประเทศไทยสนับสนุนและพร้อมร่วมมือในการดำรงไว้ซึ่งสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาคและโลก โดยสันติวิธีบนพื้นฐานของกฎหมายระหว่างประเทศ และพันธกิจต่างๆ ที่มีระหว่างกัน
26. ความท้าทายด้านความมั่นคงที่สำคัญมากและต้องร่วมกันสัมมนาภายใน 2 วันนี้เพื่อหาคุณภาพมืออย่างน้อย 7 ประเด็น ได้แก่
27. ประเด็นแรก ปัญหาความตึงเครียดในทะเลจีนใต้และทะเลจีนตะวันออก ประเทศไทยเห็นว่าอาเซียนควรมีเอกภาพในเรื่องนี้เพราะสันติภาพและเสถียรภาพในพื้นที่ทางทะเลในภูมิภาค เป็นผลประโยชน์ร่วมกันของทุกประเทศ ซึ่งทุกฝ่ายต้องคำนึงถึงความสำคัญที่จะร่วมกันดำรงไว้ซึ่งสันติภาพและเสถียรภาพในทะเลจีนตะวันออกและทะเลจีนใต้ เสรีภาพในการบินผ่าน (freedom of overflight) และการเดินเรือ (freedom of navigation) ตลอดจนสนับสนุนการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ทางทะเลในภูมิภาคโดยสันติวิธีบนพื้นฐานของกฎหมายระหว่างประเทศ รวมทั้ง กฎหมายทางทะเล (UNCLOS-อันคอส-United Nations Convention on the Law of the Sea) ประเทศไทยเห็นว่าการปฏิบัติตาม DOC (ดีโอซี-Declaration on the Conduct of the South China Sea) อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพในทุกข้อบทยจะสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเจรจาแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธีระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องโดยตรง และสนับสนุนให้เร่งรัดการจัดทำ COC (ซีโอซี-Code of Conduct on the South China Sea) ให้แล้วเสร็จโดยเร็ว โดยทั้งนี้ประเทศที่อ้างสิทธิ์ต้องแสดงเจตนารมณ์ทางการเมือง (Political Will) ในการคลี่คลายปัญหาในทุกโอกาส ทุกเวทีความร่วมมือที่มีอยู่ในการพิจารณาหาความเป็นไปได้ของการคลี่คลายปมปัญหานี้
28. ปัญหาในพื้นที่ทางทะเลในภูมิภาค ไม่ควรเป็นเกมส์ที่มีผลแพ้ชนะ (zero sum game) เพราะจะทำให้ลายความสัมพันธ์อันดีที่มีมาอย่างยาวนานและจะไม่มีใครได้รับประโยชน์ในท้ายที่สุด
29. ประเทศในภูมิภาคควรพลิกมุมมองต่อสถานการณ์ในพื้นที่ทางทะเลในภูมิภาคให้เป็นผลประโยชน์ร่วมกันของทุกฝ่ายในลักษณะ win-win ประเทศไทยขอเสนอให้ประเทศในภูมิภาคทั้งประเทศที่อ้างสิทธิ์และไม่ได้อ้างสิทธิ์ในพื้นที่ทางทะเลในภูมิภาค ดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ (Constructive Joint Activities) เพื่อประโยชน์ร่วมกัน โดยเน้นให้มีผลในทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมและอยู่บนพื้นฐานของกฎหมายระหว่างประเทศ เราควรพิจารณาว่า ทำอย่างไรจะมีกิจกรรมร่วมของประเทศผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดในทางสร้างสรรค์ก่อน โดยกระทำควบคู่กับการเจรจาเพื่อไม่ให้ปัญหาเขตแดนเป็นอุปสรรค ให้เป็นเส้นเขตแดนแห่งความร่วมมือทั้งวันนี้และอนาคตได้อย่างไร
30. ประเด็นที่สอง สถานการณ์ในคาบสมุทรเกาหลี โครงการอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือยังคงสร้างความตึงเครียดและเป็นข้อห่วงกังวลยิ่งของภูมิภาค ซึ่งควรมีการฟื้นฟูกลไกการปรึกษาหารือ 6 ฝ่ายเพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นและลดความตึงเครียด บนพื้นฐานของหลักการทางการทูตและความอดทนอดกลั้น นอกจากนี้ ประเทศต่างๆ ที่เกี่ยวข้องควรมีการพิจารณาถึงการเสริมฐานความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแก่ประชาชนและคองช่องทางการปฏิสัมพันธ์กับรัฐบาลเกาหลี

เหนือไว้ในระดับที่เหมาะสม ให้เกาหลีเหนือมีพื้นที่พื่อในประชาคมโลกที่จะสามารถเอื้อต่อการเจรจาหรือ รวมทั้งสนับสนุนให้เกาหลีเหนือได้ปรับทัศนคติให้ไปกันได้ (compatible) กับประชาคมโลกโดยไม่ถูกโดดเดี่ยว

31. ประเด็นที่สาม การก่อการร้ายและแนวคิดสุดโต่ง อาทิ เหตุการณ์การก่อการร้ายที่เกิดขึ้นหลายแห่งเป็นสิ่งยืนยันว่าการก่อการร้ายข้ามชาติเป็นภัยคุกคามร่วมของภูมิภาคและประชาคมระหว่างประเทศ เรามีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องร่วมมือกันเพื่อป้องกันการแพร่ขยายของเหตุการณ์ โดยอาศัยทั้งมาตรการทางด้านการพัฒนาและทางทหาร ด้วยการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับแนวทางสายกลาง ความรู้และความเข้าใจอันดีระหว่างศาสนาและชาติพันธุ์ และการแก้ไขที่รากเหง้าของปัญหา อาทิ การขาดโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม ความยากจน ความแห้งแล้ง การละเมิดสิทธิมนุษยชนและ การได้รับความไม่เป็นธรรมรวมถึงความขัดแย้งที่ยัง รากลึก ซึ่งหากไม่ได้รับการแก้ไข การป้องกันและการป้องปรามก็มีโอกาสที่จะเชื่อมโยงกับสถานการณ์ความไม่สงบภายในหลายประเทศ
32. ประเด็นที่สี่ การสะสมอาวุธสงคราม ควรเป็นไปอย่างจำกัดและเท่าที่จำเป็นเพื่อคุ้มครองอธิปไตย และรักษาผลประโยชน์แห่งชาติ ไม่ควรมีไว้เพื่อการรุกรานหรือข่มขู่ประเทศอื่นๆ
33. ประเด็นที่ห้า การเคลื่อนย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติ ควรเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของประเทศต้นทาง-กลางทาง-ปลายทาง โดยไม่ผลักภาระให้ประเทศใดประเทศหนึ่งต้องแก้ไขปัญหายิ่งลำบาก แนวทางการแก้ปัญหาที่เหมาะสม ควรแก้ไขที่ต้นเหตุ (root causes) โดยช่วยพัฒนาการศึกษา คุณภาพชีวิตเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ ขจัดความอยุติธรรม บนพื้นฐานด้านมนุษยธรรมและสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้ ที่ผ่านมามีไทยได้มีส่วนสนับสนุนเรื่องดังกล่าวโดยได้จัดการประชุมว่าด้วยการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียในไทยเพื่อให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมกันหาหรือปัญหา ทั้งนี้ หากไม่แก้ปัญหาอย่างครบวงจร ประเทศที่อยู่กลางทางจะกลายเป็นแหล่งพักพิงของขบวนการค้ามนุษย์โดยทันที/โดยปริยาย
34. ประเด็นที่หก ความมั่นคงทางไซเบอร์ ควรมีการจัดตั้งหน่วยงานติดตามเฝ้าระวังเป็นการเฉพาะในทุกประเทศ และดูแลให้มีกฎหมายเพื่อจัดการในเรื่องนี้ บนมาตรฐานที่สอดคล้องกัน รวมทั้งการสร้างความร่วมมือทั้งทางการข่าวและเทคโนโลยีตลอดจนพัฒนาบุคลากรและการฝึกซ้อม ทำอย่างไรจะเกิดความสมดุลในเรื่องสิทธิมนุษยชนกับความมั่นคงในการบังคับใช้กฎหมาย
35. และประเด็นสุดท้าย การเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ (Climate Change)/การบรรเทาภัยพิบัติทางธรรมชาติและสาธารณภัย การเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและความยั่งยืนของภูมิภาคและโลก เกิดภัยแล้ง น้ำท่วม กระทบต่อภาคเกษตร ความมั่นคงทางอาหาร ทั้งนี้ ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมเป็นสมบัติของโลก ดังนั้น พวกเราจึงต้องช่วยกันดูแลรักษาไม่ว่าจะอยู่ในประเทศใด ในเรื่องของการบรรเทาภัยพิบัติทางธรรมชาติและสาธารณภัยประเทศในภูมิภาค ควรกระชับความร่วมมือ แลกเปลี่ยนเทคโนโลยีและองค์ความรู้ด้านต่างๆ เช่น แพทย์ทหาร หน่วยช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติ (Humanitarian Assistance and Disaster Relief) ทหารพัฒนาและทหารช่าง

ท่านแขกผู้มีเกียรติครับ

36. ความมั่นคงของแต่ละประเทศกับภูมิภาคนั้นมีความสัมพันธ์กัน อนาคตของประเทศไทยจึงเชื่อมโยงกับความมั่นคง ความเจริญรุ่งเรืองและเสถียรภาพของภูมิภาค ไทยพร้อมที่จะเป็นหุ้นส่วนและมีบทบาทที่สร้างสรรค์ในการวางรากฐานเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงที่ยั่งยืนในภูมิภาค ทำนองเดียวกัน ความมั่นคงของประเทศไทยก็มีผลกระทบต่อเสถียรภาพในอาเซียนและภูมิภาค ผมจึงขออนุญาตแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแบ่งปันแนวคิดของไทยกับท่าน ดังนี้
37. ประเทศไทยกำลังอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยที่เข้มแข็งและยั่งยืน กำลังเผชิญกับปัญหาความมั่นคงที่ทำนายซับซ้อนหลายมิติเช่นเดียวกัน ความมั่นคงของประเทศไทย ถูกสั่งสมด้วยปัญหาความยากจน สังคมเหลื่อมล้ำ ติดกับดักรายได้ปานกลาง ข้ำเติมด้วยผลผลิตการเกษตรลดลงจากภัยแล้ง และราคาตกต่ำจากภาวะเศรษฐกิจโลก
38. ไทยยังเผชิญกับปัญหาความไม่สงบในบางพื้นที่ ซึ่งเป็นปัญหาภายในของไทย ไม่ใช่ความขัดแย้งทางศาสนา และยังไม่ปรากฏว่ามีต่างชาติเข้าร่วมด้วย เรากำลังแก้ไขด้วยกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมตามปกติ และการพัฒนา การสร้างความเข้าใจทุกมิติ
39. นอกจากนี้ ไทยยังมีปัญหาการแบกรับภาระผู้อพยพย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติและจำเป็นต้องใช้แรงงานข้ามชาตินับล้านคน ก่อให้เกิดปัญหาสังคม ปัญหาการค้ำมนุษย์ และการทำประมงผิดกฎหมาย รวมทั้ง อาชญากรรม การละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งไทยในรัฐบาลปัจจุบันกำลังเร่งแก้ปัญหาเหล่านี้ได้อย่างรวดเร็ว
40. อย่างไรก็ดี ปัญหาที่สำคัญของเรา ที่ส่งผลกระทบมากที่สุด ในห้วงที่ผ่านมา คือความขัดแย้งทางการเมือง การแตกแยกกันของคนในชาติ อย่างไม่เคยมีมาก่อน รากเหง้ามาจากการเมืองที่อ้างประชาธิปไตยและสิทธิเสรีภาพไร้ขีดจำกัด อาศัยแต่เพียงรูปแบบ นำไปสู่การบริหารงานที่ขาดธรรมาภิบาล มีการใช้จ่ายงบประมาณของรัฐอย่างไม่มีประสิทธิภาพ ไม่ว่าเพื่อหวังอะไรก็ตาม นโยบายประชานิยมที่เป็นปัญหา มีการทุจริตคอร์รัปชันสูง ทำให้เกิดความขัดแย้งทางการเมืองไม่สามารถตกลงกันได้ ตามวิถีทางประชาธิปไตย ปิดล้อมด้วยกฎหมาย มีการระดมมวลชน การใช้สื่อเลือกข้าง บิดเบือนข้อเท็จจริง จนความขัดแย้งบานปลายสู่ความรุนแรง ละเมิดกฎหมาย และใช้อาวุธต่อสู้กันที่สุดในที่สุดทำให้เกิดสังคมไร้ระเบียบ ประชาชนหลายกลุ่มเรียกร้องแต่สิทธิเสรีภาพ ไร้ขีดจำกัดของตนเอง ละเมิดสิทธิประชาชนทั่วไป ละเมิดกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมายไม่ได้นำไปสู่การเรียกร้อง ทหารออกมายุติสถานการณ์ แล้วนำไปสู่การปฏิรูปประเทศ เพราะหากปล่อยทิ้งไว้ ประเทศไทยจะเสียดุลจนอาจนำไปสู่สงครามกลางเมือง สถานการณ์บังคับให้ผมไม่มีทางเลือก เหลือกระบวนการภายในประการเดียวคือจำเป็นต้องใช้กำลังทหารปลดล็อกประเทศที่เป็นสุญญากาศอยู่ในขณะนั้น เพื่อหยุดยั้งความรุนแรง ความเสียหายทางเศรษฐกิจเพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุขมีดุลยภาพ และสามารถซ่อมแซมประชาธิปไตยให้เข้มแข็งยั่งยืนเป็นสากลโดยเร็ว ซึ่งขณะนี้ก็ยังมีการพูดให้ร้ายบิดเบือน ไม่ใช่ข้อเท็จจริงในสื่อโซเชียลมีเดียทั้งในและนอกประเทศโดยบุคคลบางกลุ่ม

41. ความท้าทายของไทยในปัจจุบัน คือ เราจะมีวิธีปฏิบัติในการแก้ปัญหาเหล่านี้อย่างไรให้ประชาชนและสังคมโลกเข้าใจว่าในสถานการณ์เช่นนี้ เราไม่ได้ต้องการละเมิดสิทธิมนุษยชนและจำกัดสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานแต่อย่างใด แต่มีความจำเป็นต้องใช้ทหารเข้ามาควบคุมสถานการณ์เพียงระยะเวลาหนึ่งเพื่อไม่ให้เกิดความรุนแรงและบานปลายมากยิ่งขึ้น และเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายและการจัดระเบียบสังคมเกิดผล ทั้งนี้ การดำเนินการทุกอย่างในปัจจุบันจะต้องอยู่บนพื้นฐานของกฎหมาย ทุกคนต้องเคารพกฎหมายทุกกฎหมายก่อน การบังคับใช้กฎหมายจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีการกระทำผิดกฎหมาย การดำเนินการตามเงื่อนไขนี้จึงมิได้เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน เพียงแต่มีเส้นแบ่งที่ใกล้เคียงกันมาก เจ้าหน้าที่ต้องถูกลงโทษหากกระทำผิดเองโดยเจตนา
42. สิ่งที่รัฐบาลปัจจุบันกำลังดำเนินการแก้ไขปัญหาคือ การรักษาความสงบเรียบร้อย การพยายามแก้ปัญหาการเมืองเพื่อให้เป็นประชาธิปไตยและสร้างความปรองดองของคนในชาติ การแก้ปัญหาเศรษฐกิจ และเร่งสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุนไทยและต่างชาติ ทั้งภายในและต่างประเทศ กำหนดให้ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน เป็น “วาระแห่งชาติ” ปรับปรุงกฎหมายให้ทันสมัย เป็นสากล ปฏิรูประบบราชการ จัดระเบียบสังคม ลดความเหลื่อมล้ำ พัฒนาประเทศให้มีความเข้มแข็งจากภายในและสร้างความเข้มแข็งตั้งแต่ระดับครัวเรือน ถึงระดับชาติ โดยใช้แนวทางประชารัฐ เพื่อให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนเข้ามาแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำที่ต้นเหตุ และรองรับวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน นอกจากนี้ ไทยยังมุ่งพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศเพื่อก้าวทันกับตักของประเทศรายได้ปานกลางและพร้อมเข้าสู่โลกอุตสาหกรรมยุคที่ 4 (Industry 4.0) อย่างยั่งยืนด้วยนโยบาย Thailand 4.0 โดยการส่งเสริมปรับปรุงให้ทันสมัยสำหรับอุตสาหกรรมเดิม 5 ประเภทและส่งเสริมอุตสาหกรรมใหม่ที่ไทยมีศักยภาพอีก 5 ประเภทด้วย

ท่านผู้มีเกียรติครับ

43. จะเห็นได้ว่า ในการสร้างดุลยภาพใหม่ให้กับประเทศไทย มีเรื่องต่างๆ ที่ต้องดำเนินการด้วยกัน และไม่สามารถทำทุกอย่างให้สำเร็จในเวลาอันจำกัด ผมจึงต้องมีแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เหมือนกับหลายประเทศ เราอยากให้มีตรประเทศอยู่ในประวัติศาสตร์ของไทยด้วย และ Roadmap ระยะที่หนึ่ง สอง และ สาม อะไรที่ยังไม่เสร็จก็จะส่งต่อให้รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งต่อไป แต่ระยะแรกนี้ ผมจำเป็นต้องทำให้บ้านเมืองเกิดความสงบสุขมั่นคงก่อน จึงจะปฏิรูปด้านอื่นๆ สร้างดุลยภาพใหม่ได้ ผมยืนยันว่า ขณะนี้ ประเทศไทยจะคืนสู่ประชาธิปไตยตาม Roadmap ที่วางไว้ทุกประการ โดยประเทศไทยยังคงยึดมั่นในระบบอบประชาธิปไตยและพันธกรณีตามกฎกติกาของสังคมโลกเช่นเดิมเสมอมา ผมคิดว่าเราที่นี้อาจใช้บางอย่างที่ผมกล่าวมาให้เป็นประโยชน์ได้
44. โดยสรุป ดุลยภาพและความเข้มแข็งของไทยจะช่วยรักษาและส่งเสริมดุลยภาพของอาเซียนให้เข้มแข็งยั่งยืนซึ่งมีส่วนในการสร้างดุลยภาพใหม่ให้กับภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก การเสริมสร้างความมั่นคงอย่างยั่งยืนในภูมิภาคต้องอาศัยระยะเวลา ความไว้วางใจและเจตนารมณ์ทางการเมืองจากทุกประเทศที่เกี่ยวข้องบนพื้นฐานของผลประโยชน์ร่วมกัน การเคารพในอำนาจอ

อธิปไตยและกฎหมายระหว่างประเทศ รวมถึงไม่นำประเด็นเรื่องอุดมการณ์ของตนเองมาเป็นเงื่อนไขและอุปสรรคต่อความร่วมมือระหว่างกัน ผมคิดว่าควรมองจากข้างนอกเข้ามาข้างในก่อน จะเห็นปัญหาและวิธีการบริหารจัดการได้อย่างเหมาะสมพร้อมกับแก้ปัญหาจากภายในไปสู่ภายนอก

45. ความมั่นคงที่สมดุลหรือมีดุลยภาพและยั่งยืนนั้น ควรมีลักษณะรอบด้าน ได้แก่ ความมั่นคงทางทหารและความมั่นคงเพื่อการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อการพัฒนาให้ประชาชนมีความมั่นคงปลอดภัยและเจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืน
46. ผมเชื่อมั่นว่าเอเชีย-แปซิฟิกกว้างใหญ่ไพศาลพอที่เราจะร่วมกันสร้างดุลยภาพ ใหม่ทางยุทธศาสตร์ และเจริญรุ่งเรืองไปด้วยกัน ไทยพร้อมเป็นหุ้นส่วนและมีบทบาทที่สร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนในภูมิภาคโดยไม่ทิ้งผู้ใด
47. สุดท้ายนี้ ผมคิดว่า ธรรมนูญของ UNESCO (ยูเนสโก-องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ) ระบุไว้เหมาะสมเป็นอย่างยิ่ง เกี่ยวกับสิ่งที่พวกเราทุกคนต้องทำ เพื่อให้เกิดความมั่นคงอย่างยั่งยืน คือ “ในเมื่อเหตุแห่งสงครามมีแหล่งที่มาจากในจิตใจของคน ดังนั้น จึงต้องสร้างสันติภาพให้บังเกิดขึ้นในจิตใจของคน” (That since war begins in the minds of men, it is the minds of men that the defences of peace must be constructed.)

ขอบคุณครับ

ภาคผนวก จ
ผลการเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีน (กรุงปักกิ่งและนครเซี่ยงไฮ้)
ของรองนายกรัฐมนตรี (นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์)
ระหว่างวันที่ 26-30 มิถุนายน 2559

รองนายกรัฐมนตรี (นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์) พร้อมด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (นายอู๊ดตม สาวนายอน) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (นายพิเชฐ ดุรงคเวโรจน์) รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ (นายสุวิทย์ เมษินทรีย์) เดินทางเยือนกรุงปักกิ่งและนครเซี่ยงไฮ้ ระหว่างวันที่ 26-30 มิถุนายน 2559 เพื่อกระชับความสัมพันธ์ สร้างความเชื่อมั่นให้กับนักธุรกิจและนักลงทุนจีน และนำเสนอนโยบายเศรษฐกิจและนโยบายส่งเสริมการลงทุนของไทย โดยมีการพบหารือกับผู้นำระดับสูงของจีน การพบหารือบริษัทรายใหญ่ของจีน เพื่อชักจูงการลงทุน รวมทั้งเข้าร่วมงานประชุมหารือภาคธุรกิจ (Business Networking Lunch) กับนักธุรกิจกลุ่มสตาร์ทอัพและอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ตลอดจนร่วมงานสัมมนา “Thailand: Moving Forward to Sustainable Growth”

การพบหารือกับผู้นำระดับสูงของจีน

1) การพบหารือกับนายจาง เกาลี รองนายกรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจ-ฝ่ายเงินย៉ำความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์ระหว่างไทยและจีน พร้อมทั้งผลักดันความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและการค้าผ่านกลไกคณะกรรมการร่วมด้านเศรษฐกิจไทย-จีน (JC) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจระยะ 5 ปี รวมถึงประสงค์จะกระชับความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรมผ่านนักศึกษาและนักท่องเที่ยว ส่วนความร่วมมือระดับภูมิภาค ฝ่ายจีนเน้นย้ำความร่วมมือในกรอบอาเซียน-จีน รวมถึงท่าทีของจีนในประเด็นทะเลจีนใต้ โดยขอให้ไทยสนับสนุนและเข้าใจจีน และหวังว่าประเด็นดังกล่าวจะไม่ส่งผลกระทบต่อภาพรวมความสัมพันธ์อาเซียน-จีน

2) การพบหารือกับนายหวัง หย่ง มন্ত্রীแห่งรัฐ-ฝ่ายจีนกล่าวชื่นชมนโยบายระเบียบเศรษฐกิจตะวันออกของไทยและกล่าวถึงความคืบหน้าโครงการรถไฟไทย-จีนที่จะเริ่มสร้างระยะแรกในปี 2559 นี้ และย้ำเรื่องความร่วมมือในฐานะหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ระหว่างไทย-จีน โดยจีนประสงค์ผลักดันการลงทุนแผนพัฒนาเศรษฐกิจระยะ 5 ปีไทย-จีนฉบับใหม่แทนฉบับเก่าที่จะหมดอายุลงในปี นี้ รวมทั้งจัดให้มีการประชุมคณะอนุกรรมการด้านการค้าและการลงทุน ครั้งที่ 1 และการประชุม JC เศรษฐกิจไทย-จีน ครั้งที่ 5 ในโอกาสแรก ในด้านความร่วมมือระดับภูมิภาค จีนขอให้ไทยมีบทบาทเป็นผู้ประสานงานด้านเศรษฐกิจและการค้าในอาเซียนอย่างแข็งขันต่อไป และเร่งรัดการดำเนินการภายในที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับ ASEAN-China FTA ให้เสร็จโดยเร็ว ซึ่งรองนายกรัฐมนตรี ได้ย้ำการพัฒนายุทธศาสตร์ร่วม CLMVT และเป้าหมายการสร้างไทยให้เป็น digital hub ของอาเซียน

3) การพบหารือกับนายหาน เจิ้ง เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์นครเซี่ยงไฮ้-รองนายกรัฐมนตรีกล่าวเน้นจุดเด่นของนครเซี่ยงไฮ้ในด้าน Technology-based Startup และ Creative Economy ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับจังหวัดเชียงใหม่ที่ไทยตั้งเป้าหมายที่จะพัฒนาให้เป็น Smart City บนพื้นฐานความสัมพันธ์เมืองพี่น้องระหว่างเชียงใหม่กับนครเซี่ยงไฮ้

การจัดกิจกรรมพบหารือรายบริษัท (One-on-One Meeting)

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนและกระทรวงพาณิชย์ได้จัดการพบหารือรายบริษัทระหว่างรองนายกรัฐมนตรีและบริษัทจีนชั้นนำที่มีความสนใจจะทำธุรกิจหรือขยายการลงทุนในประเทศไทย รวม 7 ราย ได้แก่ China Fortune Land Development Co., Ltd. (CFLD), Industrial and Commercial Bank of China (CIBC), SAIC Motor Co., Ltd., Yangzhou Hengchun Electronic Co., Ltd., Futong Group Co., Ltd., Shanghai Yuanlong Jiaotong Investment & Development และ Alibaba

การประชุมหารือภาคธุรกิจ (Business Networking Lunch) กับนักธุรกิจกลุ่มสตาร์ทอัพและอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

รองนายกรัฐมนตรีได้เป็นประธานงานประชุมหารือภาคธุรกิจเพื่อสร้างโอกาสให้นักธุรกิจกลุ่มสตาร์ทอัพและอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ของไทยและจีน ได้พบหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสพการณ์ระหว่างกัน เป็นการวางรากฐานสำหรับความร่วมมือทางธุรกิจของทั้งสองฝ่ายในอนาคต มีผู้เข้าร่วมประกอบด้วยบริษัทฝ่ายจีนจำนวน 18 บริษัท จากกลุ่มธุรกิจ Creative Industry, E-Commerce, Mobile Payment, Digital Production และกลุ่ม Electronics โดยตัวแทนกลุ่มธุรกิจไทย ได้แก่ สมาคมการค้าเพื่อส่งเสริมผู้ประกอบการเทคโนโลยีรายใหม่ บางกอก เวนเจอร์ คลับ และบริษัทเน็ตเบย์ จำกัด (มหาชน) การหารือประสบความสำเร็จอย่างสูงโดยบริษัทจีนทุกรายให้ความสนใจการลงทุนในประเทศไทย และส่วนใหญ่ต้องการหาหุ้นส่วนในไทยในการทำธุรกิจร่วมกัน เช่น การสร้างภาพยนตร์ การศึกษาสำหรับเด็ก (digital production) และการพัฒนา culture and creative industrial park เป็นต้น พร้อมทั้งชื่นชมนโยบายไทยที่ให้ความสำคัญกับผู้ประกอบการกลุ่มสตาร์ทอัพ และตั้งเป้าหมายขับเคลื่อนเศรษฐกิจโดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเป็นตัวนำ

การจัดงานสัมมนา “Thailand: Moving Forward to Sustainable Growth”

รองนายกรัฐมนตรีเป็นประธานการสัมมนา ร่วมด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ การสัมมนาฯ ประสบความสำเร็จอย่างยิ่ง มีผู้เข้าร่วมกว่า 600 คน เป็นโอกาสในการสร้างความเชื่อมั่นต่อการลงทุนในประเทศไทย และชี้ให้นักลงทุนจีนเห็นถึงศักยภาพการเป็นศูนย์กลางด้านการค้า การลงทุน และโลจิสติกส์ของไทยในอาเซียน

การเยี่ยมชมหน่วยงานต่างๆ

ในช่วงเวลาการเยือนนครปักกิ่งและนครเซี่ยงไฮ้ รองนายกรัฐมนตรีและคณะได้เยี่ยมชมศูนย์แสดงเทคโนโลยีและนวัตกรรมของบริษัทหัวเหว่ย อุทยานวิทยาศาสตร์ Tsinghua Science Park และเขตทดลองการค้าเสรีนครเซี่ยงไฮ้

ส่วนหนึ่งคัดจากหนังสือเรียนเลขาธิการคณะรัฐมนตรีของ BOI

11 กรกฎาคม 2559

ภาคผนวก ฉ

แถลงการณ์ของประเทศไทยว่าด้วยสันติภาพ เสถียรภาพ และการพัฒนาที่ยั่งยืนในทะเลจีนใต้
12 กรกฎาคม 2559

ประเทศไทยให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการธำรงสันติภาพและเสถียรภาพในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และพื้นที่ข้างเคียง รวมทั้งการฟื้นฟูความเชื่อมั่นและความไว้วางใจระหว่างประเทศในภูมิภาคต่างๆ เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อความเจริญรุ่งเรืองและการเติบโตอย่างยั่งยืน ผ่านกิจกรรมความร่วมมือเชิงสร้างสรรค์

สถานการณ์ในทะเลจีนใต้ควรได้รับการแก้ไขด้วยความพยายามร่วมกันและโดยทุกวิถีทาง บนพื้นฐานของความเชื่อมั่นและความไว้วางใจ รวมทั้งผลประโยชน์ที่เป็นธรรม เพื่อสะท้อนความสัมพันธ์อาเซียน-จีนที่มีมาอย่างยาวนาน

การปฏิบัติตามปฏิญญาว่าด้วยการปฏิบัติของภาคีในทะเลจีนใต้ (ดีโอซี) อย่างเต็มที่และมีประสิทธิผล ควรได้รับการเน้นย้ำในทุกวิถีทาง และความจำเป็นที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องทำงานอย่างเร่งด่วน เพื่อบรรลุการเจรจาจัดทำแนวปฏิบัติในทะเลจีนใต้ (ซีโอซี) ให้เสร็จสิ้นโดยเร็ว เป็นความสำคัญอย่างยิ่งยวดที่จะนำพาให้พวกเรามีสถานะที่แข็งแกร่งพร้อมกันไป

เพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าว และในขณะที่ไทยยืนยันการสนับสนุนต่อแถลงการณ์ที่ผ่านมาของอาเซียนเกี่ยวกับสถานการณ์ในทะเลจีนใต้ ประเทศไทยเชื่อว่า เป้าหมายสูงสุดของทุกฝ่ายที่จะยังประโยชน์ให้กับประชาชนของตนเองคือ การทำให้ทะเลจีนใต้เป็นทะเลแห่งสันติภาพ เสถียรภาพ และการพัฒนาอย่างยั่งยืน

จัดทำและออกโดยกระทรวงการต่างประเทศ

12 กรกฎาคม 2559

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาวลดา ภูมาศ
ประวัติการศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> - อักษรศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 1) เอกภาษาฝรั่งเศส โทภาษาอังกฤษ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย - อักษรศาสตรมหาบัณฑิต (วรรณคดีฝรั่งเศส) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย - ปริญญาโท (ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ) The Australian National University (ANU) ออสเตรเลีย
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2537	เจ้าหน้าที่การทูต 3 กองเอเชียตะวันออกเฉียง 1 (โต๊ะลาว กัมพูชา) กรมเอเชียตะวันออกเฉียง
พ.ศ. 2540	เจ้าหน้าที่การทูต 4 กองเศรษฐกิจระหว่างประเทศ (โต๊ะ APEC) กรมเศรษฐกิจ
พ.ศ. 2543	เลขานุการโท/เลขานุการเอก สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน
พ.ศ. 2546	เจ้าหน้าที่การทูต 6 ฝ่ายยุทธศาสตร์และนโยบาย (ASEAN SOM และ ARF) กรมอาเซียน
พ.ศ. 2548	เลขานุการเอก (งานสิทธิมนุษยชน และพิธีการทูต) คณะผู้แทนถาวร แห่งประเทศไทยประจำสหประชาชาติ ณ นครเจนีวา สวิตเซอร์แลนด์
พ.ศ. 2552	เจ้าหน้าที่การทูต 6 ฝ่ายความสัมพันธ์อาเซียนกับประเทศคู่เจรจา (จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ASEAN+3 และ EAS) กรมอาเซียน
พ.ศ. 2553	นักการทูตระดับชำนาญการ (ที่ปรึกษา) หัวหน้าสำนักงานหนังสือ เดินทาง จ. เชียงใหม่ กรมการกงสุล
พ.ศ. 2555	นักการทูตระดับชำนาญการ (ที่ปรึกษา) ฝ่ายเศรษฐกิจ (AEC) และ รักษาราชการแทนเลขานุการกรม กรมอาเซียน
พ.ศ. 2556	นักการทูตระดับชำนาญการ (ที่ปรึกษา)/นักการทูตระดับชำนาญการ พิเศษ (อัครราชทูตที่ปรึกษา) สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน ปฏิบัติราชการในตำแหน่งผู้อำนวยการฝ่าย สารสนเทศและประชาสัมพันธ์ ศูนย์อาเซียน-จีน (ASEAN-China Centre) กรุงปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน

พ.ศ. 2559

นักการทูตระดับชำนาญการพิเศษ (อัครราชทูตที่ปรึกษา)
สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน
ปฏิบัติราชการแทนเลขานุการกรม กรมอาเซียน

ตำแหน่งปัจจุบัน

นักการทูตระดับชำนาญการพิเศษ
รักษาราชการแทนผู้อำนวยการกองเอเชียตะวันออก 3 (จีน ฮ่องกง
มาเก๊า ไต้หวัน มองโกเลีย) กรมเอเชียตะวันออก